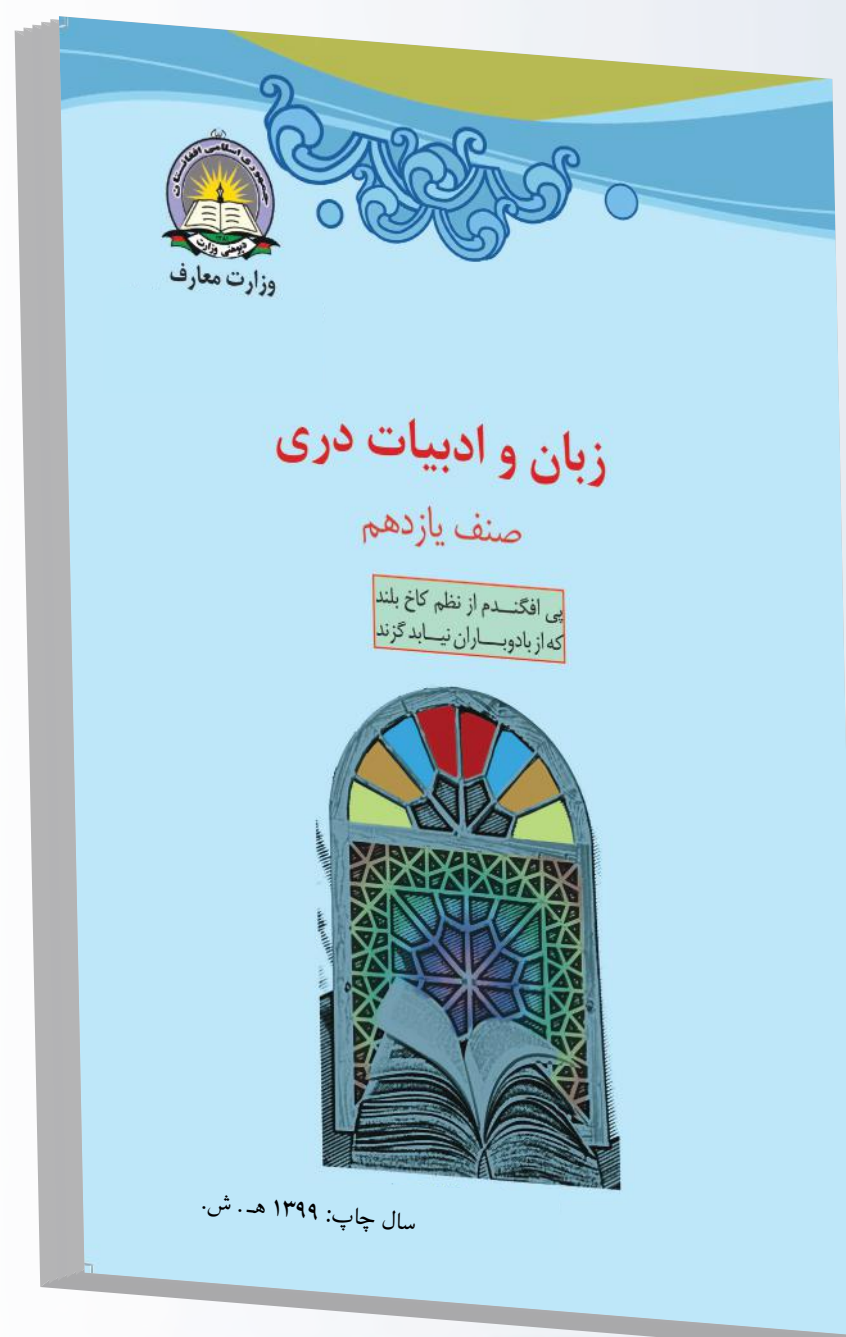

کتاب معلم

رهنمای تدریس زبان و ادبیات دری

صنف یازدهم

رهنمای تدریس زبان و ادبیات دری - صنف یازدهم

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې	هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي	پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه بان
دا هېواد به تل ځلیري	لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به	لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر	وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت معارف

رهنمای تدریس زبان و ادبیات دری صنف یازدهم

سال چاپ: ۱۳۹۹ هـ. ش.

مشخصات کتاب

مضمون: رهنمای تدریس زبان و ادبیات دری

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی بخش دیپارتمنت دری

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: یازدهم

زبان: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامه وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۹ هجری شمسی

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

حق طبع، توزیع و فروش کتاب‌های درسی برای وزارت معارف جمهوری اسلامی افغانستان محفوظ است.

خرید و فروش آن در بازار ممنوع بوده و با متخلفان برخورد قانونی صورت می‌گیرد.

پیام وزیر معارف

اقراً باسم ربك

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتن برخوردار ساخت، و درود بی پایان بر رسول خاتم - حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است. چنانچه بر همه گان هویداست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می نمایند. در چنین برهه سرنوشت ساز، رهبری و خانواده بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می باشد.

از همین رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت های مهم وزارت معارف پنداشته می شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب های درسی و رهنمای تدریس در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکر شده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به عنوان تربیت کننده گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، با استفاده از این رهنما، از هیچ نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس را آغاز کنند، که در آینده نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمدن و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه های فردای کشور می خواهم تا از فرصت ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفاده بهتر کنند و خوشه چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این رهنمای تدریس مجدانه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن ها در این راه مقدس و انسان ساز موفقیت استدعا دارم.

با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مرفعی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست

عنوان.....	صفحه.....
پیشگفتار.....	۱
فصل اول.....	۲
کلیات و معرفی برنامه درسی.....	۲
اهداف عمومی تعلیم و تربیت در افغانستان.....	۳
شیوه‌های تدریس.....	۹
فصل دوم.....	۱۳
رهنمای تدریس.....	۱۳
رهنمای تدریس درس (حمد).....	۱۵
رهنمای تدریس درس (سالار پیغمبران ﷺ).....	۲۰
رهنمای تدریس درس (زبان و ادبیات چیست؟).....	۲۵
رهنمای تدریس درس (فولکلور و ادبیات).....	۳۰
رهنمای تدریس درس (بهار).....	۳۵
رهنمای تدریس درس (فیض محمد کاتب).....	۴۰
رهنمای تدریس درس (شعر و اقسام محتوایی آن).....	۴۵
رهنمای تدریس درس (علم بیان).....	۵۱
رهنمای تدریس درس (انجمن‌های ادبی در افغانستان).....	۵۶
رهنمای تدریس درس (نکوهش ظلم).....	۶۱
رهنمای تدریس درس (درخت بی بر).....	۶۶
رهنمای تدریس درس (فارسی یا دری؟).....	۷۱
رهنمای تدریس درس (نقش زنان در ادبیات معاصر دری).....	۷۷
رهنمای تدریس درس (علامه صلاح الدین سلجوقی).....	۸۲
رهنمای تدریس درس (نقش مسلمانان در تکامل علوم).....	۸۷
رهنمای تدریس درس (روابط اجتماعی).....	۹۲
رهنمای تدریس درس (علم و عقل).....	۹۷
رهنمای تدریس درس (اندرزهای اخلاقی).....	۱۰۲
رهنمای تدریس درس (حکایت).....	۱۰۷
رهنمای تدریس درس (نقش رسانه‌ها در بیداری اذهان عامه).....	۱۱۲
رهنمای تدریس درس (ادبیات دری در قرون ۱۱ و ۱۲).....	۱۱۷
رهنمای تدریس درس (تولستوی).....	۱۲۲
رهنمای تدریس درس (چرس و اضرار آن).....	۱۲۷
رهنمای تدریس درس (واژه یابی در فرهنگ‌های زبان).....	۱۳۲
رهنمای تدریس درس (تأثیرات روانی ماین‌ها).....	۱۳۷
رهنمای تدریس درس (مولانا خسته و تذکره نگاری).....	۱۴۲
رهنمای تدریس درس (مردان پاروپامیزاد).....	۱۴۷
رهنمای تدریس درس (سیاست‌نامه).....	۱۵۲
منابع و مأخذ.....	۱۵۶

پیشگفتار

رهنمای معلم کتابی است که معلمان محترم را با اهداف عمومی تعلیم و تربیت، اهداف دوره تعلیمی، پلان درسی و شیوه تدریس یک درس و عملی ساختن دقیق برنامه درسی در صنف رهنمایی می کند.

این رهنما در دو فصل تنظیم شده است. فصل اول تحت عنوان کلیات و معرفی برنامه درسی و فصل دوم تحت عنوان رهنمای تدریس می باشد. فصل اول شامل دو قسمت است مقدمه و آشنایی با برنامه درسی. در قسمت مقدمه، معلمان با مقاصد تعلیم و تربیت و رسالت معلمی آشنا می شوند، آن ها آگاه می شوند که اهداف نظام تعلیم و تربیت کشور عزیز ما افغانستان در ساحات مختلف اعتقادی و اخلاقی، علمی و تعلیمی، فرهنگی و هنری، مدنی، اجتماعی و اقتصادی چه مقاصدی را دنبال می کند. موضوعات درسی مختلف، برای تحقق این اهداف طراحی شده است و معلمان در صنوف مختلف باید تلاش کنند که از طریق ارا نه محتوا و روش های جذاب تدریس زمینه تحقق این اهداف را فراهم سازند.

در قسمت دوم فصل اول معلمان عزیز با اهمیت موضوعات درسی، اهداف کلی آموزش هر درس، محتوای برنامه (درسی)، نوع ارتباط عمودی موضوعات آموزشی در صنوف مختلف، روش های تدریس و شیوه ارزیابی از معلومات و مهارت های شاگردان و مواد ممد برنامه درسی آشنا می شوند. روش های تدریس که در هر رهنما معرفی شده است، متناسب با موضوع درس است، برای مثال روش های تدریس توصیه شده در درس ریاضی با درس اجتماعیات و یا آموزش زبان فرق می کند؛ وجه اشتراک این روش ها تأکید آن ها بر فعال بودن شاگردان در جریان تدریس تحت نظر معلم است.

فصل دوم این رهنما به برنامه ریزی سالانه (پلان سالانه) برای مناطق سردسیر و گرمسیر، نحوه تدریس هر درس (پلان روزانه) و منابع و مآخذی که برای تألیف رهنما از آن ها استفاده شده اختصاص یافته است. باور نویسنده گان این رهنما بر این بوده است که معلمان گاه به دلیل نداشتن وقت کافی، ممکن است که فرصت تهیه پلان روزانه را نداشته باشند و یا این که هر کدام استنباط های خاص از اهداف درس داشته باشند، در نتیجه تدریس خوب لازم به تذکر است که شیوه تدریس توصیه شده مانع از آن نیست که معلمان بتوانند از روش هایی که خود در طی سال ها تدریس تجربه کرده اند استفاده نکنند. بدون شک بهترین روش تدریس، روشی است که در آن آموزش صورت گیرد. قسمت دیگری از پلان روزانه به پاسخ های متن درس، سؤال های آخر درس و یا بخش، اختصاص داده شده است. به منظور توسعه معلومات بیشتر معلمان در اخیر هر پلان درسی معلومات اضافی برای آن ها آورده شده است. معلمان محترم با ارسال نظرات خود به ریاست انکشاف نصاب تعلیمی می توانند به بهتر شدن این رهنما کمک کنند.

در آخر، موفقیت همه معلمان گرامی را در تربیت افراد صالح، با ایمان، وطن دوست و مسؤول در برابر کشور عزیز ما افغانستان، از بارگاه خداوند جل جلاله خواهانیم.

فصل اول

کلیات و معرفی برنامه درسی

اهمیت تعلیم و تربیت و رسالت معلمی

دانشمندان تعلیم و تربیت را به شکل‌های مختلف تعریف کرده‌اند. عده‌یی تعلیم و تربیت را انتقال علم و دانش، ارزیابی و توسعه میراث فرهنگی گذشته‌گان می‌دانند. عده‌یی نیز تعلیم و تربیت را تشکیل نهایی، صفات و قابلیت‌های معین در فرد خوانده‌اند. برخی هم تعلیم و تربیت را آشکار ساختن استعدادهای نهفته در فرد یا به بیان روشن‌تر رشد توانایی و استعدادهای فرد می‌شمارند.

برخی از دانشمندان، تعلیم و تربیت را آماده کردن فرد برای زنده‌گی در اجتماع و آشنا ساختن وی با آداب، رسوم، عقاید و افکار خاص می‌پندارند. امروز نظریات مفیدی در باره ماهیت و تربیت به وسیله دانشمندان بزرگ ابراز شده است که نقل آن‌ها در این مقدمه از اهمیت خاصی برخوردار است.

بعضی از دانشمندان، تعلیم و تربیت را رهنمای جنبه‌های متعدد ابعاد وجودی فرد؛ یعنی جنبه‌های جسمانی، عقلانی، عاطفی، اجتماعی، کاری، معنوی، هنری و اخلاقی می‌دانند.

همه تعریف‌های فوق از جهاتی درست‌اند؛ اما به تنهایی بسنده نیستند. دانشمندان تعلیم و تربیت از شاگردان انتظارات زیادی دارند. آن‌ها از شاگردان انتظار دارند که در کنار فراگیری علم و هنر با فرهنگ، آداب و رسوم کشور خود آشنا شده، به منظور سازگاری با جامعه و ورود موفقانه به اجتماع، دانش، مهارت‌ها و ذهنیت‌های خاصی را کسب کنند، تا در نتیجه شکوفایی استعداد، بتوانند قابلیت‌های خود را بروز دهند. مهارت‌های کاری و شغلی مورد نیاز را جهت کسب معاش و تأمین نیازهای اقتصادی جامعه یاد بگیرند. از سوی دیگر، انتظار می‌رود ابعاد وجودی شاگردان که توسط زیست‌شناسان، روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، فلاسفه و علمای اخلاق شناسایی شده است، از طریق تعلیم و تربیت رهنمایی، رشد و توسعه یابد.

نظام تعلیم و تربیت مطلوب، پرورش همگان را مورد توجه قرار می‌دهد و به تحقق همه اهداف آن می‌پردازد. از سوی دیگر، معلم آگاه و وارد به مبانی صحیح همه دوره‌های تعلیمی به تحقق تمام اهداف تعلیم و تربیت از طریق فعالیت‌های مختلف درسی و نصاب تعلیمی توجه دارد.

شاگردان در دوره نوجوانی دارای ویژه‌گی‌های خاصی‌اند، که از لحاظ فیزیکی وارد مرحله جدیدی از تغییرات جسمانی می‌شوند. ارتباط شاگردان با یک‌دیگر و گروه هم سالان در این دوره، شکل مخصوص به خود می‌گیرد. آماده‌گی شاگردان در این دوره، برای انجام کارهای اجتماعی و شناخت آداب و رسوم مردم و اقوام مختلف زیادت‌ر از دوره کودکی آنان است. نوجوانان در این دوره به لحاظ عاطفی از همکاری با دیگران و انجام کارهای خوب و کمک به دیگران احساس خوشی می‌کنند. آن‌ها دوست دارند که خود به طور مستقل بسیاری از امور مربوط به

خویش را انجام دهند. ذوق هنری و حس زیبایی شناسی نوجوانان در این دوره بیش از دوره کودکی است. نوجوانان علاقه دارند که خود را به شکل‌های مختلف نشان دهند. آن‌ها فرصت‌های مختلفی را برای آموزش فراهم می‌کنند. فرصت‌ها همواره متعادل و خوشایند برای معلم نیست؛ اما از اهمیت تربیتی خاصی برخوردار اند. یک معلم آگاه توجه دارد که از این فرصت‌ها برای رشد ابعاد وجودی شاگردان خود، در زمینه‌های مختلف علمی، اجتماعی، اخلاقی، عاطفی، دینی، جسمانی و عقلانی استفاده نماید.

اهداف عمومی تعلیم و تربیت در افغانستان

اهداف عمومی تعلیم و تربیت در افغانستان، انکشاف همه جانبه علم و دانش در جهت تعلیم و تربیت برای همه ضروری پنداشته می‌شود. نکات آتی شاخص‌های تعلیم و تربیت می‌باشد:

الف - اهداف اعتقادی و اخلاقی

- ۱- تقویۀ ایمان و اعتقاد به اساسات دین مقدس اسلام، توسعه بینش اسلامی عاری از افراط و تفریط مبتنی بر تعالیم قرآن مجید و سنن پیامبر ﷺ.
- ۲- ایجاد روحیۀ خود شناسی به منظور خدا شناسی.
- ۳- تقویۀ روحیۀ اعتماد به نفس و الزام به سجایای اخلاقی.
- ۴- ایجاد روحیۀ دسیپلین پذیری و رعایت ارزش‌های قبول شده.
- ۵- تقویۀ روحیۀ درک مسؤولیت در برابر ارزش‌های تعلیمی، تربیتی و اجتماعی.

ب - اهداف علمی و آموزشی

- در نتیجه پروسه‌های آموزشی که به وسیله نصاب تعلیمی و سایر فعالیت‌های که در ماورای نصاب تعلیمی صورت می‌گیرد؛ شاگردان دانش اساسی و لازمی را کسب و مهارت‌های مهم فکری را انکشاف خواهند داد؛ بنابراین اهداف مهم علمی و آموزشی زیر در نظر گرفته شده است:
- کسب و تقویۀ مهارت‌های آموزشی از قبیل: شنیدن، سخن گفتن، خواندن، نوشتن، در فراگیری زبان‌های رسمی و خارجی.
  - در فراگیری مهارت‌های آموزشی: انکشاف استعدادها برای ارزیابی خودی در پروسه‌های آموزش و نتایج حاصله از آن.

- تقویت قابلیت تفکر، تعمق، مطالعه، تحقیق و ابتکار در زمینه‌های علمی، فرهنگی، فنی و مسلکی.
- آموزش علوم، فنون، تکنالوژی معاصر و کسب مهارت‌های فردی و اجتماعی مورد نیاز.
- کسب مهارت جهت حل معضلات و مشکلات فردی و اجتماعی.

ج - اهداف فرهنگی و هنری

- شناخت فرهنگ و هنر (صنایع دستی، سوزن دوزی، خامک دوزی، بافت، انجیری، رسامی، نقاشی، خطاطی، تزیین خانه)، هنرهای سالم جهانی، پرورش رهنمایی ذوق و استعداد های هنری و زیبایی شناسی.
- آگاهی از تاریخ، فرهنگ، تمدن ملی و اسلامی افغانستان و جهان.

- حفظ اصالت و انکشاف فرهنگ، آداب و سنن پسندیده جامعه افغانستان.
- انکشاف مهارت‌های هنری از طریق تمرین و فعالیت‌های انفرادی و جمعی.

د - اهداف مدنی و اجتماعی

- تعقیب اهداف ذیل در انکشاف مؤقت شاگردان به حیث اعضای یک خانواده، محل، منطقه، اجتماع ملی و بین المللی کمک خواهد کرد:
- تقویۀ روحیۀ حفاظت از نوامیس ملی، تحکیم بنیاد روابط خانوادہ گی، بر پایۀ تساوی حقوق و اخلاق اسلامی.
  - تقویۀ روحیۀ برادری، تعاون، صلح، عدالت اجتماعی و همبستگی ملی و بین المللی.
  - انکشاف حس خیرخواهی و ارتقای فضایل اخلاقی، ضدیت با جنگ‌های غیر مشروع و مبارزه با مواد مخدر.
  - تقویۀ روحیۀ احترام به قانون و رعایت آن، حمایت از حقوق قانونی همه گان، بدون در نظر داشت قوم، جنس، سن، موقف اقتصادی، اجتماعی و وابستگی سیاسی و امثال این‌ها.
  - انکشاف روحیۀ مشارکت در فعالیت‌های دینی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی.
  - تقویۀ روحیۀ انتقاد و انتقاد پذیری، حوصله مندی و احترام به آراء، اندیشه‌ها و افکار دیگران.
  - رشد و انکشاف روحیۀ احترام به شخصیت و کرامت انسانی افراد و رعایت آداب معاشرت در روابط اجتماعی.
  - ایجاد روحیۀ حل مسالمت آمیز اختلافات و منازعات به طور صلح آمیز و سازنده.
  - ایجاد روحیۀ فرهنگ شکیبایی و هم‌دیگر پذیری.
  - تقویۀ روحیۀ استفاده از تجارب و دستاوردهای علمی و تخنیکی جامعه بین المللی.
  - تقویت روحیۀ احترام به کرامت انسانی و دانستن اساسات حقوق بشر.
  - رشد و انکشاف روحیۀ احترام به مقام والای زن و حمایت از حقوق آن‌ها.
  - رعایت حقوق بزرگان، همسایه گان و موازین جامعه مدنی.

ه - اهداف اقتصادی

- درک ضرورت انکشاف اقتصادی جامعه و ارتباط آن با اقتصاد خانواده.
- درک ارزش و اهمیت کار و روحیۀ اشتغال در مشاغل مفید.
- ایجاد روحیۀ صرفه جویی، قناعت، پرهیز از اسراف و تجمل گرایی.
- شناخت منابع اقتصادی کشور و شیوه‌های مناسب استخراج و استفاده از آن‌ها و رشد روحیۀ حراست از اموال عامه.

و - اهداف عمومی دوره لیسه از صنف (۱۰-۱۲)

شاگردانی که دوره متوسطه را مؤفّقانه سپری نمایند، شامل این دوره تعلیمی و تربیتی می‌شوند. هدف کلی این دوره انتخاب مسیرهای مختلف زنده‌گی، مطابق با استعداد و علاقه شاگردان، با در نظر داشت ضرورت‌ها و امکانات کشور می‌باشد و اهداف این دوره را قرار ذیل می‌توان در نظر گرفت:

- ۱- تقویت دستاوردهای تعلیمی و تربیتی دوره‌های گذشته و آماده‌گی برای تحصیلات عالی.
- ۲- توسعه معلومات و تعمیق تربیت دوره‌های گذشته و آماده‌گی برای تحصیلات عالی.
- ۳- انکشاف روحیه خود شناسی به منظور معرفت بیشتر از خداوند جلّ و علاّ.
- ۴- تشخیص استعدادهای شاگردان در رشته‌های مختلف علوم.
- ۵- گسترش معلومات و انکشاف حس کنجکاوی شاگردان، در باره محیط زیست، قوانین طبیعت، علوم و تجارب پیشرفته بشری که با مفاهیم، وسایل و اساسات ساینس استوار باشد.
- ۶- انکشاف متوازن آموزش زبان‌های رسمی کشور، تقویه زبان‌های مادری و زبان‌های خارجی و انکشاف سویه علمی شاگردان در بیان اهداف، به صورت تحریری و شفاهی.
- ۷- انکشاف روحیه اخوت، تعاون، صلح و همبسته‌گی ملی، ضدیت با جنگ‌های نا روا، مبارزه با مواد مخدر و نفی انواع تبعیض و تعصب و سمت دهی شاگردان در راستای رقابت سالم در کارهای شایسته.
- ۸- رشد مهارت تصمیم گیری شاگردان برای انتخاب شغل مطابق با ذوق، علاقه و استعدادهای آنها.
- ۹- رشد روحیه مسؤولیت پذیری و انکشاف معلومات شاگردان در فعالیت‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی.
- ۱۰- رشد علاقه شاگردان به کار رسمی در جهت فراهم ساختن زمینه‌های علمی آن.
- ۱۱- انکشاف مهارت سنجش خودآزمایی در پروسه‌های آموزشی.
- ۱۲- مواظبت از وضع صحی خویش.

معرفی زبان دری

شناخت زبان به حیث وسیله ارتباط و افهام و تفهیم و فراگیری آن به حیث زبان اولی در مناطقی که به زبان دری تکلم می‌کنند، در روند آموزش سایر مضامین نهایت ضروری دانسته می‌شود. اهمیت این مضمون نه به حیث یک زبان که وسیله ارتباط فکری و عاطفی میان افراد جامعه می‌باشد؛ بلکه به خاطر این که زمینه ورود شاگردان را از عرصه زبان به دنیای ادبیات نیز فراهم می‌نماید. در چوکات این مضمون شاگردان با مفهوم ادبیات و زیبایی شناسی، تاریخ ادبیات زبان و ادب دری، شخصیت‌های بزرگ تاریخی و مفاخر فرهنگی و گذشته کشور ما، فنون ادبی، متون نظم و نثر متقدمان معاصران، قواعد دستوری، روش املا و اصول نگارش نیز معرفت حاصل نمایند.

این مضمون برای انکشاف ذهنی و فکری شاگردان حایز اهمیت می‌باشد؛ زیرا با فراگیری آن نه تنها شاگردان به مفهوم ادبیات آشنا می‌شوند؛ بلکه در آموزش سایر مضامین نیز زبان دری نقش اساسی را داشته و بدون آموختن منظم آن شاگردان در پروسه عمومی دچار مشکلات فراوان می‌شوند.

اهمیت آموزش زبان دری

چرا زبان دری در مکاتب تدریس می‌شود؟

زبان وسیله ارتباط و مفاهیم می‌باشد. زبان است که آثار، نام‌ها و شخصیت‌ها را جاودانه می‌سازد. آموزش زبان دری چه به حیث زبان مادری و چه به صفت زبان دوم تدریس می‌شود، در هر دو صورت زمینه‌های رشد خواندن، نوشتن، گفتن و شنیدن بهتر شاگردان را فراهم می‌سازد؛ همچنان آموزش زبان دری در هر دو صورت وسیله ارتباط و تفاهم گردیده و به غنای فرهنگی شاگردان می‌افزاید. تدریس زبان دری در پهلوی سایر مضامین یکی از اهداف اساسی تعلیمی وزارت معارف جمهوری اسلامی افغانستان می‌باشد و به طور مشخص از چند دلیل عمده دیگر یادآوری می‌شود:

- تقویت روحیه ایمان داری و تقوا.
- آشنایی با آثار ادبی، شخصیت‌های دینی، فرهنگی، هنری، ارزش‌های ملی و تاریخی.
- درک حقایق و تطبیق آن به وسیله زبان.
- آشنایی شاگردان با مسایل روز، اختراعات، اکتشافات و انکشافات.
- تقویت قابلیت تفکر، تحقیق، مطالعه و ابتکار در زمینه‌های مختلف.
- تقویت روحیه دفاع از استقلال، وحدت ملی و حفظ سرحدات.
- ایجاد روحیه همکاری با مردم.
- آگاهی از قوانین کشور و رعایت آن‌ها.
- توانمند ساختن شاگردان جهت حل مشکلات زنده گی مرتبط به زبان.
- آشنایی شاگردان به اهمیت و ارزش زنده گی.
- ارتقای مهارت‌های زنده گی؛ مانند: مسایل اقتصادی و تکنالوجی معلوماتی.
- فراهم سازی زمینه‌های رشد استعدادها، خواسته‌های مطلوب و ارتقای ظرفیت‌های شاگردان.
- کتب آگاهی در مورد ارزش‌ها و فرهنگ کشور.
- ایجاد تغییر مطلوب، در سلوک و روش شاگردان.

زبان رسمی اول (زبان مادری) دری یا پشتو

ابعاد گوناگون قابلیت و مهارت زبان با هم‌دیگر پیوند دارد؛ در حالی که تأکید خاص بر مهارت‌های خواندن و نوشتن صورت می‌گیرد، به عین منوال شاگردان می‌توانند مهارت‌های شنیدن و گفتن، ذخیره لغات و کاربرد قواعد دستوری خود را نیز تحکیم و تقویت بخشند.

مهارت خواندن از طریق انتخاب متن‌های ادبی و همچنان متن‌های دارای محتوای دینی، تاریخی و نوشته‌های اخلاقی می‌تواند رشد یابد.

موضوعات صحی، اقتصادی و مضمون‌های مربوط به حیات روزانه نیز از طریق متن‌های منتخب صورت می‌گیرد. علاوه بر این، برای شاگردان، قصه‌ها در باره ارزش‌ها و افتخارات مردم نیز پیشکش می‌شود.

در وقت تدریس زبان رسمی اول (زبان مادری) تأکید خاص بر مهارت‌های تحریری و انکشاف ابتکار نیز صورت می‌گیرد. شاگردان تشویق می‌شوند تا مقالاتی بنویسند یا موضوعات را انشا کنند و همچنان آن‌ها تشجیع می‌شوند به شیوه‌ی که خاص خودشان است، مفاهیم را افاده کنند.

اهداف کلی آموزش زبان دری

در یادگیری زبان‌ها دو هدف مهم وجود دارد:

- اهداف عمومی

- اهداف خصوصی

الف - اهداف عمومی زبان دری

- تقویت قابلیت تفکر، اندیشه، تعمق، تحقیق، نقد و ابتکار در زمینه‌های علمی، ادبی و فرهنگی.
- نوشتن مطالب مشخص، سخن گفتن و ابراز نظر.
- آماده ساختن شاگردان، به خود شناسی، تقوا، وطن دوستی، وحدت ملی، بشر دوستی، زیست با همی، صلح خواهی، آشنایی با تمدن، فرهنگ و ارزش‌های افغانستان و جهان؛ آشنایی با تکنالوژی معاصر.
- تقویت روحیه دفاع از استقلال، غنای فرهنگی، زدودن کلیه اشکال و انواع تبعیض.
- آشنایی با شخصیت‌ها، آثار علمی، ادبی، هنری، اجتماعی نویسنده‌گان و شعرای معروف کشور.
- آشنایی با آثار ترجمه شده برخی از نویسندگان جهان.
- تقویت روحیه اعتقاد به ارزش‌های دین مقدس اسلام؛ ایجاد روحیه خود شناسی؛ رعایت قانون و درک مسئولیت در برابر اجتماع.
- ایجاد تغییر مطلوب در سلوک و روش شاگردان.

ب- اهداف خصوصی زبان دری

- انکشاف قابلیت شنیدن و سخن گفتن.
- انکشاف قابلیت نوشتن و خواندن.
- انکشاف قابلیت نقد و تفکر.
- ۱- انکشاف قابلیت درک موضوعات، از طریق گوش دادن به سخن‌ها، مصاحبه‌ها و غیره.
- ۲- سخن گفتن، صحبت کوتاه به صورت درست، ساده و آسان با رعایت هجاها.
- ۳- رعایت دستور زبان در ارائه جمله‌ها.
- ۴- خواندن، انکشاف بیشتر مهارت‌ها در خواندن بلند، با تلفظ درست.
- ۵- قابلیت نوشتن املا و انشا، نوشتن درست کلمه‌ها و جمله‌های معمول زبان.
- ۶- تلفظ درست کلمه‌ها بر اساس قوانین زبان، با در نظر داشت روش نوشتار.
- ۷- قابلیت تفکر:

- رعایت تسلسل فکری و حقایق در نوشتن یک موضوع.
- ارتباط بین علت و معلول.
- تحلیل، طبقه بندی و مقایسه.
- تعمیم، استنباط و استنتاج در رابطه به موضوع.
- نقد موضوع و استدلال موافق و یا مخالف در برابر آن.
- قادر بودن به تفکر آزادانه.
- تقویت روحیه انتقاد پذیری.

ارزش‌های قابل تأکید

ارزش‌های دینی، اقتصادی، اجتماعی، میهن دوستی، احساس مسئولیت، صداقت و تکمیل شخصیت.

اهداف آموزشی زبان دری در صنوف ۱۰، ۱۱، ۱۲

شاگردان در نتیجه خواندن و یاد گرفتن موضوعات مضمون زبان دری، دانش، مهارت، و ذهنیت‌های زیر را کسب می‌نمایند:

شاگردان دانش و فهم خویش را وسعت می‌بخشند:	
<ul style="list-style-type: none"> • متون ادبی (نظم و نثر) • قصه‌ها، حکایت‌ها، پند و اندرزها، داستان‌ها، نامه‌ها، نمایشنامه‌ها، هنرها، اختراعات، اکتشافات و صنایع دستی، انواع ماین‌ها و خطرات آن‌ها، حقوق بشر و اضرار مواد مخدر. • شرح حال و نمونه کلام برخی از شعرا و نویسندگان متقدم و معاصر ملی و بین‌المللی. • ادبیات فولکلور، رسوم و عنعنات محلی، منطقه‌یی، ملی، روزهای تاریخی و بازی‌های کشور. 	دانش‌ها
شاگردان مهارت‌های زیر را یاد می‌گیرند:	
<ul style="list-style-type: none"> • متون ادبی (نظم و نثر) را خوب خوانده، نوشته و به دیگران تفهیم کرده بتوانند. • از بخش آیین نامه نگاری آموزش انواع نامه‌ها را فرا گرفته و در نگارش روزانه از آن استفاده نمایند. • تقویت مهارت‌های زبانی 	مهارت‌ها
<ul style="list-style-type: none"> • شاگردان اهمیت موضوعات ادبی، اخلاقی و اجتماعی را درک نموده و آن‌را سر مشق زنده‌گی فردی و اجتماعی خویش قرار دهند. • به مطالعه پارچه‌های ادبی (نظم و نثر)، قصه‌ها، پند و اندرزها، لطیفه‌ها، داستان و نمایشنامه‌ها علاقه مند شوند. • از نظریات شخصیت‌های فرهنگی، ادبی و مفاخر کشور استفاده نموده، در حفظ و نگهداری آثار ارزشمند آن‌ها سهم بگیرند. • به اعتقادات اسلامی باورشان بیشتر گردد و حقوق انسانی را رعایت و به عنعنات پسندیده مردم ارج نهند. 	ارزش‌ها

۱- شاگردان را از اهمیت موضوعات ادبی، اخلاقی و اجتماعی آگاه ساخته، از فواید عملی نمودن آن برای شان تذکر می‌دهیم.

شیوه‌های تدریس

۱- شیوه تفکر استقرایی (سیر از جزء به کل)

طبق این شیوه معلم با طرح سؤال‌های هدفمند شاگردان را به سمت اهداف درس رهنمایی می‌کند. این عمل باعث می‌شود که اذهان شاگردان سیر از جزء به کل را دنبال کند و تا پایان درس از مفاهیم مورد نظر آگاهی و اطمینان یابد.

۲- روش کار (فردی - گروهی)

در این روش شاگرد فراتر از یک مستمع با رهنمایی معلم و همکاری گروه می‌تواند آموخته‌های خود را تعمق بخشد و آن‌ها را به صورت مهارتی و عملی در آورد. در روش یادشده، شاگرد کاملاً فعال است و از حد اکثر وقت صنف استفاده می‌کند. مهارت‌هایی چون تهیه و ترسیم دیواری، نقد و بررسی نوشته، مقایسه،... با روش واحد قابل اجرا است.

معلم پس از ارائه توضیحات لازم پیرامون یک درس می‌تواند به هر یک از گروه‌های کار، موضوعی را واگذار نماید تا انجام دهند و در پایان وقت گروه‌ها نتایج کار خود را به وسیله نماینده گروه ارائه دهند. حتی جریان تدریس نیز می‌تواند به گروه‌های واگذار گردد؛ مثلاً: برای آموزش تبدیل گفتار به نوشته، صنف به پنج گروه تقسیم می‌گردد و به هر یک گروه یک نمونه متن تقریری داده می‌شود تا آن را به نوشته تبدیل کنند. در پایان اعضای هر گروه تفاوت‌هایی را که به نظرشان رسیده است، مطرح می‌کنند و سرانجام، این تفاوت جمع بندی می‌شود. این وظیفه در خارج از وقت صنف می‌تواند ادامه داشته باشد و کارخانه‌گی نیز به شکل گروهی ارائه گردد.

۳- روش مقایسه

یکی از روش‌هایی که در آموزش نگارش نقش مؤثر و فعال دارد، روش مقایسه است؛ مثال: می‌خواهیم "نگارش" و "نگارش ادبی" را آموزش دهیم. ابتدا نمونه از یک نوشته علمی و ادبی را ارائه می‌دهیم:

- قید در جمله معمولاً مقدار صفت یا مسند را نشان می‌دهد. گاه قید در باره فعل جمله توضیح می‌دهد یا تمام جمله را مقید می‌کند. این توضیح ممکن است گسترده باشد... (نوشته علمی)

- کلبه گلی آن‌ها روی خاک نم‌ناک و نم‌کشیده کنار رود خانه خمیده بود و گویا پنجه‌های خود را به خاک فرو برده بود و در سرایشی آنجا را به زور روی تپه نگه می‌داشت. باران سر و روی آن را شسته بود. (نوشته ادبی)

- در نوشته اول، کلمه‌ها هر یک معنای دقیقی دارند؛ اما در نوشته دوم، کلمه‌ها با معنای چند پهلو انتخاب شده‌اند.

- در نوشته اول پیام در کمترین کلمه‌ها، ارائه شده؛ اما در نوشته دوم به چگونه‌گی ارائه پیام و جنبه‌های ادبی آن توجه شده است.

استفاده از شیوه مقایسه برای تدریس و تفهیم این روش به شاگردان، جهت تشریح یک پدیده، مناسب است. با استفاده از مقایسه تفاوت‌ها و شباهت‌های دو یا چند پدیده یا مسأله موضوع را به راحتی می‌توانیم بیان کنیم.

۴- روش بحث گروهی

در این روش، بحثی را که مورد علاقه همه شاگردان باشد، مطرح می‌کنیم. در روش یادشده، به شاگردان فرصت داده می‌شود تا عقاید و تجربیات خود را در باره یک موضوع بیان کنند؛ برای مثال می‌خواهیم در باره سفرنامه‌نویسی مطالبی را آموزش دهیم. ابتدا موضوع را با طرح چند سؤال به بحث می‌گذاریم:

- سفرنامه چیست؟
  - چه فایده‌یی دارد؟
  - از چه زمان سفرنامه‌ها نوشته شده اند؟
  - یک سفرنامه حاوی چه مطالبی است؟
  - سفرنامه در مطالعات اجتماعی، تاریخی، زبانی، و ادبی به ما چه کمکی می‌کند؟
  - کدام یک از سفرنامه‌های مشهور را می‌شناسید؟
  - چگونه می‌توان سفرنامه نوشت؟
  - برای نوشتن سفرنامه چه اصول را باید رعایت کرد؟
- معلم می‌تواند از قبل، موضوع مورد بحث را اعلام کند تا شاگردان مطالعات جانبی داشته باشند. او باید بحث‌ها را جهت دهد؛ همچنین باید کوشش کند که بحث‌ها قابل فهم و ساده باشد.
- در این روش، علاوه بر تدریس مهارت مورد نظر، توانایی‌هایی از قبیل:
- ۱- اظهار نظر در برابر جمع ۲- هماهنگی با جمع ۳- رهبری و قدرت انتقاد در برابر افراد ۴- شناخت مسایل و یافتن راه حل برای آن‌ها ۵- مهارت گوش دادن و سخن گفتن، تقویت می‌شود.

۵- روش پرسش و پاسخ

- در جریان تدریس یک مهارت می‌تواند از طریق پرسش و پاسخ عملی گردد. این روش سابقه‌یی طولانی دارد. سقراط در قرن پنجم قبل از میلاد از این روش استفاده کرد.
- معلم می‌تواند مفاهیم اساسی درس را روی تخته صنف بنویسد و با کمک شاگردان به پرسش‌ها پاسخ دهد.
- پرسش‌ها باید روان، ساده و در بر گیرنده مفاهیم اصلی درس باشند؛ پیوسته گی منطقی در آن‌ها دیده شود؛ بحث، صنف و ذهن شاگردان را جهت دهد. بین پاسخ‌های ارائه شده شاگردان توافق به وجود آید؛ به همه شاگردان سهم فعال داده شود و پرسش‌ها از ساده به مشکل تنظیم گردد؛ برای مثال: می‌خواهیم نقش تشبیه را در تصویرسازی و وصف (توصیف) در یک نوشته توضیح دهیم؛ ابتدا قطعه‌یی را که در آن تشبیه به کار رفته است، روی تخته می‌نویسیم: (وی ناگهان به سخن آمد و کلمات مانند باران، برق آسا از دهانش بیرون ریخت؛ مثل دانه‌های تسبیح که رشته‌اش پاره شود).
- سپس چند سؤال هدفمند طرح می‌کنیم:
- ۱- کلمات به چه چیزهایی تشبیه شده است؟
  - ۱- میان کلمات و دانه‌های تسبیح چه رابطه‌یی دیده می‌شود؟
  - ۲- چرا نویسنده این رابطه را برقرار ساخته است؟
  - ۳- به نظر شما کلمات را به چه چیزهای دیگری می‌توان تشبیه کرد؟
- با پاسخ دادن به این پرسش‌ها بهتر می‌توانیم نقش تشبیه را نشان دهیم.

۶- روش تمرین دادن

معلم پس از آن که یکی از مهارت‌های نگارشی را تدریس نمود، با یک یا چند تمرین شاگردان را به تکرار و استعمال این مهارت‌ها وادار می‌سازد؛ برای مثال: پس از آموزش نشانه گذاری و عملی ساختن هر یک و استفاده از آن یک متن به شاگردان سپرده شود تا آن را علامت گذاری کنند، یا هنگامی که بند (پاراگراف) درس داده می‌شود، متنی که در آن بندها مشخص نشده اند، به دانش آموزان داده شود تا آن بندها را از هم جدا کنند. معلم می‌تواند از این روش در کنار سایر روش‌ها به طور مستمر استفاده کند.

۷- روش پژوهش (فردی - گروهی)

این روش شاگردان را قادر می‌سازد، به کمک پژوهش و تحقیق گروهی یا فردی، مشکل خود را حل کنند. بر اساس روش یاد شده یکایک شاگردان باید اصول و روشهای پژوهش «تحقیق» و مبانی آن را فراگیرند در این روش، معلم باید قبلاً روش‌های پژوهشی را به شاگردان آموزش دهد و خود نیز بر این مسلط باشد. نمونه‌هایی از فعالیت‌هایی که در آن‌ها از این روش استفاده می‌شود، عبارت اند از:

- پژوهش کتابخانه‌یی در باره ابعاد یک موضوع.
- پژوهش به طریق مصاحبه و پرسشنامه برای تحقیق در باره یک موضوع.
- مراجعه به کارت کتلاک کتابخانه و مشخص کردن عناوین مشترک یک موضوع.
- مراجعه به فهرست کتاب‌های چاپی و استخراج ده عنوان کتاب در باره شاهنامه فردوسی.
- تشکیل یک گروه پنج نفری و کار تحقیقی در باره یکی از بناهای تاریخی.

۸- روش حل مسئله

در این روش، تفکر منطقی تقویت می‌شود و از این طریق می‌توان به شاگردان آموخت تا بین پدیده‌ها روابط تازه کشف کنند. این روش به شاگرد یاد می‌دهد که با اتکا به خود و استفاده از تفکر منطقی در باره موضوع مورد نظر دست به نگارش بزنند؛ برای مثال: می‌خواهیم (نوشتن ساده ترین روش‌ها) را از طریق روش حل مسئله به شاگرد بیاموزیم برای این کار، طی مراحل پنج گانه عملاً به شاگرد نشان می‌دهیم که نگارش کار ساده و ممکن است.

- ۱- مشخص کردن مسئله.
  - ۲- حدس زدن یا مشخص کردن علل مسئله.
  - ۳- در نظر گرفتن راه حل‌های ممکن.
  - ۴- انتخاب بهترین راه حل.
  - ۵- عملی کردن راه حل انتخابی.
- ؛ به طور مثال:

- ۱- احمد نمی‌داندست انشایش را در باره فرهنگ چگونه آغاز کند؛ به چه مسایلی بپردازد و از چه راه‌هایی آن را به پایان ببرد.
- ۲- او ابتدا سعی کرد علل این ناتوانی را بررسی کند. احمد می‌توانست در باره فرهنگ سخن بگوید؛ اما قادر به نوشتن آن نبود.

۳- احمد به کمک معلم انشا و اندوخته‌های قبلی چند راه حل ممکن را در نظر گرفت:

الف: ابتدا سؤال‌ها را طرح کند و آنگاه هر یک را به طور مختصر پاسخ دهد و سپس پاسخ‌ها را منظم کند.

ب: کلمات و مفاهیم کلیدی و اصلی را در باره فرهنگ جمع آوری کند و آن‌ها را گسترش دهد در باره هر یک از مفاهیم چند سطر بنویسد و آنگاه آن‌ها را منظم کند.

ج: در باره فرهنگ پانزده دقیقه سخن بگوید و آن‌ها را ثبت کند. آنگاه حاصل سخن را از نوار گرفته، بنویسد.

د: با مطالعه و تحقیق در این باره، یادداشت‌هایی تهیه کند؛ سپس یادداشت‌ها را تنظیم کند و حاصل کار را به صورت مقاله به صنف ارائه نماید.

۴- احمد با توجه به فرصت خود و ماهیت موضوع از دو راه حل (الف) و (د) استفاده کرد.

۵- او برای این کار ابتدا چند سؤال طرح کرد:

- فرهنگ چیست؟

- عناصر تشکیل دهنده فرهنگ کدام‌ها اند؟

- ارتباط سواد با فرهنگ چیست؟

- برای حفظ هویت فرهنگی چه باید کرد؟

- علل شگوفایی فرهنگ یک کشور چیست؟

- آنگاه برای هر سؤالی با روش تحقیق و استفاده از منابع، پاسخ کوتاه و مناسب تهیه کرد.

پاسخ‌ها را منظم نموده و نوشته خود را یک بار برای پدرش خواند. در آخر همه آن را اصلاح و پاک نویس کرد.

۹- روش عمومی تدریس

روش عمومی تدریس در واقع نوع درس است که عناصر مهم در آن شامل است.

روش‌های تدریس بر حسب فعالیت شاگردان به دودسته فعال و غیر فعال تقسیم می‌شوند، در روش تدریس فعال، شاگرد خود در جریان آموزش شرکت می‌کند و محور اوست (شاگرد محوری) ولی در روش غیر فعال، معلم پیوسته سخن می‌گوید و عمل می‌کند و شاگرد ساکت و بی حرکت می‌ماند (معلم محوری)؛ یا این که معلم و شاگرد هر یک به کار خود می‌پردازند و در کار هم‌دیگر دخالت نمی‌کنند.

نوع دیگری از آموزش فعال (مشارکتی) است که این روش نتیجه مثبت را به همراه داشته است.

فصل دوم

رهنمای تدریس

در فصل اول این رهنما شما معلمان محترم با کلیات برنامه درسی و روش های تدریس آشنا شدید، در این فصل با پلان سالانه و روش تدریس هر درس آشنا خواهید شد.

پلان سالانه درسی

نشان می دهد که محتوای یک کتاب درسی را در طول یک سال چگونه تقسیم بندی کنید. در کشور ما شروع سال تعلیمی برای ولایات سردسیر و گرمسیر فرق می کند. در ولایات گرمسیر سال تعلیمی از اول خزان شروع می شود و دو هفته ماه جدی به امتحان اختصاص داده شده و در هفته آخر شاگردان رخصت می شوند. در پایان فصل بهار یعنی جوزا، دو هفته اول به امتحان شاگردان و سه ماه به رخصتی اختصاص داده شده است.

در ولایات سردسیر سال تعلیمی از اول ماه حمل آغاز می شود. امتحانات چهارونیم ماهه در دو هفته آخر ماه سرطان آغاز شده، شاگردان در دوهفته اول ماه اسد پس از امتحانات رخصت می شوند. امتحانات سالانه در اول ماه قوس شروع می شود و الی دو هفته ادامه می یابد. پس از آن شاگردان برای سه ماه رخصتی زمستانی دارند. سال تعلیمی در مجموع ۲۸ هفته است. برای تنظیم پلان سالانه تعداد صفحات کتاب درسی را بر عدد ۲۸ تقسیم می کنیم. عدد به دست آمده نشان می دهد که شما در هر هفته چه تعداد صفحاتی از کتاب درسی را باید تدریس کنید.

پلان سالانه مخصوص ولایات گرمسیر

فصل	ماه	هفته اول	هفته دوم	هفته سوم	هفته چهارم
خزان	میزان				
	عقرب				
	قوس				
زمستان	جدی	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی
	دلو				
	حوت				
بهار	حمل				
	ثور				
	جوزا	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

پلان سالانه مخصوص ولایات سردسیر

فصل	ماه	هفته اول	هفته دوم	هفته سوم	هفته چهارم
بهار	حمل				
	ثور				
	جوزا				
تابستان	سرطان			امتحانات	امتحانات
	اسد	رخصتی	رخصتی		
	سنبله				
خزان	میزان				
	عقرب				
	قوس	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

رهنمای تدریس درس (حمد)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	نیایش و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آشنایی با نیایش و معرفت بیشتر خداوند ﷻ و نامه نگاری
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • آشنایی با نمونه نیایش و معرفت خداوند ﷻ و آگاهی از روش‌های بهتر برای شناخت خداوند ﷻ، همچنان بدانند که نامه چیست؟ • تقویت توانایی درست خواندن، نوشتن، اندیشه، تحلیل و برداشت مطالب و رغبت به مطالعه شاگردان • علاقه‌مند شدن به مطالعه اشعار و نثرهای که در آن نیایش و حمد پروردگار است.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	<p>تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه، کتاب و در صورت امکان: ۱. خواندن چند نمونه از انواع حمد ۲. نمایش چند تصویر بزرگ از قدرت‌های خداوند ﷻ</p>

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف، گرفتن حاضری، تبریک گفتن آغاز سال تعلیمی جدید و معرفت با شاگردان یادآوری درس‌های سال گذشته مضمون درسی و طرح چند پرسش عمومی در آن مورد از شاگردان از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و در مورد درس جدید به طور مختصر صحبت نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> بعد از سلام، احوال‌پرسی و معرفت خویش، در مورد کتاب و درس‌های سال گذشته نظریات مختلف ارائه می‌دارند. صحبت می‌نماید و تشریحات خویش را ارائه می‌دارد. بقیه به معرفی درس گوش می‌دهند. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس جدید را با نام خدای بزرگ آغاز نمایید:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود که متن «حمد» را برای مدت معین خاموشانه بخوانند، واژه‌های جدید و مشکل را بیرون‌نویس نمایند؛ سپس از چند شاگرد خواسته شود که به صدای بلند سه سه بیت متن حمد را بخوانند، اگر در جریان خواندن درس در تلفظ کلمه‌ها مشکلی داشتند، کمک و رهنمایی شوند. مفهوم درس تشریح گردد، بر نکات مهم تأکید بیشتر صورت گیرد و معانی واژه‌های جدید را توضیح نماید. از شاگردان بخواهید تا مفهوم و نکات مهم درس را تکرار نمایند. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یاد گرفتن شاگردان از درس مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> نخست متن را خاموشانه می‌خوانند؛ سپس به صدای بلند مقابل هم صنفان می‌خوانند. به تشریح درس گوش فرا می‌دهند. طبق هدایت عمل می‌کنند. به پرسش‌ها پاسخ می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	معلوماتی که زیر عنوان « توضیحات » در کتاب درسی آمده است، خوانده شود، پس از توضیح و تشریح مفاهیم اساسی، خلاصه درس به شاگردان گفته شود.		(۳) دقیقه
پرسش‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های شاگردان پاسخ ارائه گردد؛ همچنان سؤال‌های احتمالی‌یی را که شاگردان مطرح نکرده اند، شما خود به طرح آن‌ها بپردازید؛ پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> • سلام، احوال‌پرسی، دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان و گرفتن حاضری . • سؤال از مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> • ادای سلام، احوال‌پرسی پاسخ به حاضری . • به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیر تطبیق گردد.</p> <ul style="list-style-type: none"> • متن کامل بخش « بخوانیم و بدانیم » را بخوانید و شرح نمایید. • هدایت بدهید که متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » توسط یکی از شاگردان خوانده شود؛ سپس شرح گردد و روی تخته نوشته شود. • از چند شاگرد، به اساس نوبت، خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل هم‌صنفان خود بخوانند. • از چند شاگرد خواسته شود که قسمت‌های مختلف « آیین نامه نگاری » را روی تخته و کتابچه‌های خود بنویسند. • برای اطمینان از یادگیری درس چند پرسش از شاگردان مطرح شود. 	<ul style="list-style-type: none"> • به درس گوش می‌دهند. • طبق هدایت عمل می‌نمایند. • متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » را می‌خوانند. • قسمت‌های مختلف « آیین نامه نگاری » را در کتابچه‌های خود می‌نویسند. • دقت نموده، پاسخ می‌گویند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه درس به شاگردان به صورت مختصر ارائه شود .		(۲) دقیقه
پرسش‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود. پس از آن ختم درس و خدا حافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری سؤال‌ها از ساعت اول و دوم درس به صورت شفاهی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و سؤال‌ها . 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیت‌ها)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p><u>کارگروهی و سخنرانی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را در صنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که در چه مواردی باهم بحث و گفتگو نمایند، به نتیجه برسند. درضمن یک نفر از هر گروه همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان بخواهید که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب درسی شان عملی کنند. <p><u>املا و نگارش</u></p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند. ایزد تبارک و تعالی به کمال قدرت و حکمت عالم را بیافرید و آدمیان را به فضل و منت خویش به مزیت عقل و رجحان خرد از دیگر جانوران ممیز گردانید؛ زیرا که عقل بر اطلاق کلید خیرات و پای بند سعادات است و مصالح معاش و معاد و دوست کامی دنیا و رستگاری آخرت بدو بازو بسته است. (کلیله و دمنه) به شاگردان هدایت دهید تا فعالیت دیگر این بخش را انجام دهند. <p><u>خودآزمایی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش «خودآزمایی» به صورت شفاهی مطرح گردد تا شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق هدایت فعالیت‌های کتاب را عملی می‌نمایند. در کتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
کارخانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان در مورد طریق انجام آن معلومات داده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

همه ادیان الهی، پیروان خود را به شناخت صحیح خدا ﷻ و توحید فرا خوانده‌اند؛ چنان‌که نوح ﷺ از قومش خواست تا جز خدا ﷻ را عبادت نکنند و پیامبران دیگری؛ چون: هود، صالح و شعیب ﷺ به قوم خود گفتند: خدا را بپرستید. برای شما خدایی جز او نیست؛ همچنین ابراهیم ﷺ منادی توحید بود. ادیان پس از وی نیز که به «دین ابراهیمی» موسوم اند؛ مانند دو نقطه: یهودیت و مسیحیت که پیروان هریک، ابراهیم ﷺ را از خود می‌دانند در ابتدا (پیش از تحریف) منادی توحید بودند؛ چنان‌که موسی ﷺ با شرک مخالفت کرد و بر توحید اصرار ورزید. و عیسی ﷺ در قیامت دعوت به شرک را از خود نفی کرده، بیان می‌دارد که به فرمان الهی آنان را به توحید فرا خوانده است.

باید توجه داشت که گرچه همه ادیان الهی پیروان خود را به شناخت صحیح خداوند و توحید فرا خوانده‌اند؛ ولی درجهٔ خداشناسی در ادیان دیگر در حد خداشناسی در اسلام نبوده است؛ زیرا در اسلام برترین حد خداشناسی و توحید که رسیدن به آن در توان بشر است ارائه شده، به گونه‌ای که شناختی برتر از آن ممکن نیست. توضیح آنکه براساس تعالیم قرآن کریم خداوند دارای اطلاق وجودی و سعه ذاتی دانسته شده است، به گونه‌ای که درعین احاطه بر همه چیز و تهی نبودن چیزی از او، با تعیین هیچ متعینی قید نمی‌پذیرد، گرچه شناخت خدا برای همگان در اصل فطرت‌شان حاصل است؛ ولی باید توجه داشت که شناخت مذکور به نحو علم بسیط است که عبارت از شناخت چیزی با غفلت از آن شناخت است، ازین رو در بسیاری از مواقع انسان‌ها خدا را از یاد می‌برند و تنها هنگام بروز شداید و مشکلات ضمن اذعان به وجود وی رو به سوی او آورده و با یادش آرامش می‌یابند. شناخت خدا به صورت علم مرکب که عبارت از شناخت توأم با توجه به آن شناخت است در مواقع عادی تنها برای برخی از انسان‌ها تحقق می‌یابد و خود بر دو گونه است: یا مبتنی بر کشف و شهود است، چنان‌که این نحوه از شناخت برای اولیا و عرفا حاصل می‌شود یا مبتنی بر علم استدلالی است؛ چنان‌که برای متفکران در صفات و آثار حق پدید می‌آید.

راههای اثبات وجود خدا ﷻ:

گرچه وجود خدا نیازی به اثبات ندارد؛ ولی در عین حال قرآن کریم برای متنبه ساختن اذهان راه‌هایی را برای اثبات وجود خدا ﷻ ارائه کرده است:

۱. نظر به نشانه‌ها و آیات خداوند ﷻ: از نکته‌های برجسته در قرآن کریم پی بردن به وجود خدا از راه نظر کردن به آیات و نشانه‌های اوست. آیات و نشانه‌های خداوند ﷻ بر دو گونه است:

الف. آیات آفاقی: آدمی با مشاهدهٔ موجودات عالم و دقت و تأمل در آن‌ها به حکم عقل درمی‌یابد که جهان مشهود با این نظم و نسق خاص نیاز به سازنده‌ی دارد.

ب. آیات انفسی: قرآن کریم انسان را به نظر کردن در این آیه به خدای یگانه ترغیب کرده است: «وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ» (ذاریات ۲۱) راز این مطلب را در جامعیت انسان نسبت به سایر موجودات عالم می‌توان جستجو کرد.

۲. نظر به خود ذات: قرآن کریم می‌فرماید: آیا کافی نیست که پروردگارت خود شاهد هر چیزی است: «... أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ» مفاد این بیان آن است که آیات گرچه خود راهی از راه‌های اثبات وجود خداست؛ ولی خداوندی که خود بر همه چیز شاهد و در همه جا مشهود هست، چه نیازی است که از راه آیات به وجود او پی برده شود، از این رو دانشمندان اسلامی بر شناخت ذات به ذات و شناخت دیگر موجودات به وسیله ذات تأکید کرده‌اند.

رهنمای تدریس درس (سالار پیغمبران ﷺ)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	سالار پیغمبران ﷺ و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از اوصاف نیک پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ و ضرورت نامه نگاری
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> دانشی مهارتی ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان می‌خواهیم:</p> <ul style="list-style-type: none"> آگاهی یافتن از اوصاف پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ، احترام به مقام معنوی پیامبر اسلام ﷺ از بحث نامه نگاری، ضرورت نامه نگاری و معانی واژه‌های جدید را فرا گیرند. توانایی درست خواندن، نوشتن، تفکر و تحلیل، گوش فرا دادن و برداشت مطالب در شاگردان. ارشادات پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ را در زنده گی روزمره خود تطبیق کنند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های:</p> <ul style="list-style-type: none"> توضیح و تحلیل خواندن و نوشتن پرسش و پاسخ تمرین کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه، کتاب و در صورت امکان: ۱. خواندن چند نمونه از نثر و شعر در وصف پیامبر ﷺ

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی درس گذشته. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند. طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات، آغاز درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود.) پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، پاسخ به حاضری، اطمینان از صحت‌مندی و ارائه کار خانه گی. یک تن درس را معرفی می‌کند و دیگران گوش می‌دهند. ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس را با نام خدای بزرگ آغاز نمایید:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود که متن کامل درس را خاموشانه بخوانند و واژه‌های دشوار آن را بیرون نویس کنند؛ سپس مفهوم و پیام آن را چند شاگرد به طور مختصر بیان نمایند. سپس، از چند شاگرد بخواهید که به نوبت چند بیت از متن درس را با صدای بلند مقابل هم صنفان بخوانند. در هنگام خواندن درس آن‌ها را کمک نمایید تا اشتباهات شان رفع گردد. پس از آن ابتدا کل درس توضیح گردد و مفاهیم مشکل تشریح شود. معانی واژه‌های مشکل را برای شاگردان شرح نمایید. پرسش‌هایی را طرح کنید تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق هدایت عمل می‌نمایند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. به توضیح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. معانی واژه‌ها را در کتابچه‌های خود می‌نویسند. به پرسش‌ها پاسخ می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	معلوماتی که زیر عنوان « توضیحات » در کتاب درسی آمده است، خوانده شود، پس از توضیح و تشریح مفاهیم اساسی، خلاصه درس به شاگردان گفته شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت اگر شاگردان سؤال داشتند، جواب مناسب ارائه گردد؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود؛ سپس ختم درس و خدا حافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، دقت در وضع روحی و جسمی شاگردان و گرفتن حاضری سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری. به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> بخش « بخوانیم و بدانیم » را توضیح نمایید و سپس از شاگردان بخواهید که نکات اساسی این بخش را توضیح دهند. سپس متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردد. از چند شاگرد به اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. از چند شاگرد خواسته شود که قسمت‌های مختلف « ضرورت نامه نگاری » را به طور مختصر توضیح نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> دقیق شده نکات اساسی را توضیح می‌نمایند. به توضیحات این بخش دقیق می‌شوند. متن کامل « نامه نگاری » را در برابر صنف می‌خوانند. قسمت‌های مختلف « آیین نامه نگاری » را در کتابچه‌های خود می‌نویسند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	درس این ساعت به صورت خلاصه به شاگردان ارائه گردد و نتیجه آن بیان شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های شاگردان و مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری طرح سؤال‌ها دربارهٔ ضرورت نامه نگاری به گونهٔ شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و سؤال‌ها. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیت ها)	<p>کارگروهی و سخنرانی: شاگردان را به گروه‌ها تقسیم نمایید. فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که در چه مواردی باهم بحث کرده، به نتیجه برسند. درضمن یک نفر از هر گروه بخواهید تا همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب درسی شان عملی کنند.</p>	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p>املا و نگارش: متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند.</p> <p>رسول الله علیه السلام فرموده است: که مرا از حضرت عزت فرمان برین جمله است که با دنیا آرام مگیر که ترا برای این نیافریدم و دل از بهشت برمدار که آن را برای تو آفریده ام و بر نماز شب مواظبت نمای که نصرت مؤمنان درآن است و از مخلوقات طمع مدار که به دست ایشان هیچ چیز نیست و برمن توکل کن که بازگشت تو به من خواهد بود. (جوامع الحکایات)</p> <ul style="list-style-type: none"> به شاگردان هدایت بدهید تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> به صورت املا در کتابچه‌های خویش می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را بر روی تخته مینویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p>خود آزمایی: پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح می‌کنید، تا از یک‌سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.</p> <ul style="list-style-type: none"> به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را انجام دهد. 	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش به صورت شفاهی پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کار خانه گی	کار خانه گی شاگردان، پس از توضیح مختصر برای آن‌ها سپرده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های شاگردان پاسخ ارائه گردد، در ضمن در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

کارنامه‌های پیراج پیامبر ﷺ

﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنْذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبِّكَ فَكْبِّرْ ﴿٣﴾﴾

«ای کشیده ردای شب بر سر، بر خیز و بیم ده، و پروردگارت را به بزرگی یاد کن» (سوره المدثر آیه ۱/۳)

او نیز بپاخاست و بیش از بیست سال در انجام مأموریت خویش پابرجا ماند و بار امانتی بزرگ را در زمین، بار تمامی بشریت، بار عقیده و بار مبارزه و جهاد در عرصه‌های گوناگون را به دوش کشید.

وی مبارزه و جهاد در عرصه ضمیر انسانی را به دوش گرفت که در اوهام و افکار جاهلی فرو رفته و به زنجیر شهوات به بند کشیده شده بود و چون این ضمیر در عده‌بی از یارانش از اسارت زنده گی مادی، معنوی و انبوهی از عادات و افکار جاهلی، رهایی یافت.

همزمان با این دشواری‌ها، نبرد نخستین؛ یعنی نبرد در عرصه تربیت انسانی پایان نیافته و ادامه داشت؛ زیرا نبردی است جاودانه که حریف همیشگی آن، شیطان است که لحظه‌ای از فعالیت در اعماق ذهن انسان باز نمی‌ایستد و محمد ﷺ در چنین عرصه‌ای پرچمدار دعوت پروردگار است. در عرصه نبردی پیگیر و بی وقفه که در میداین گوناگون برپاست. آن حضرت در حالی که دنیا به او روی آورده بود، در برابر سختی معیشت بردباری می‌کرد و در حالی که مؤمنان پیرامونش در سایه سار امنیت و آسایش به سر می‌بردند خود همواره در تلاش و کوشش بود و در برابر رنج و زحمتی که پیوسته برقرار بود، به زیبایی صبر و پایداری می‌کرد و چنانکه خدایش فرموده بود با قیام شب‌ها به نماز و عبادت پروردگار و تلاوت توأم با خشوع قرآن و با تنها امید بستن به خدا ﷻ خود را از آلائش‌های دنیوی رهایی می‌بخشید.

بدین سان پیامبر ﷺ بیش از بیست سال در عرصه چنین پیکاری پایدار و استوار ایستاد و در سراسر این مدت هیچ کاری او را از انجام کار دیگر باز نداشت تا این که دعوت اسلام در پهنه‌ای گسترده، چنان توفیق یافت که عقل در برابرش می‌بهوت می‌ماند. جزیره العرب در برابر این دعوت سر فرود آورد و غبار جاهلیت از افق افق این دیار رخت بر بست و اندیشه‌های بیمار تحول نموده و چنان سلامت و شادابی یافت که نه تنها بت‌ها را رها نمود؛ بلکه آن‌ها را در هم شکست و آوای توحید آسمان را لرزاند و بانگ آذان برای نمازهای پنج‌گانه، در صحرایی که ایمان جدید بدان حیاتی دوباره بخشیده بود، فضا را شکافت و در گوش‌ها طنین انداز شد. قاریان قرآن که آیات کتاب خدا را تلاوت کرده و احکام الهی را به پا می‌داشتند شمال و جنوب این سرزمین را درنوردیدند و این گونه بود که اقوام و قبایل پراکنده، هم پیوند و متحد شده و انسان‌ها با بنده گی پروردگار از بنده گی بنده‌گان رهایی یافتند. در این مرحله غالب و مغلوب، سرور و برده، حاکم و محکوم و ظالم و مظلومی در میان نیست؛ بلکه همگی بنده گان خدا و برادرانی دوستدار یک‌دیگرند، که احکام حق را صادقانه عملی می‌کنند و خداوند ﷻ تکبر و نخوت جاهلی و بالیدن به نیاکان را از دل‌های شان زدوده و دیگر عرب بر عجم و یا عجم بر عرب و سرخ بر سیاه جز با تقوی برتری نمی‌یابد. مردم همگی فرزندان آدم اند و از خاک.

به برکت این دعوت بود که وحدت عربی، وحدت انسانی، عدالت اجتماعی و سعادت بشری در حل دنیوی و مسایل اخروی تحقق پذیرفت و مسیر روزگار و چهره زمین دگرگون شد و خط سیر تاریخ تعادل گرفت و خرد انسان تحول یافت.

رهنمای تدریس درس (زبان و ادبیات چیست؟)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	زبان و ادبیات و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از مفاهیم کلی زبان و ادبیات و اصول نامه نگاری
اهداف آموزشی	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • آگاهی از مفاهیم کلی زبان و ادبیات، مسایل موجود در قلمرو ادبیات و اصول نامه نگاری • تقویت توانایی درست خواندن، نوشتن، برداشت مطالب، میل و رغبت به مطالعه، اندیشه و قیاس، تفکر، و تحلیل شاگردان . • درک اهمیت زبان و نقش آن در زنده گی انسان .
روش های تدریس	<p>با استفاده از روش های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کارانفرادی و گروهی
مواد ممد و ممکن درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه، کتاب و در صورت امکان: چند تصویر بزرگ از بزرگان ادبیات کشور.

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند. طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات آغاز درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود.) پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و ارائه کارخانه گی. با دقت طبق هدایت عمل نمایند. دقت نموده پاسخ می‌گویند. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود تا برای مدت معین متن درس جدید را خاموشانه بخوانند و واژه‌های مشکل را بیرون نویس نموده؛ سپس از معلم بپرسند. سپس از چند شاگرد بخواهید که به نوبت یک یک پاراگراف متن درس را به صدای بلند بخوانند تا شاگردان که در خواندن درس مشکل دارند مشکلشان رفع گردد، در جریان خواندن درس اگر مشکلی داشتند، کمک شوند. پس از پایان خواندن درس، ابتدا همه آن توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح شود. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. برای اطمینان از یادگرفتن شاگردان از درس ارائه شده پرسش‌های را طرح کنید. 	<ul style="list-style-type: none"> متن را خاموشانه می‌خوانند. به نوبت یک یک پاراگراف متن درس را می‌خوانند. با دقت به تشریح درس گوش می‌دهند. معانی آن را در کتابچه می‌نویسند. به پرسش‌ها پاسخ می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	معلوماتی که زیر عنوان « توضیحات » در کتاب درسی آمده است، خوانده شود، پس از توضیح و تشریح مفاهیم اساسی خلاصه درس به شاگردان گفته شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود. پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، دقت در وضع روحی و جسمی شاگردان و گرفتن حاضری سؤال از مفاهیم و واژه‌های مشکل متن که در ساعت قبلی شده است، پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری. به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» آغاز شود و تا پایان ادامه یابد، سپس توضیحات لازم در مورد آن ارائه گردد. پس از آن متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب را به صورت شفاهی ارائه نموده روی تخته بنویسید. سپس از چند شاگرد، به اساس نوبت، خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. طرح پرسش‌ها در مورد اصول نامه نگاری جهت اطمینان از یادگیری شاگردان 	<ul style="list-style-type: none"> به خواندن متن دقیق می‌شوند و به توضیحات گوش می‌دهند. با دقت به توضیحات گوش فرا می‌دهند. متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. دقت نموده، پاسخ می‌گویند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه این بخش درس به شاگردان ارائه شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به سؤال‌های شاگردان و مواردی که نا گفته مانده، جواب داده شود. پس از آن ختم درس و خدا حافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام و احوال‌پرسی، گرفتن حاضری و تنظیم صنف . طرح سؤال‌های در باره آیین نامه نگاری و متن زبان و ادبیات چیست به گونه شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری . پاسخ‌های متفاوتی ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیتها)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p><u>کارگروهی و سخنرانی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> شاگردان را به دو گروه تقسیم نمایید و فعالیت این بخش را در صنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی با هم بحث و گفتگو کرده به نتیجه برسند. در ضمن از هر گروه یک نفر همه نظریات را یادداشت کند و بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان عملی کار کنند و آن‌ها رهنمایی شوند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌های کتاب درسی را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p><u>املا و نگارش</u></p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند. با مردم نادان هم صحبت مگیر. خاصه با نادانی که پندارد داناست و بر جهل خرسند و صحبت جز با خردمند مدار که از صحبت نیکان، مردم نیک‌نام گردد. نبینی که روغن از کنجد است و لیکن چون روغن کنجد را با بنفشه یا با گل بیامیزی، چند گاه با گل یا بنفشه بماند؛ اما از آمیزش روغن با گل یا بنفشه از برکات صحبت او را هیچ روغن کنجد نگویند. (عنصر المعالی کیکاووس) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را انجام دهند. 	<ul style="list-style-type: none"> به صورت املا در کتابچه‌های خویش می‌نویسند. در پایان، یک شاگرد صورت درست املائی را بر روی تخته می‌نویسد و دیگران اشتباهات خود را اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p><u>خود آزمایی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح کنید، تا تحکیم درس صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> دقت نموده پاسخ می‌گویند. 	
کار خانه گی	کارخانه گی پس از توضیح مختصر به شاگردان سپرده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترس پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود. تا شاگردان آماده‌گی بگیرند. ختم درس و خدا حافظی.		(۳) دقیقه

پیدایش زبان

زبان پدیده‌ی اجتماعی و وسیله‌ی افهام و تفهیم است، از آن جاییکه پدیده‌های اجتماعی، در هر جامعه‌ی تابع شرایط خاص همان اجتماع می‌باشد. زبان‌ها هم تحت شرایط ویژه یا خاص جوامع مختلف به وجود آمده است؛ بنابر ضوابط عینی مختص به آن جوامع انکشاف و تکامل می‌نماید، روی همین روند ایجاد و تکامل زبان است که هر جامعه زبان خود را دارد.

در واقع تاریخ پیدایش زبان با تاریخ آفرینش بشر و تشکیل اجتماع‌ها پیوسته است؛ زیرا بدون این افزار ارتباط میان افراد برقرار نمی‌شد. در کره زمین حدود سه هزار زبان و ۱۲ هزار لهجه وجود دارد.

لهجه زبان - منظور از سخن گفتن انتقال مقاصد و نظریات گوینده به دیگران با علایم و صداهایی است که انسان بیان می‌کند.

در مورد زبان در آیه ۳۰ سوره بقره آمده است:

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۳۰﴾ ترجمه: و خدا ﷻ همه معانی نام‌ها را به آدم آموخت؛ سپس آن‌ها را بر فرشته‌گان عرضه نمود و فرمود اگر راست می‌گویید از اسامی اینها به من خبر دهید.

مفهوم آیه متبرکه این است که خداوند ﷻ اسامی، خواص و اسرار اشیاء و لغات را به حضرت آدم ﷺ آموخت و بدینگونه برتری او را در امر جانشینی نمایان ساخت و بنابراین، فرشته‌گان به عجز و قصور شان اعتراف کردند و فرشته‌گان گفتند پروردگارا به پاکی ترا می‌شناسیم و جز آنچه به ما آموختی نمی‌دانیم قطعاً تو دانا و آگاه هستی.

(تفسیر کابلی، ص. ۲۹)

خداوند ﷻ فرمود: ای آدم! آنان را از نام‌های این پدیده‌هایی که از دانستن آن عاجز آمدند آگاه بساز.

زبان به احتمال قوی بارزترین مشخصه انسان است، مشخصه‌ی که می‌تواند او را از سایر موجودات متمایز کند. زبان، استعدادی است که معمولاً به آن بی‌توجهی می‌کنیم، ویژه‌گی‌های چشم‌گیر و حیرت‌انگیزی دارد. ما بدون زبان به هیچ وجه نمی‌توانستیم به پیشرفت‌های امروزی دست بیابیم؛ بنابراین بیش از هر مشخصه‌ی دیگری، این زبان است که ما را از سایر موجودات متمایز می‌سازد.

رهنمای تدریس درس (فولکلور و ادبیات)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	رابطه فولکلور و ادبیات و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از رابطه فولکلور و ادبیات و قواعد نامه نگاری
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <p>❖ از مفهوم ادبیات و فولکلور و رابطه آن‌ها آگاهی حاصل نموده و مبحث نامه نگاری، آداب نامه نگاری را فراگیرند.</p> <p>❖ توانایی خواندن، نوشتن، تفکر و تحلیل، برداشت مطالب از مأورای مطالعه در شاگردان رشد یابد.</p> <p>❖ به ادبیات فولکلور یا عامیانه مردم خود علاقمند شوند و در حفظ و نگهداری فرهنگ شان بکوشند.</p>
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و کتاب؛ در صورت امکان: خواندن بعضی از قصه‌ها، داستان‌ها و دوبیتی‌ها فولکلوری.

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را معرفی کند. طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات آغاز درس را در خلال تشریح خویش جواب دهد. شاگرد مذکور مورد تشویق قرار گیرد. سپس، پرسش‌های داخل چوکات آغاز درس، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و ارائه کارخانه گی. تشریحات خویش را ارائه می‌دارد. بقیه به معرفی درس گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود که متن درس را برای مدت معین خاموشانه بخوانند؛ برداشت خود را بیان نمایند. به شاگردان هدایت داده شود که به نوبت یک یک پراگراف از متن درس را مقابل همصنفان با صدای بلند بخوانند. در جریان خواندن اگر اشتباه داشتند، معلم آن‌ها را کمک نماید تا اشتباه اصلاح گردد. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح شود. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. به شاگردان ضعیف بیشتر سهم دهید معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. 	<ul style="list-style-type: none"> متن را خاموشانه می‌خوانند و برداشت خود را بیان می‌دارند. به نوبت متن درس را می‌خوانند. به تشریح درس گوش فرا می‌دهند. به پرسش‌ها، جواب می‌دهند. معانی واژه‌ها را در کتابچه‌های شان می‌نویسند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	معلوماتی که زیر عنوان « توضیحات » در کتاب درسی آمده است خوانده شود، پس از توضیح و تشریح مفاهیم اساسی خلاصه درس به شاگردان گفته شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود. پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> • سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری . • سؤال از مفاهیم و واژه‌های مشکل متن که در ساعت قبلی صورت گرفته . 	<ul style="list-style-type: none"> • ادای سلام، پاسخ به حاضری . • به پرسش‌ها گوش‌داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • به شاگردان هدایت داده شود تا متن کامل بخش « بخوانیم و بدانیم » را بخوانند. • برخی موضوعات قابل شرح بخش « بخوانیم و بدانیم » را مطرح نموده، توضیح نمایید. • سپس متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، بر روی تخته نوشته شود. • از چند شاگرد، به اساس نوبت بخواهد که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. • برای اطمینان از یادگیری شاگردان، چند سؤال در ارتباط به درس این ساعت مطرح کنید . 	<ul style="list-style-type: none"> • به نوبت می‌خوانند. • به تشریحات این بخش دقت می‌کنند. • به خواندن و تشریح این بخش دقت می‌نمایند. • طبق هدایت عمل می‌نمایند. • پاسخ می‌دهند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری طرح سؤال درباره آیین نامه نگاری به گونه شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری پاسخ‌های متفاوتی ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیتها)	<p><u>کارگروهی و سخنرانی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> شاگردان را به دو گروه تقسیم نمایید و فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به آن‌ها توضیح دهید، که در چه مواردی باهم بحث و گفتگو کرده به نتیجه برسند. درضمن یک، یک نفر از هر گروه همه نظریات را یاد داشت کند و آن را در برابرصنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب اجرا کنند. شاگردان را رهنمایی نمایید. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌های کتاب را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p><u>املا و نگارش</u></p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند. بهرام گور پسر خود را وصیت کرد که در امور ملک مشاورت کن با خردمندان، که تدبیر باصواب، چون صیدیست که به دست یک کس نیاید و اگر جمعی باشند از دست ایشان بیرون نرود و هر حادثه صعب که پیش آید، تا به تدبیر از پیش توان برد به چیزی دیگر میل مکن که آنچه به تدبیر میسر شود، به شمشیر تیز میسر نباشد. (اخلاق محسنی) به شاگردان هدایت بدهید تا فعالیت دیگر این بخش را انجام دهند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املایی را روی تخته می‌نویسد و دیگران اشتباه خود را از روی آن اصلاح میکنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p><u>خود آزمایی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح کنید تا تحکیم بیشتر درس صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌ها این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کارخانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی توضیح مختصر در مورد آن داده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترس پرداخته و در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

لغز (چیستان)

لغز در لغت به معنای پیچیده گی و ابهام است که در آن چیزی به صورت مبهم و پیچیده پرسیده شود؛ ولی مفاهیم طوری بیان گردد که خواننده گان و شنونده گان تیزهوش و بااستعداد آن را درک کرده بتوانند.

معما

معما سخنی را گویند که راه دریافت آن نامعلوم باشد و به اصطلاح نوعی سخن است که به نحو غامض و پوشیده بیان شود.

بزل

بزله گویی، مطلب خنده داری است که از خوشی مایه می گیرد.

هزل

هزل به مفهومی بدیهه از اقسام طنز و مطایبه؛ یعنی حاضرجوابی است که به شکل شعر یا داستان بیان شود. در ادبیات ما عقلا و افراد خردمند در جواب های شان به بزرگان نکته هایی را به کار می گرفتند و یا حاضرجوابی هایی می کردند که گاهی باعث تنبه و گاهی سبب نجات شخصی از مرگ می گردید.

مطایبه (مزاح)

نوعی از گفته هایی اند که در ادبیات از آن ها برای ایجاد نشاط و خنده ذکر به عمل می آید.

رهنمای تدریس درس (بهار)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	بهار و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از اشعاری که در وصف زیبایی‌های بهار سروده شده و فراگیری برخی از مراجع املائی و انشایی
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<ul style="list-style-type: none"> • آشنایی به پارچه‌های شعری که در وصف بهار و زیبایی آن توسط شاعران بزرگ زبان و ادبیات دری سروده شده و یادگیری برخی از نشانه‌های نگارشی و موارد کار برد آن‌ها. • رشد توانایی تفکر و تحلیل، گوش فرا دادن، برداشت مطالب، درست نویسی و مطالعه شاگردان. • به مطالعه این گونه اشعار علاقه مند شوند و در حفظ و نگهداری طبیعت و زیبای‌های آن کوشش نمایند.
روش‌های تدریس	با استفاده از روش‌های : <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و کتاب؛ در صورت امکان: خواندن نمونه‌هایی از کتاب‌های املائی و انشایی .

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی درس گذشته. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را معرفی کند. طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. شاگرد مذکور مورد ارزشیابی قرار گیرد. پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها، از دیگران پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری، و ارائه کار خانه گی . تشریحات خویش را ارائه می‌دارد. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود تا شعر را خاموشانه بخوانند؛ سپس چند شاگرد به نوبت سه سه بیت آن را به صدای بلند مقابل هم‌صنفان بخوانند، در جریان خواندن درس اگر مشکلی وجود داشت، معلم گرامی در اصلاح آن شاگردان را کمک نماید. متن کامل درس، با صدای بلند خوانده شود تا مشکلات که در تلفظ برخی کلمه‌ها وجود دارد، رفع گردد. پس از پایان خواندن، مفهوم شعر تشریح گردیده و برخی نکات مشکل توضیح بیشتر داده شود. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. پرسش‌هایی را طرح کنید تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> درس را خاموشانه می‌خوانند. بادقت به خواندن درس گوش می‌دهند. به تشریح درس و توضیح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. معانی واژه‌ها را در کتابچه‌های خود می‌نویسند. به پرسش‌ها جواب می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های شاگردان و مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود. پس از آن اعلام پایان درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان و گرفتن حاضری سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود تا جمله‌های بخش «بخوانیم و بدانیم» را به نوبت بخوانند. سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را خوانده و توضیحات مناسب ارائه نموده، روی تخته بنویسید. از چند شاگرد، به اساس نوبت، خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند، در مقابل صنف بخوانند. جهت اطمینان از یادگیری شاگردان چند پرسش از بخش «آیین نامه نگاری» مطرح شود. 	<ul style="list-style-type: none"> به نوبت درس را می‌خوانند با دقت به توضیحات گوش می‌دهند. متن را می‌خوانند. پاسخ می‌گویند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه این بخش به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های احتمالی شاگردان پاسخ مناسب ارائه گردد، پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، گرفتن حاضری و تنظیم صنف. طرح سؤال‌ها از ساعت اول و دوم درس به صورت شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> بعد از ادای سلام و احوال‌پرسی، پاسخ‌های متفاوت به گونه شفاهی ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیت‌ها)	<p>فعالیت‌ها را با نام خدای بزرگ آغاز نماید:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را در صنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهد که درچه مواردی باهم بحث و گفتگو کرده، به نتیجه برسند. درضمن از هر گروه یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را دربرابرصنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌های کتاب را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p>املا و نگارش</p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند. در مصر سیاهی دعوای پیغمبری می‌کرد و می‌گفت: من موسی بن عمرانم. او را گفتم که موسی را معجزات بود؛ چون ید بیضا و عصا و غیر آن، تو مثل آن معجزه بنمای. گفت: موسی آن گاه معجزه نمود که فرعون گفت: من خدای شما هستم. تو این دعوی بکن؛ تا من معجزه بنمایم. (جوامع الحکایات) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را انجام دهند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق هدایت عمل می‌نمایند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املایی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p>خودآزمایی</p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش «خودآزمایی» را به صورت شفاهی مطرح نماید، تا از یک‌سو تحکیم درس صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از درس خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش به صورت شفاهی پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کارخانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی در مورد آن معلومات مختصر ارائه گردد.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و همچنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

- هر کجا سرو قدی چهره چو یوسف بنمود عاشق سوخته خرمن چو زلیخا بر خاست

در بیت بالا صنعت تلمیح و تشبیه به کار رفته است که در مورد این دو صنعت معلومات مختصری ارائه می‌گردد.

تلمیح: آن ست که گوینده در ضمن شعر به قصه یا مثلی معروف اشاره کند. مانند بیت بالا که در مورد قصه یوسف و زلیخا است و در ضمن صنعت تشبیه نیز به کار رفته است.

تشبیه: از محسنات بدیع و در اصطلاح، مانند کردن چیزی به چیزی است. در تشبیه چهار جز وجود دارد: مشبه، مشبه به، ادات تشبیه و وجه شبه؛ مانند این جمله: «دندان او چون مروارید است به سفیدی» در این جمله دندان مشبه است، مروارید مشبه به، چون، ادات تشبیه، سفیدی وجه شبه.

در بیت بالا «چو» ادات تشبیه می‌باشد که زیبایی چهره یوسف را به بهار تشبیه کرده است.

تشبیه بر چند قسم است، تشبیه مطلق، تفضیل، تسویه و عکس.

در بیت بالا زیبایی سرو به چهره یوسف تشبیه شده است.

- سر به بالین عدم باز نه ای نرگس مست که ز خواب سحر این نرگس شهلا بر خاست

در این بیت صنعت استعاره به کار رفته است.

استعاره

استعاره در لغت عاریت خواستن است و در اصطلاح ادبی به کار گرفتن لفظی است، در غیر معنی حقیقی آن؛ اما شرط آن است که میان معنای حقیقی و مجازی باید مناسبتی وجود داشته باشد، که در عرف شاعران و ادبا این مناسبت، علاقه نامیده می‌شود؛ چنانچه هرگاه این علاقه مشابَهت باشد، آن را استعاره گویند و گرنه مجاز مرسل است. استعاره در شعر دارای اهمیتی بس فراوان است؛ زیرا هر تشبیه به ذات خود یک استعاره می‌باشد؛ مگر صورت تکامل یافته تشبیه. مثال:

پای در دامن صبر آرام از آنک دست، دست ستم هجران است

رهنمای تدریس درس (فیض محمد کاتب)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	فیض محمد کاتب هزاره و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آشنایی با شخصیت علمی فیض محمد کاتب و انواع نامه‌ها
اهداف آموزشی	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم:</p> <ul style="list-style-type: none"> • با فیض محمد کاتب و کارنامه‌های علمی او آشنایی حاصل کنند و از بحث نامه نگاری، انواع نامه‌ها را فراگیرند. • تقویت توانایی درست خواندن، نوشتن، تفکر و تحلیل، گوش فرادادن، برداشت مطالب و میل و رغبت به مطالعه در شاگردان . • به مقام معنوی بزرگان احترام بگذارند و زنده گانی معنوی برخی از بزرگان را سرمشق زنده گی روزانه خود قرار دهند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	<p>۱- تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و کتاب؛ در صورت امکان: ۱. تحقیق در اینترنت</p> <p>۲. نمایش چند تصویر از کاتب هزاره .</p>

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی گذشته. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را معرفی کند؛ طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریح خویش جواب دهد. پس از پایان معرفی، پرسش‌های داخل چوکات مقدمه درس، از بقیه شاگردان پرسید شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و ارائه کارخانه گی. درس را معرفی می‌کند، بقیه گوش می‌دهند. دقت نموده، پاسخ می‌گویند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود که متن را خاموشانه بخوانند و برداشت خود را به صورت مختصر بیان نمایند. سپس از چند شاگرد بخواهید به نوبت یک، یک پاراگراف متن درس را به صدای بلند مقابل هم‌صنفان بخوانند. در جریان خواندن اگر در تلفظ واژه‌ها مشکل داشتند معلم آن‌ها را کمک نماید. به شاگردان دیر آموز سهم بیشتر دهید. پس از آن متن درس تشریح گردد، به خصوص در مورد کارهای که انجام داده، معلومات بیشتر داده شود. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. پرسش‌هایی را طرح کنید تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> درس را خاموشانه می‌خوانند. به نوبت به صدای بلند می‌خوانند. به دقت به تشریح و توضیح درس گوش فرا می‌دهند. معانی واژه‌ها را در کتابچه‌های خود می‌نویسند. به پرسش‌ها پاسخ می‌دهند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی زیر عنوان «توضیحات» که در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤالهای شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به سؤال‌های شاگردان و مواردی که ناگفته مانده پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود. پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری سؤال از بخشی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> هدایت بدهید تا شاگردان متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» را به نوبت بخوانند. موضوعات قابل توضیح را شرح دهید. سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده و توضیحات مناسب ارائه نموده، روی تخته نوشته بنویسید. از چند شاگرد، به اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل هم‌صنفان بخوانند. طرح سؤال‌ها در مورد انواع نامه‌ها، جهت اطمینان از یادگیری شاگردان. 	<ul style="list-style-type: none"> درس را به نوبت می‌خوانند. به توضیحات دقیق می‌شوند. با دقت تمام به توضیحات این بخش گوش می‌دهند. متن را می‌خوانند. دقت نموده پاسخ می‌گویند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری طرح سؤالات دربارهٔ انواع نامه‌ها و کارنامه‌های علمی فیض محمد کاتب، به گونه شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیتها)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهد که درچه مواردی باهم بحث و گفتگو کرده، به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یاد داشت کند و آن را در برابرصنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگراین بخش را مطابق هدایت کتاب اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌های کتاب را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p>املا و نگارش</p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند. چنین گویند که یکی از بزرگان درویشان، پای دراز کرده بود و ژندهٔ خود را بالای آن افکنده پیوند می‌کرد. درآن حالت یکی از خلفای آن دیار به دیدن او آمد. او هیچ از سرحال خود نگشت و پای گرد نیاورد. حاجبی خلیفه آغاز کرد: « شیخ ! پای گرد آر. » شیخ هیچ نگفت و التفات نکرد. بار دوم گفت: « شیخ ! پای گرد آر.» گفت: خواجه ! دیر باز است که ما دست گرد آورده ایم، اگر پای گرد نیاوریم روا باشد. (مصباح الهدایة) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را انجام دهند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املایی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. 	
	<p>خود آزمایی</p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا ازیک‌سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش به صورت شفاهی پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کار خانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان در مورد انجام آن معلومات داده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آنها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و هم چنان در مورد درس ساعت آینده روشنی انداخته شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

خط نستعلیق: میر علی تبریزی واضح خط نستعلیق می‌باشد. این خط از ترکیب نسخ و تعلیق به میان آمد. میر علی آن را تحت قواعد آورد و مقرراتی بر آن وضع کرد. میر علی پسری داشت به نام میر عبدالله که بعد از پدر به تکمیل بیشتر خط نستعلیق همت گماشت و آرایش داد. میر عبدالله را به واسطه خط زیبا و مقبولش شکرین قلم گفته اند. صفدر علی یکی از خوش‌نویس‌های عهد امیر شیر علی خان بود که بسا خوش‌نویس‌ها را تربیت کرد. هم چنان سید محمد داود حسینی فرزند سید اسماعیل در این هنر سرآمد روزگار شد، به ویژه خط نستعلیق را به کمال رسانید. عزیز الدین وکیلی پوپل‌زایی از جمله خطاط‌های معروف دوره معاصر بود.

سراج التواریخ

سراج التواریخ نامی کتابی است برگرفته از سراج الملة و الدین و یکی از آثار ارزشمند تاریخی افغانستان است که با استناد به عهد نامه ها، فرامین دولتی و انبوه اسناد و مدارک موجود در دارالانشاء در بار و آرشیف دولتی به رشته تحریر در آمده است. کتاب مذکور از صحت و اعتماد فراوان برخوردار می‌باشد. جلد اول آن وقایع دوره ۹۸ ساله حکمروایی شاهان سدوزایی و جلد دوم آن حوادث دوران زمامداری دودمان محمدزائیان را از آغاز تخت نشینی تا سال ۱۳۹۸ شامل می‌شود تالیف جلد اول به سال ۱۳۲۵ و جلد دوم به سال ۱۳۳۱ هـ. ق. انجام یافت. بخش اول جلد سوم سراج التواریخ بزرگ‌ترین و ارزشمندترین بخش این اثر است. نویسنده حوادث شانزده سال از دوران زمامداری امیر عبدالرحمن خان را به تفصیل در برابر دیده‌گان خواننده به تصویر می‌کشد.

تاج التواریخ

تاج التواریخ نوشته امیر عبدالرحمن خان پادشاه وقت افغانستان است که در دو جلد طبع گردیده و نسخه اصلی آن در موزیم ملی کشور نگهداری می‌شد، که بعد به آرشیف ملی انتقال داده شد. جلد اول آن به قلم شخص امیر عبدالرحمن نگاشته شده است و همین جلد از جانب سلطان محمد خان منشی امیر عبدالرحمن به انگلیسی نیز نگارش یافت. تاج التواریخ ظاهراً سوانح زنده گانی، سرگذشت، خاطرات و سفرنامه امیر عبدالرحمن خان پنداشته می‌شود؛ ولی در حقیقت تاریخی محسوب می‌شد که وقایع ۱۵۲ ساله کشور ما را دربر داشته، وقایعی که مؤرخین به آن کمتر دست یافته، چون امیر موصوف در جریان حوادث تاریخی قرار داشت، همه واقعات و رویدادها را دقیق و واقع بینانه انعکاس داده است.

رهنمای تدریس درس (شعر و اقسام محتوایی آن)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	اقسام شعر از نظر محتوایی و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از محتویات شعر و اقسام آن و نوشتن نامه‌های خصوصی
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • آگاهی از روش‌های شناخت محتویات اشعار دری در دوره‌های مختلف ادبی و فراگیری نوشتن نامه‌های خصوصی. • رشد توانایی درست خواندن، نوشتن، اندیشه و قیاس، تحلیل و برداشت مطالب و مطالعه نمودن شاگردان • به خواندن اقسام شعرها علاقه‌مند شوند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و کتاب؛ در صورت امکان: ۱. خواندن چند نمونه از اشعار قدیم و جدید با محتویات مختلف ۲. تحقیق در اینترنت ۳. خواندن یکی - دو نامه

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> • سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی درس گذشته. • از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند؛ طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریح خویش جواب دهد. • پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> • ادای سلام، پاسخ به حاضری، دادن اطمینان از صحت‌مندی یا عدم آن و ارائه کارخانه گی . • تشریح خویش را ارائه می‌دارد و بقیه به معرفی درس گوش می‌دهند. • دقت نموده پاسخ می‌دهند. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • از شاگردان خواسته شود که متن درس را خاموشانه بخوانند و برداشت خود را بیان نمایند. • سپس از شاگردان بخواهد تا یک، یک پاراگراف متن درس را به نوبت مقابل هم‌صنفان با صدای بلند بخوانند، در جریان خواندن اگر در تلفظ برخی واژه به مشکل مواجه شدند معلم صاحب آن‌ها را کمک نماید. • پس از آن متن درس به صورت کامل تشریح گردد و بر نکات مهم و دشوار تأکید بیشتر صورت گیرد و معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. • از چند شاگرد خواسته که شود به صورت خلاصه نکات مهم درس را بیان نمایند. • پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> • متن را خاموشانه می‌خوانند. • طبق هدایت عمل می‌نمایند. • با دقت گوش فرا می‌دهند. • طبق هدایت عمل می‌نمایند. • دقیق شده پاسخ می‌گویند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده پاسخ داده شود؛ هم‌چنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری . سؤال‌ها از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش « بخوانیم و بدانیم » و شرح آن متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، روی تخته نوشته شود. از چندین شاگرد، به اساس نوبت، خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. از چند شاگرد بخواهید که قسمت‌های مختلف « آیین نامه نگاری » را بر تخته و در کتابچه‌های خود بنویسند. از شاگردان خواسته شود که هر کدام یک، یک نامه به یکی از دوستان خویش بنویسند، معلم صاحب آن‌ها را کمک نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> دقیق شده گوش فرا می‌دهند. با دقت توضیحات را می‌شنوند. متن را می‌خوانند. قسمت‌های مختلف « آیین نامه نگاری » را می‌نویسند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به آن‌ها ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده پاسخ داده شود، پس از آن پایان درس و خدا حافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری طرح سؤال‌ها درباره شعر و اقسام آن و نامه‌های خصوصی به گونه شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری. پاسخ‌های متفاوتی ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس فعالیت‌ها	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهد، که درچه مواردی باهم بحث و گفتگو، کرده به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند. سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌های کتاب درسی عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p>املا و نگارش</p> <p>متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند.</p> <p>روزی عبدالملک مروان از حاضران مجلس پرسید که فصل زمستان کی درخواهد آمد؟ یکی از غلامانش گفت: یا امیر المؤمنین! به نزدیک من شماريست که بیان آن ظاهرتر و مکشوف تر است. گفت آن کدام است؟ گفت: بر در کوی ما بقالی است که هرگاه او را ببینم که زغال می‌فروشد، بدانم که زمستان آمد. همه بخندیدند و او را گفتند: این حساب تو آسان تر است. که ترا به هیچ کتاب نظر نمی‌باید کرد و منتظر طالع وقت و ارتفاع آفتاب نمی‌باید بود. (جوامع الحکایات)</p> <ul style="list-style-type: none"> به شاگردان هدایت بدهید تا فعالیت دیگر این بخش را انجام دهند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش مینویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را روی تخته می‌نویسد و دیگران اشتباهات خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p>خود آزمایی: پرسش‌های بخش «خود آزمایی» را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا از یک سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.</p>	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش به صورت شفاهی پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کارخانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد اجرای آن معلومات داده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

سبکهای شعر دری

سبک شعر، یعنی مجموع کلمات و لغات و طرز ترکیب آن‌ها، از لحاظ قواعد زبان و مفاد معنی هر کلمه در آن عصر، و طرز تخیل و ادای آن تخیلات از لحاظ حالات روحی شاعر که وابسته به تأثیر محیط و طرز معیشت و علوم و زنده گی مادی و معنوی هر دوره باشد. آنچه از این کلیات حاصل می‌شود آب و رنگی خاص به شعر می‌دهد که آن را «سبک شعر» می‌نامند، و قدما گاهی به جای سبک «طرز» و گاه «طریقه» و گاه «شیوه» استعمال می‌کردند. در مجموع سبک‌های شعر دری به چهار دسته تقسیم می‌شوند:

۱. سبک خراسانی: سبک خراسانی در واقع طرز و شیوه شاعران خراسان و ماوراءالنهر است. درین شیوه که از ابتدای شعردری؛ یعنی اوایل قرن چهارم تا اواسط قرن ششم ادامه دارد، شاعران و استادان زبردستی؛ مانند: رودکی، فرخی، عنصری، فردوسی، منوچهری، ناصر خسرو، سنایی و مسعود سعد سلمان ظهور کرده و شیوه خراسانی را به کمال رسانیده اند. سبک خراسانی دو مرحله دارد: یکی دوره سامانی و دیگر دوره غزنوی و سلجوقی.

در دوره سامانی، ساده گی بیان و کهنه گی تعبیرات و اصطلاحات و نیز غلبه کلمات دری، بر واژه های عربی و توجه به توصیفات طبیعی و ساده و محسوس و عینی از ویژه گی های شعر محسوب می شود. معانی که در شعر این دوره می آید، غالباً یا مدح است و یا هجو و هزل که هر دو ملایم است و معتدل و دور از اغراق. گذشته از آن، تغزلات عاشقانه و پند و اندرز و حکمت با شیوه یی شاعرانه، نه عالمانه از معانی شعر این دوره به شمار می رود. از قالب های مهم در این عصر یکی قصیده است و دیگر مثنوی.

اما سبک خراسانی در دوره غزنوی و اوایل سلجوقی گذشته از بعضی مختصات لفظی و خصایص دستوری که در واقع مربوط به زبان و لهجه منطقه خراسان قدیم می شود، با شعر دوره سامانی تفاوت هایی دارد؛ از جمله این که ساده گی بیان، جای خود را به استحکام و فخامت کلام می دهد و شعر تا حدی به پخته گی می رسد.

۲. سبک عراقی: سبک عراقی با ظهور سلجوقیان در خراسان و اتابکان در عراق و آذربایجان به وجود می آید و به تدریج شعر دری که مرکز اصلی آن در خراسان و ماوراءالنهر است، به عراق و آذربایجان راه می یابد. از طرفی بر اثر سیاست سلجوقیان مدارس مختلف دینی تأسیس می شود و معارف اسلامی؛ مانند: تفسیر، منطق، حکمت، علوم بلاغی و ادبیات عربی درین مدارس تدریس می شود. ترویج علوم و معارف اسلامی باعث می شود که شاعران و ادیبان نیز خود را به زیور علوم زمانه بیاریند. ناچار درین دوره علوم مدرسه یی در شعر تأثیر فراوان می گذارد، تا آنجا که فرا گرفتن علوم از ضرورت های شاعری می شود و مایه تفاخر و مباهات شاعران. رواج شعر دری در عراق و آذربایجان و تأثیر علوم اسلامی و ادبیات عربی در آن باعث می شود که در شعر دری تحولی به وجود آید.

معانی شعری درین شیوه تازه گذشته از مدح که با اغراق ها و خضوع و خشوع فراوان نسبت به ممدوح همراه است. هجو و هزل نیز هست که بیش از دوره قبل رواج می یابد و نه تنها کسانی مانند انوری و سوزنی سمرقندی هجوهای تند و هزل های زشت و رکیک می گویند؛ بلکه شاعرانی؛ مانند: خاقانی نیز دراین شیوه آزمایش های استادانه انجام می دهند. غزل و عرفان و اخلاق و نیز وعظ زهد از معانی رایج در شعر این دوره است. قالب های شعری، گذشته از قصیده، مثنوی و غزل رواج فراوان می یابد.

۳. سبک هندی: سبک هندی که مقدمات آن از دوره مغول فراهم می شود با ظهور دولت بابر در هند و نیز از اثر بعضی عوامل اجتماعی و سیاسی و دینی به وجود می آید. از آنجا که دربار به شاعران روی خوش نشان نمی دهد، قصیده سرایی خاصه مدیحه ضعیف می شود و از رونق باز می ماند. همین امر باعث می گردد که شعر از دربار خارج شود و در میان مردم و طبقات مختلف اهل حرفه و کسب بیفتد در این وقت، سنت های مذهبی و حکمت عامیانه وارد شعر می گردد. معانی و بافت کلام در شعر به تدریج تغییر می کند و سبک هندی متولد می شود.

از معانی شعری که در این سبک مورد توجه است یکی مرثیه است، و منقبت و دیگر غزل عاشقانه با مضامین مختلف آن. در سبک هندی البته قالب غزل بیش از قالب‌های دیگر اهمیت می‌یابد و شعرای بزرگ این مکتب؛ مانند: بیدل، صائب، نظیری نیشاپوری، کلیم کاشانی، فیض دکنی و عرفی شیرازی بدان توجه فراوان دارند. به طور کلی خصایص اصلی سبک هندی عبارت است از:

اجتناب از ساده‌گی بیان، سعی در رقت فکر و خیال، رعایت ایجاز در الفاظ و جستجوی مضامین پیچیده، تعبیرات بی‌سابقه، آوردن ترکیبات غریب و کلمات نامأنوس، نازک خیالی و مضمون آفرینی و نیز غرابت در تشبیهات و استعارات، آفرینش خیال و توجه به تمثیلات و ارسال المثل‌ها بر مبنای استفاده از تجارب روزمره اشخاص و اشیا تا حدی که نشان دهنده تأثیر محیط زنده‌گی در شعر باشد.

۴. سبک معاصر

از مختصات شعر این دوره: ساده‌گی بیان، پرهیز از استعمال کلمه‌های ثقیل و دشوار، جزالت الفاظ و معانی و کمتر به کار گرفتن کلمات عربی در شعر است. از معروف‌ترین شاعرانی که در قرن سیزدهم و قسمتی از قرن چهاردهم بدین شیوه شعر سروده‌اند، می‌توان به فروغی بسطامی، قانانی، سروش اصفهانی و ملک الشعرای بهار اشاره کرد.

تعریف چند قالب شعری

رباعی: عبارت از چهار مصراع که اول، دوم و چهارم دارای قافیه واحد باشد و معنی رباعی در مصراع آخر کامل می‌شود. در سرودن رباعی خیام نیشاپوری شهرت دارد.

اسرار ازل را نه تو دانی و نه من   وین حرف معما نه تو دانی و نه من

هست از پس پرده گفتگوی من و تو   چو پرده بر افتد نه تو مانی و نه من

غزل: ابیاتی است در وزن و قافیه واحد، و مصراع اول بیت نخستین؛ یعنی مطلع شعر نیز دارای قافیه است. غزل از حیث ظاهر مانند قصیده است جز آنکه ابیات غزل از هفت تا چهارده است و بیشتر مضامین آن عاشقانه است. غزل یا عرفانی است یا عادی که خطاب به معشوق و دوست است. غزل سرایان مشهور ادب دری حافظ و سعدی ... اند.

قصیده: اشعاری است که مصراع اول و تمام بیت‌های آن دارای قافیه واحد باشد. عدد بیت‌های قصیده تا سیصد می‌رسد، ابتدا هر قصیده تغزل است یا وصف طبیعت، پس از آن شاعر تغزل را به مدح یا ذم می‌کشاند؛ مانند: قصاید فرخی، عنصری، خاقانی، انوری و غیره.

مثنوی: یکی از قالب‌های خاص شعر فارسی که در زبان عربی نیز به تقلید از فارسی ساخته شده و آن را «مزدوج» خوانده‌اند. مثنوی شعری است که هر دو مصراع آن دارای قافیه واحد و مستقلاً باشد. در زبان فارسی دری سرودن منظومه‌های مفصل رزمی و بزمی و عرفانی قالب مثنوی به کار می‌رود؛ مانند: مثنوی معروف مولانا، شاهنامه فردوسی و خمسه نظامی گنجوی.

رهنمای تدریس درس (علم بیان)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	علم بیان و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از « علم بیان » و بخشهای اصلی نامه‌های خصوصی
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> دانشی مهارتی ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> با علم بیان، ارکان و عناصر متشکله آن که یکی از علوم مطرح ادب است آگاهی حاصل کنند و از بحث نامه نگاری، بخش‌های اصلی نامه‌های خصوصی را فراگیرند. تقویت درست خواندن، نوشتن، اندیشه و قیاس، گوش فرا دادن، برداشت مطالب و مطالعه در شاگردان . به آثار کلاسیک که در آن بیشتر علم بیان یا صنایع بدیعی به کار رفته علاقه‌مند گردند و آن‌را تحلیل و تشخیص نمایند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> توضیح و تحلیل خواندن و نوشتن پرسش و پاسخ تمرین کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و کتاب؛ در صورت امکان: ۱ خوانش نمونه بیانی از کتاب « گلستان سعدی » ۲. تحقیق در اینترنت .

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی درس گذشته. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند. طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدمه درس را در خلال تشریح خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود.) پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری، اطمینان از صحت‌مندی و ارائه کارخانه گی . تشریحات خویش را ارائه می‌دارد، بقیه به معرفی درس گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس را با نام خدای بزرگ آغاز نمایید:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که متن درس را خاموشانه بخوانند و واژه‌های دشوار را یاد داشت نمایند؛ سپس چند تن نکات مهم را یاد آور شوند. از چند شاگرد بخواهید که یک، یک پاراگراف از متن درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. اشتباه‌های شان را در جریان خواندن اصلاح نماید. ابتدا درس توضیح داده شود؛ سپس توضیحات بیشتر در مورد تشبیه، استعاره، مجاز و کنایه ارائه گردد. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> متن را خاموشانه می‌خوانند و نکات مهم را یاد آور می‌شوند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. به توضیحات دقیق گوش می‌دهند. معانی واژه‌ها را در کتابچه می‌نویسند. به پرسش‌ها، پاسخ می‌گویند. 	(۲۶) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به سؤال‌های شاگردان و مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری . به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش « بخوانیم و بدانیم » و شرح آن متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، بر روی تخته نوشته شود. از چند شاگرد، بخواهید که نکات مهم و عمده بخش « آیین نامه نگاری » را توضیح نمایند و روی تخته بنویسند. جهت اطمینان از یادگیری شاگردان از درس از آن‌ها خواسته شود تا یکی از دیگری به صورت سؤال و جواب درس این ساعت را تکرار کنند. شاگردان را به گروه‌ها تقسیم نمایید؛ سپس از آن‌ها بخواهید که در گروه‌ها ترتیب یک نامه خصوصی را بنویسند در آخر از هر گروه یک نفر فعالیت گروه خود را مقابل هم‌صنفان به صدای بلند بخواند، اشتباهات را معلم صاحب اصلاح نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> به خواندن و توضیحات درس گوش فرا می‌دهند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه درس این ساعت به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های شاگردان و مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤال‌های در بارهٔ بخش‌های اصلی نامه‌های خصوصی و علم بیان به گونهٔ شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری . پاسخ‌های متفاوتی به گونهٔ شفاهی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیتها)	<p>کارگروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> شاگردان را به چهار گروه تقسیم نمایید. فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی باهم بحث و گفتگو کرده، به نتیجه برسند. در آخر یک، یک نفر از هر گروه همه نظریات را یاد داشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. <p>املا و نگارش</p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند. <p>روزی سلطان عزالدین کیکاووس به زیارت حضرت مولانا آمده بود. چنانکه می‌باید، به وی التفات فرمود و به معارف و نصایح مشغول نشد. سلطان گفت: تا حضرت مولانا به من پندی دهد. فرمود که چه پندی دهم ترا؟ شبانی فرموده اند، گرگی می‌کنی. پاسبانیت فرموده اند، دزدی می‌کنی، رحمانت سلطان کرد، به سخن شیطان کارمی‌کنی همانا که سلطان گریان بیرون آمد و درمدرسه سر برهنه کرده توبه‌ها کرد. (مناقب العارفین) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را انجام دهند. <p>خود آزمایی</p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش «خودآزمایی» را به صورت شفاهی مطرح کنید. </p>	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. <ul style="list-style-type: none"> درکتابچه‌های خویش می‌نویسند. یک تن از شاگردان صورت درست املائی را روی تخته می‌نویسد و دیگران اشتباهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
کارخانه گی	قبل ازسپردن کارخانه گی به شاگردان در مورد اجرای آن توضیح دهید .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آنها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس روز بعدی وضاحت و روشنی انداخته شود، پس ازآن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

ایجاز، اطناب و مساوات

ایجاز: در لغت به معنای کوتاه گویی و در اصطلاح چنان است که «لفظ اندک بود و معنای آن بسیار». ایجاز و اطناب، و نیز مساوات، گونه‌های مختلف ادای مقصود و بیان معانی ذهنی اند که گوینده بلیغ بنابر مقتضیات از آن‌ها استفاده می‌کند.

ایجازی که موجب اخلال در معنی و سبب ابهام و تعقید گردد، ایجاز مخل یا مردود نام دارد و از آن به «تقصیر» نیز تعبیر شده است؛ اما ایجازی که مخل معنای مقصود نباشد، دارای ارزش بلاغی است و در اصطلاح ایجاز مقبول نامیده می‌شود. این نوع ایجاز دو نوع است: ۱. ایجاز قصر ۲. ایجاز حذف

ایجاز قصر: سخنی است کوتاه و رسا، که کوتاهی آن از حذف کلمات و جمله‌ها پدید نیامده باشد. در زبان دری، متون ادب تا قرن هفتم آکنده از ایجاز قصر است و گلستان سعدی، به ویژه باب هشتم آن جلوه‌گاه نمونه‌های استادانه این گونه ایجاز است. در زبان عربی، به ویژه در قرآن کریم، عالی‌ترین نمونه‌های این نوع ایجاز را می‌توان یافت.

ایجاز حذف: که حاصل حذف بخشی از کلام است، به شرطی که مخل معنی نباشد.

اطناب

اطناب: در لغت به معنی درازکشی و طولانی کردن است و در اصطلاح آوردن الفاظ بسیار برای معنی اندک؛ بنابر مقتضای حال مخاطب مقام و موضوع کلام. اطناب به دو نوع است:

- ۱- اطناب مردود: آن است که اگر درازگویی، ملال‌آور و دور از اعتدال باشد.
- ۲- اطناب مقبول: آن گونه درازگویی است که موجب ملال نمی‌گردد و خود دارای ارزش ادبی و هنری است.

مساوات

یعنی سخنی که در آن لفظ و معنی برابر است. این معنی که میانه ایجاز و اطناب، مرحله‌یی به نام مساوات هست یا نه، مورد بحث و اختلاف علمای بلاغت است.

مباحث مربوط به ایجاز و اطناب مانند دیگر فصول علم معانی تا قرن چهارم هجری به صورت ضمنی و نامستقل مطرح می‌شد و از قرن پنجم به تدریج روی به استقلال و تکمیل نهاد و آثاری؛ چون: جامع العلوم سکاک، المطول و مختصر تفتازانی پدید آمد.

رهنمای تدریس درس (انجمن‌های ادبی در افغانستان)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	انجمن‌های ادبی در افغانستان و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آشنایی با انجمن‌های ادبی افغانستان و بخش‌های اصلی نامه شخص به دفتر رسمی .
اهداف آموزشی	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • با انجمن‌های ادبی افغانستان آشنایی حاصل کنند و وظایف، کارکردها و دستاوردهای این انجمن‌ها را بشناسند و از بحث نامه نگاری، بخش‌های اصلی نامه شخص به دفتر رسمی را فراگیرند. • تقویت توانایی درست خواندن، نوشتن، اندیشه و قیاس، تحلیل و برداشت مطالب، گوش فرا دادن و روش‌های مطالعه شاگردان. • به سهم گیری در فعالیت‌های ادبی تشویق، ترغیب و علاقه‌مند شوند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و در صورت امکان تحقیق در انترنت.

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی درس گذشته. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند؛ طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدمه درس را در خلال تشریح خویش جواب دهد. پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری، دادن اطمینان از صحت‌مندی و ارائه کارخانه گی. تشریحات خویش را ارائه می‌دارد. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود که متن کامل درس را خاموشانه بخوانند و واژه‌های دشوار را بیرون نویس نمایند. سپس از آن‌ها بخواهید تا یک، یک پاراگراف، متن درس را به نوبت و با صدای بلند مقابل هم‌صنفان بخوانند. در جریان خواندن درس و تلفظ واژه‌ها شاگردان کمک شوند تا اشتباهات اصلاح گردد. پس از پایان خواندن، درس تشریح و در مورد مفاهیم مشکل توضیحات بیشتر ارائه گردد. از شاگردان خواسته شود که هر شاگرد در مورد یک انجمن توضیحات لازم را ارائه نمایند. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> متن را خاموشانه می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. به توضیحات دقیق گوش می‌دهند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. برترتخته و در کتابچه‌های خود می‌نویسند. به پرسش‌ها پاسخ می‌گویند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به سؤال‌های شاگردان و مواردی که ناگفته مانده، پاسخ ارایه گردد؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری . به پرسش‌ها پاسخ‌های مناسب را ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> متن کامل بخش « بخوانیم و بدانیم » خوانده شود. سپس متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، روی تخته نوشته شود. قسمت‌های مختلف بخش‌های اصلی نامه شخص به دفتر رسمی مشخص گردد . از چند شاگرد، بر اساس نوبت، خواسته شود که نکات مهم این بخش را توضیح دهند. از چند شاگرد بخواهید که قسمت‌های مختلف « آیین نامه نگاری » را بر تخته و در کتابچه‌های خود بنویسند. جهت اطمینان از یادگیری شاگردان از درس پرسش‌های از بخش بخوانیم و بدانیم و آیین نامه نگاری مطرح شود. 	<ul style="list-style-type: none"> دقیق گوش می‌دهند. با دقت به خواندن و توضیحات این بخش گوش می‌دهند. طبق هدایت عمل می‌کنند. دقت نموده، پاسخ می‌گویند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه گردد .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به سؤال‌های شاگردان و مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن خاتمه درس و خدا حافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤال‌ها در بارهٔ انجمن‌های ادبی افغانستان و بخش‌های اصلی نامهٔ شخص به دفتر رسمی به گونهٔ شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به گرفتن حاضری . دقت نموده، پاسخ می‌گویند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیتها)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی باهم بحث و گفت‌وگو کرده به نتیجه برسند. درضمن یک، یک نفر از هر گروه همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌کنند. 	(۳۰) دقیقه
	<p>املا و نگارش</p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند. باید دانست که معنای عفو، ترک معاقبت گناه‌کاران است بر سیل قدرت و این خصلت در فضیلت برجملهٔ خصال خیر فایق است، پس هرکه چیزی از تو منقطع دارد تو مبرت خویش به وی برسان و هرکه درحق تو ظلم و جفا کند، تو درمقام فرصت ازوی عفو کن. آن‌که سیمت ببرد زر بخشش و آن‌که پایت برید سر بخشش (جوامع الحکایات) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را انجام دهند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املایی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p>خود آزمایی: پرسش‌های بخش «خود آزمایی» را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا از یک طرف تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.</p>	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌ها پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کارخانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان در مورد طریق اجرای آن توضیح داده شود.		(۲) دقیقه
سؤالهای شاگردان و پاسخ به آنها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

انجمن ادبی کابل که به ریاست محمد انور بسمل مشروطه خواه مشهور شروع به فعالیت نمود. در اولین اقدام انجمن و مجله کابل را انتشار داد که بیشتر موضوعات آن را مسایل ادبی و تاریخی تشکیل می داد. عبدالباقی لطیفی سرکاتب انجمن و غلام جیلانی اعظمی معاون آن بودند و از سال دوم ریاست آن را شهزاد احمد علی خان به عهده داشت. از نخستین کتابهایی که انجمن کابل تألیف نمود اخلاق عسکری در دو جلد تألیف غلام جیلانی عظیمی، قرائت فارسی برای صنوف چهارم و پنجم تألیف محمد انور بسمل و سرور جويا، تاریخ افغانستان تألیف میر غلام محمد غبار و تاریخ ادبیات افغانستان و تذکره مشاهیر افغانستان نوشته غلام جیلانی می باشد. در بخش ترجمه انجمن کتابهای ذیل را از زبانهای خارجی به دری و بعضی را از دری به پشتو ترجمه و برگردان نموده است که در ذیل آمده است :

- ۱- آثار عتیقه بامیان تألیف گوداروهاگن (فرانسوی) ترجمه احمد علی خان ،
  - ۲- نگارش و نگارندگان تألیف محمد کرد علی (عربی) ترجمه سرور جويا ،
  - ۳- جلال الدین خوارزمشاه از نامق کمال بیگ ترکی (اردو) ترجمه شهزاد احمد علی خان درانی
  - ۴- خرمهره طلایی نوشته ادگار آلن بو به زبان (انگلیسی) ترجمه شهزاده احمد علی خان
  - ۵- شرح حال سید جمال الدین افغانی تألیف ابراهیم علاوالدین بیگ ترکی و گروه علمی وی. ترجمه میر غلام احمد خان ،
  - ۶- طرد امان الله افغانی (به زبان انگلیسی) ترجمه عبدالباقی لطیفی ،
  - ۷- جلد دوم شعر العجم تألیف شبلی نعمانی (به زبان اردو) ترجمه سرور جويا ،
  - ۸- تاریخ افغانستان (به زبان دری) ترجمه به پشتو از امین الله خان ،
  - ۹- گیتانجلی از تاگور (به زبان اردو) ترجمه احمد علی خان ؛
- در سال اول تشکیل انجمن در پهلوی نشر (۱۲) شماره مجله کابل کارهای برجسته یی؛ چون: نشر سالنامه که شماره اول آن در سال (۱۳۱۱) خورشیدی چاپ شد و در زمینه تدویر مسابقات ادبی و غیره کارهای ارزشمندی انجام داد.
- سالنامه:** نشریه یی که سال یکبار به نشر می رسد.
- ماهنامه:** نشریه یی که ماه یکبار به چاپ می رسد.
- هفته نامه:** نشریه یی که هفته یکبار به نشر می رسد.
- روزنامه:** نشریه یی که روزانه به نشر می رسد.

رهنمای تدریس درس (نکوهش ظلم)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	نکوهش ظلم و آیین نامه نگاری
هدف کلی	شناخت معنی و مفهوم ظلم و نکات ضروری درنامه شخص به دفتر رسمی
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، ازشاگردان می‌خواهیم:</p> <ul style="list-style-type: none"> • مفاهیم ظلم در ادبیات دری را بیاموزند، از بحث نامه نگاری، نکات ضروری درنامه شخصی به دفتر رسمی و واژه‌های جدید و معانی آن‌ها را فرا گیرند. • رشد توانایی درست خواندن، نوشتن، اندیشه و قیاس، تحلیل و برداشت مطالب و مطالعه شاگردان. • از موارد ظلم در زنده‌گی روزمره بهره‌یزند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و کتاب؛ درصورت امکان: ۱. خواندن چند نمونه از موارد ظلم درادبیات دری ۲. تحقیق درانترنت ۳ تصویری بزرگ از خواجه عبدالله انصاری .

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی درس گذشته. از یک شاگرد خواسته شود که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند، طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و ارائه کار خانه گی. طبق هدایت عمل می‌کند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود که متن درس را خاموشانه بخوانند و واژه‌های دشوار را بیرون نویس نمایند؛ سپس از آن‌ها بخواهید که به نوبت یک پاراگراف درس را به صدای بلند مقابل همصنفان بخوانند، در جریان خواندن درس، معلم صاحب آن‌ها را کمک نماید. به شاگردان ضعیف در خواندن درس سهم بیشتر داده شود. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح گردد؛ همچنان معانی واژه‌های مشکل توضیح گردد. از چند شاگرد بخواهید که نکات مهم درس را بیان نمایند، آن‌ها مورد تشویق قرار گیرند. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> درس را خاموشانه می‌خوانند و سپس به نوبت یک یک پاراگراف از متن را به صدای بلند می‌خوانند. به توضیح درس گوش فرا می‌دهند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. به سؤال‌های جواب می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	<ul style="list-style-type: none"> متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود. 		(۳) دقیقه
سؤالهای شاگردان و پاسخ به آن	<p>در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده و سؤال‌های شاگردان پاسخ داده شود؛ پس از آن ختم درس و خداحافظی.</p>		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان، گرفتن حاضری . سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد . تکرار بعضی از سؤال‌های درس ساعت قبلی، که توسط معلم و شاگردان مطرح شده بود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری . به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش « بخوانیم و بدانیم » و شرح آن. سپس متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، بر روی تخته نوشته شود. قسمت‌های مختلف درس، نکات ضروری درنامه شخص به دفتر رسمی مشخص شود . از چند شاگرد، بر اساس نوبت، خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند مقابل صنف بخوانند. از چند شاگرد بخواهید که قسمت‌های مختلف « آیین نامه نگاری » را بر تخته و در کتابچه‌های خود بنویسند. شاگردان را به گروه‌ها تقسیم نموده؛ سپس از هر گروه بخواهید که یک، یک نامه به دفتر رسمی بنویسند و نکات ضروری آن را رعایت نمایند، در جریان فعالیت معلم صاحب آن‌ها را کمک و رهنمایی نمایید. 	<ul style="list-style-type: none"> به شرح این بخش با دقت تمام گوش می‌دهند. دقیق شده توضیحات را می‌شنوند. طبق هدایت عمل می‌کنند. قسمت‌های مختلف « آیین نامه نگاری » را در کتابچه‌های خود مینویسند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن ختم درس و خدا حافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری طرح سؤالاتی از درس ساعت اول و دوم 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، احوال‌پرسی، پاسخ به حاضری و سوال‌ها. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس	<p><u>کارگروهی و سخنرانی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی باهم بحث و گفت‌وگو کرده به نتیجه برسند. درضمن یک، یک نفر از هر گروه همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
فعالیت‌ها	<p><u>املا و نگارش</u></p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند. جالینوس ابلهی را دید دست درگریبان دانشمندی زده و بی حرمتی همی کرد. گفت: اگر این دانا بودی، کار وی با نادانان بدین جا نرسیدی. دو عاقل را نباشد کین و پیکار نه دانایی ستیزد با سبکسار اگر نادان به وحشت سخت گوید خردمندش به نرمی دل بجوید (گلستان سعدی) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را انجام دهند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املایی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p><u>خود آزمایی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش «خود آزمایی» را به صورت شفاهی مطرح کنید، تا از یک سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کارخانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی در مورد طریق اجرای آن توضیحات لازم ارائه گردد.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن ختم درس و خدا حافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

ظلم: واژه ظلم در اصل عربی است و به معنای ستم کردن، جور و بیداد می‌باشد و در اصطلاح خارج شدن از حد اعتدال را ظلم گویند.

انسان مسلمان ستم‌گر و ستم‌پذیر نمی‌باشد و حق هیچ‌کس را ضایع نمی‌نماید و اجازه نمی‌دهد تا دیگران نیز حق وی را ضایع کنند زیرا همه انواع ستم در قرآن کریم و سنت رسول الله ﷺ حرام و ممنوع قرار داده شده است. خداوند (ج) در آیه ۲۷۹ سورة البقره فرموده است: (لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ) ترجمه: تا ستم نکنید و مورد ستم قرار نگیرید. و پیامبر بزرگوار اسلام می‌فرماید: «از ستم نمودن پرهیز کنید؛ زیرا ظلم، ظلمت و تاریکی روز قیامت را به دنبال دارد». (رواه مسلم بر گرفته از کلیات اسلام تألیف ابوبکر الجزایری)

ظلم انواع و اقسام مختلف دارد و در اینجا تنها به دو نوع آن اشاره می‌گردد، یکی ستم به تمام انسان‌ها و دومی ستم بر نفس خود شخص می‌باشد.

ستیم بر انسان‌ها از طریق اذیت و آزار جسمی، روحی و عدم رعایت حقوق مادی، معنوی سلب آزادی‌های مشروع و تعرض به حیثیت و کرامت آنهاست؛ چنانکه پیامبر بزرگوار اسلام می‌فرماید. ترجمه: تعرض به جان، مال و حیثیت مسلمان بر همه مسلمانان دیگر حرام است.

دوم ستم بر خویشتن از طریق ارتکاب انواع گناهان و نافرمانی خداوند ﷻ و پیامبر گرامی وی صورت می‌گیرد؛ طوریکه خداوند ﷻ فرموده است: (وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ) البقره ۵۷ «آنها نعمت‌های خداوند را انکار کردند و (در واقع) به ما ستم نکردند؛ بلکه بر خود ستم نمودند».

بر همین اساس انسان مسلمان باید در گفتار و داوری خود عدالت و انصاف را رعایت کرده، از ستم و حق تلفی دیگران بپرهیزد و تلاش ورزد تا عدالت و داد‌گری جزء صفت‌ها و ویژه گی‌های ذاتی او شود؛ زیرا پیامبر بزرگوار اسلام می‌فرماید، ترجمه: «داد‌گران بر منبرهایی از نور قرار می‌گیرند، آن‌هایی که در (حکومت) و قضاوت را جمع به دیگران، اهل خانواده و زیر دستان با انصاف و عدالت رفتار می‌نمایند». (رواه مسلم)

به گفته مولانای بزرگ که در کلیات شمس در مورد ظلم و بیداد چنین اشاره کرده است:

جانم ملول گشت ز فرعون و ظلم او   آن نور روی موسی عمرانم آرزوست

رهنمای تدریس درس (درخت بی بر)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	درخت بی بر و آیین نامه نگاری
هدف کلی	شناخت نمونه از شعر تعلیمی و کوشش به انجام کارهای مثمر از پروین اعتصامی و آشنایی با آدرس نویسی روی پاکت مراسلات .
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم:</p> <ul style="list-style-type: none"> • با شعر تعلیمی آشنا گردند و کوشش نمایند تا انسانی باشند تا کارهای مثمر و سودمند انجام دهند و از بحث نامه نگاری، آدرس نویسی روی پاکت مراسلات را فرا گیرند. • توانایی خواندن، نوشتن، تفکر و تحلیل، گوش فرا دادن و برداشت مطالب در شاگردان رشد و انکشاف نماید. • در زنده گی روزمره خود فرق بین افراد با دانش و بی دانش را تفکیک نمایند و اصول نگارش را در نوشته های روزمره خود به کار ببرند.
روش های تدریس	<p>با استفاده از روش های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه، کتاب و در صورت امکان نمایش آدرس نویسی چند پاکت نامه شخصی و اداری.

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی ودقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی . از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند. طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود). پس از پایان معرفی، پرسش‌های داخل چوکات مقدماتی درس، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و ارائه کارخانه گی . تشریحات خویش را ارائه می‌دارد. بقیه به معرفی درس گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود که بر اساس نوبت یک، یک بخش درس را به صدای بلند مقابل هم‌صنفان بخوانند، معلم صاحب آن‌ها را در جریان خواندن کمک و تشویق کند. پس از پایان خواندن توسط شاگردان، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح گردد. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان ، توضیح شود. پرسش‌هایی را طرح کنید تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق هدایت عمل می‌نمایند. با دقت به تشریح درس گوش فرا می‌دهند. معانی واژه‌ها را روی تخته و در کتابچه می‌نویسند. به سؤال‌ها، جواب می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> • سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان، گرفتن حاضری . • سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> • ادای سلام، پاسخ به احوال‌پرسی و حاضری . • به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و تشریح آن. • قسمت‌های مختلف درس آدرس نویسی روی پاکت مراسلات مشخص شود. • عنوان تفصیلات را بخوانید و شرح دهید. • ازچند شاگرد، به اساس نوبت خواسته شود که جملات عنوان تفصیلات را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند و سپس روی تخته بنویسند. • برای اطمینان از یادگیری شاگردان سؤال‌های را از درس این ساعت مطرح نمایید. 	<ul style="list-style-type: none"> • به تشریح این بخش گوش می‌دهند. • دقیق شده می‌شنوند و بر تخته نگاه می‌کنند. • دقیق می‌شوند. • طبق هدایت عمل می‌نمایند. • دقت نموده، پاسخ می‌گویند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۳) دقیقه
سؤالهای شاگردان و پاسخ به آنها	دراین قسمت به مواردی که نا گفته مانده و پرسش‌های که شاگردان دارند پاسخ داده شود. پس ازآن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری طرح سؤال‌ها درباره آدرس نویسی روی پاکت مراسلات و متن درس ساعت اول و دوم به گونه شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری. پاسخ‌های متفاوتی به گونه شفاهی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیتها)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را در صنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که در چه مواردی باهم بحث و گفتگو کرده به نتیجه برسند. درضمن یک نفر از هر گروه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p>املا و نگارش</p> <ul style="list-style-type: none"> متن آتی را بخوانید تا شاگردان املا بنویسند. مشایخ گفته اند: بر آن کس که مهمان میکند، سه چیز واجب است و بر مهمان نیز سه چیز؛ اما آنچه بر مهماندار واجب است: آن است که او را طعام حلال دهد و نگاه دارد بر او و قتهای نماز و منع نکند از آنچه قادر است از طعام و آنچه بر مهمان واجب است، آن است که آنجا که او را بنشانند بنشیند، و راضی شود بدآنچه پیش او حاضر کنند و بیرون نشود تا دستوری دهند او را. (آداب المریدین) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش املا مینویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را بر روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p>خود آزمایی</p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش «خود آزمایی» را به صورت شفاهی مطرح کنید، تا از یکسو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> به سؤالات این بخش پاسخ ارائه بدارند. 	
کار خانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد طریق اجرای آن توضیحات لازم ارائه گردد.		(۲) دقیقه
سؤالهای شاگردان و پاسخ به آن	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده پاسخ داده شود. در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

چون شعر درخت بی ثمر در مورد شخص بی دانش، بی کار و بی هنر است؛ بنابراین در ارتباط به آن برای معلومات بیشتر اندرزه‌های بزرگان که در رابطه به ارزش کار و دانش است، آورده شده است.

اندرزه‌های بزرگان و دانشمندان در مورد کار و عمل و دانش

- یقین بدان که کار کردن همانا کامیابی است.
- کار فقر نیست؛ بلکه ثروت اندوزیست، کار بنده‌گی نیست؛ بلکه آزادیست، کار عار نیست؛ بلکه افتخار است.
- هرگز بی کار نمی‌توان نشست.
- سستی در عمل موجب نرسیدن به مطلوبست.
- وظیفه در درجه اول و ثمره آن در درجه دوم است.
- کسی که زیر بار مسؤولیت و وظیفه نمی‌رود، هرگز طعم استقلال را نخواهد چشید.
- انجام وظیفه عالی‌ترین مقصود و منظور زنده‌گانی و اخلاق است.
- انسانها را باید از عمل شان امتحان کرد، نه از سخنان شان، چرا که اکثر افراد زشت کردار نیکوگفتار هستند.
- در دنیا نمی‌توان کسی را پیدا کرد که وجودش برای کاری مفید نباشد.
- یک وجب کار بهتر از یک جریب وعده است.
- سعی کنید در کار غرق شوید، نه در یأس و ناامیدی.
- سرچشمه همه مفاسد جامعه بی‌کاریست؛ زیرا شیطان برای دست‌های بی‌کار کار درست می‌کند.
- بیچاره آنست که از ترس شکست و نابودی دست به کاری نمی‌زند.

رهنمای تدریس درس (فارسی یا دری؟)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	تفاوت‌های فارسی و دری و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از لهجه‌های فارسی دری و آدرس نویسی
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • از سیر تاریخی زبان دری آگاهی حاصل کنند، لهجه‌های زبان فارسی دری را بشناسند و عدم اختلاف زبان دری، فارسی و تاجکی را درک کنند. • از بحث نامه نگاری، آدرس نویسی روی پاکت مراسلات خارجی را فراگیرند. • تقویت توانایی درست خواندن، نوشتن، اندیشه و قیاس، تفکر و تحلیل و گوش فرا دادن در شاگردان. • به سیر تاریخ زبان خویش علاقه مند گردند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	<p>تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و کتاب؛ در صورت امکان ۱. خواندن نمونه‌هایی از قدیم‌ترین نظم و نثر دری ۲. تحقیق در اینترنت ۳. معرفی نخستین شاعران زبان دری با نمونه‌هایی از کلام شان.</p>

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کار خانه‌گی از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند. طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود.) پس از پایان معرفی، پرسش‌های داخل چوکات مقدماتی درس، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و ارائه کار خانه‌گی یک شاگرد تشریحات خویش را ارائه می‌دارد، بقیه به معرفی درس گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس را با نام خدای بزرگ آغاز نمایید:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که متن درس را خاموشانه بخوانند و واژه‌های مشکل را بیرون نویس نمایند. سپس خواندن کامل متن و توضیح واژه‌های دشوار. از چندین شاگرد بخواهید که یک، یک پاراگراف از متن درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح گردد. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. 	<ul style="list-style-type: none"> متن را خاموشانه می‌خوانند. با دقت به خواندن درس گوش می‌دهند طبق هدایت عمل می‌نمایند. به تشریح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. معانی واژه‌ها را روی تخته و در کتابچه می‌نویسند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤالات احتمالی‌یی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود؛ پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدمه	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان گرفتن حضری . سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حضری . به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز نموده و مراحل زیر را تطبیق نماید:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و شرح آن. سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، بر روی تخته نوشته شود. قسمت‌های مختلف درس «آدرس نویسی روی پاکت مراسلات خارجی» مشخص شود . از چند شاگرد، بر اساس نوبت، بخواهید که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. از شاگردان بخواهید که یک، یک نمونه از آدرس نویسی روی پاکت مراسلات خارجی را در کتابچه‌های شان بنویسند، سپس از یک یا دو تن آن‌ها خواسته شود که فعالیت انجام شده خود را روی تخته بنویسند. 	<ul style="list-style-type: none"> با دقت به درس گوش می‌دهند. به خواندن و توضیحات این بخش گوش فرا می‌دهند. دقت می‌نمایند. به اساس نوبت می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های که شاگردان دارند پاسخ داده شود، پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤال‌های درباره آیین نامه نگاری و متن درس بی روز اول به گونه شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس	<p><u>کارگروهی و سخنرانی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی باهم بحث و گفت‌وگو کرده به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. 	
فعالیتها	<p><u>املا و نگارش</u></p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند. شرایط توبه سه چیز است: اول پشیمانی از دل، دوم عذر به زبان، سوم باز ایستادن از گناه ... در هر مقامی جداگانه توبه میباید کرد. عاصی از گناه، مطیع از اطاعت ریا و عالم را از حسد ... و ازین نوع بسیار است؛ اما هیچ توبه آسان‌تر از توبهٔ مفسدان نیست که از فساد ظاهری توبه کنند و زبان، گوش، چشم، دل و جمله اعضا را نگاه دارند. (خلاصهٔ المقامات) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> درکتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املایی را برروی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p><u>خود آزمایی</u></p> <p>پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح سازد، تا ازیکسو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.</p>	<ul style="list-style-type: none"> به سؤالات این بخش پاسخ ارائه میدارند. 	
کارخانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان در مورد طریقهٔ اجرای آن معلومات داده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ هم‌چنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

زادگاه زبان دری و زمان پیدایش آن

• در اثر تحقیقات و پژوهشهای دانشمندان این نکته به اثبات رسیده، که سرزمینهای میان آمو و سند زادگاه و پرورشگاه زبانهای خانواده هند و آریایی بوده و زبانهای ویدی، زند یا اوستایی، پراگرت گندهاری، سانسکریت کلاسیک، پرثوی (پهلوی پارتی)، سغدی، اسکایی، تخاری، پهلوی ساسانی و شاخه‌های دیگر غلچه یی پامیر و نورستانی که هنوزهم در دامان دره‌های سرسبز مناطق شمال شرقی افغانستان موجودیت خود را حفظ نموده اند درین مناطق زاده شده و به مرور زمان به تکامل رسیده و یا با گذاشتن چند لهجه و شاخه، خود مرده اند و از اختلاط شاخه‌های آنها با هم دیگر زبانهای دیگری به میان آمده است.

نظربه گواهی آثاری که از خرابه‌های شهر (تورفان) به دست آمده و تحت بررسی دانشمندان قرار گرفته است، این نکته هویدا می‌گردد که زبان دری مشابهت‌های تام با زبان سغدی و پرثوی داشته است. وجود واژه‌های دری در زبان سغدی می‌تواند دلیل محکمی باشد. برای ارتباط عمیق ریشه یی زبان دری با سغدی و پرثوی یا پهلوی خراسانی. بدین ترتیب زبانهای سغدی و پرثوی که طی چندین قرن قبل از اسلام در ماوراءالنهر، تخارستان و ... وجود داشته در شکل زبان دری نقشی مهم داشته اند؛ که البته زبان تخاری نیز در پیدایش زبان دری نقش اساسی داشته است؛ هم‌چنان موقعیت‌های جغرافیایی لهجه‌های خالص دری؛ مانند: هروی، سکزی و زاولی در افغانستان و ماوراءالنهر و تأثیرات زبانهای اسکایی و تخاری که در سرزمین افغانستان مورد استفاده قرار می‌گرفته، با تأثیراتی که میان سغدی و پهلوی ساسانی درین خطه صورت پذیرفته، هر کدام به نوبه خود تأثیری در تشکیل زبان دری داشته اند؛ اما در مورد انتشار این زبان به صفحات غربی زادگاه آن، به قول استاد داکتر محمد معین - استاد پوهنتون تهران استدلال می‌نماییم، که در صفحات (۲۸ - ۲۹) برهان قاطع، می‌نگارد: « زبان پارسی نو یا دری نخستین بار در مشرق ایران اسلامی (خراسان) انتشار یافت، چه زبان عامه مردم مغرب و شمال ایران در قرنهای اول اسلامی، پهلوی و لهجه‌های محلی نزدیک بدان بوده و اشعاری هم که در جبال و آذربایجان و طبرستان و مغرب ایران گفته می‌شد، تا مدتی به زبان پهلوی یا طبری یا دیگر زبانهای محلی بود؛ لیکن قدیم‌ترین اشعار پارسی که در خراسان و سیستان (نیمروز افغانستان کنونی) توسط گوینده گانی؛ مانند: حنظله بادغیسی، محمد بن وصیف سکزی، بسام کرد و دیگران سروده شده، به زبان فصیح پارسی بود و سرود کرکوی بنا بر روایت تاریخ سیستان (خواه آن را ساخته دوره پیش از اسلام بدانیم یا ساخته دوره اسلامی) هم به زبان پارسی است، نه به زبان پهلوی.

از خلال گفته‌های بالا، با در نظر داشت نام شهرهایی که مؤلفین (حدود العالم) و (معجم البلدان) آن را تذکر داده اند، می‌توان به این نتیجه رسید که زادگاه اصلی و پرورشگاه نخستین زبان دری، در قدم اول افغانستان قدیم و سپس ماوراءالنهر می‌باشد، که مراحل ابتدایی خویش را در بطن قرون سوم و چهارم مسیحی یا تقریباً دونیم قرن قبل از عهد اسلامی سپری نموده و در قرون اول و دوم هجری، مرحله یی میانه، میان سغدی و پهلوی خراسانی داشت. سرانجام در اواخر دور سامانیان و اوایل دور غزنویان با فتوحات سلاطین خراسانی در مناطق ری، اصفهان و گرگان راه نفوذی برای خویش در سرزمین ایران گشود و آهسته آهسته دامنه این نفوذ و گسترش وسعت حاصل نموده، نخست در قرن چهارم هجری، منحیث زبان علمی و ادبی جانشین پهلوی ساسانی شد.

• اوستا: کتاب مذهبی ایرانیان قدیم و زردشتیان و یکی از آثار قدیمی و شاید قدیم‌ترین اثر مکتوب مردم ایران باستان. تعیین وقت و زمان آن بسته به تعیین زمان زردشت می‌باشد. این کتاب در قدیم ظاهراً بسیار بزرگ بوده است و در روایات اسلامی آمده که بر روی ۱۲۰۰۰ پوست گاو نوشته شده بود، که اسکندر آن را سوزاند. در زمان بلاش اول اشکانی و سپس در دوره ساسانیان (در زمان اردشیر بابکان به وسیله تنسر و پسرش شاپور بوسیله آذر بد پسر سپندان جمع آوری و ترتیب و تدوین شد.

در زمان ساسانیان تفسیری به زبان پهلوی بر اوستا نوشتند که آن را زند (zand) گویند.

اوستا دارای ۲۱ نسک و در پنج قسمت است، یسنا (دارای ۷۲ فصل، که ۱۷ فصل آن گاتها را تشکیل می‌دهد)، و سپید، و نیداد، یشتها، خرده اوستا. فقط خود گاتها از زردشت است. اوستا مشتمل است بر: نیایش اهورا مزدا و اشا سپندان و ایزدان و موضوع‌های اخلاقی و دینی و داستان‌های ملی و غیره.

- رشیدی سمرقندی: سیدالشعرا استاد ابومحمد بن محمد رشید سمرقندی از شاعران معروف ماوراءالنهر، در قرن ششم و اهل سمرقند که در دربار سلطان خضر بن ابراهیم تقرب داشت و لقب سیدالشعرای یافت. با مسعود سعد سلمان نیز معاصر بود و با هم مکاتبه و مشاعره داشتند. از ممدوحان او سلطان سنجر سلجوقی و قدر خان ابو المعالی بوده است، قصیده‌یی در صنعت توشیح دارد که شمس قیس آن را به عنوان نمونه این صنعت نقل کرده است.
- سوزنی سمرقندی: شمس الدین تاج الشعرا محمد بن علی سوزنی، از شاعران معروف قرن ششم مولدش سمرقند است و تحصیلات خود را در بخارا انجام داده و شاهان آل آفراسیاب را مدح کرده است. سوزنی از شاعران هجوپرداز می‌باشد که در هجو معانی خاص و مضمون‌های تازه به کار برده است.
- سوزنی قصاید فصیح و روان دارد و می‌گویند در پایان عمر از هزل و هجو دست برداشته است.

رهنمای تدریس درس (نقش زنان در ادبیات معاصر دری)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	نقش زنان در ادبیات معاصر دری و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از نقش زنان در ادبیات معاصر دری و کلمات عنوانی و پایانی
اهداف آموزشی	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • از نقش زنان در ادبیات معاصر و کارنامه‌های ادبی آنان آگاهی حاصل کنند و از بحث نامه نگاری، نوشتن کلمات عنوانی و پایانی را فراگیرند. • رشد توانایی خواندن، نوشتن، روشهای مطالعه، تفکر و تحلیل، گوش فرا دادن و برداشت مطالب از متن درس توسط شاگردان انکشاف نماید . • به خواندن آثاری از ادبیات معاصر زنان علاقمند شوند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	<p>تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و کتاب؛ در صورت امکان ۱. نمایش فلمی درمورد کارکردهای زنان ۲. خواندن چند نمونه از داستان‌های کوتاه زنان ۳. تحقیق در اینترنت ۴. نمایش چند تصویر بزرگ از شاعران و نویسندگان زن در ادبیات معاصر .</p>

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند. طوری که همه سؤال‌های آمده، در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود.) پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها از دیگر شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و ارائه کارخانه گی. یک تن از شاگردان درس را معرفی می‌نماید. دیگران گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس را با نام خدای بزرگ آغاز نمایید:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود که متن درس را خاموشانه بخوانند. از شاگردان بخواهد که به اساس نوبت یک یک پاراگراف از متن درس را به صدای بلند مقابل هم‌صنفان بخوانند. پس از پایان خواندن درس ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس در مورد نکات عمده و اساسی آن تأکید بیشتر صورت گیرد. از شاگردان خواسته شود که نکات مهم درس را شرح نمایند. در خواندن و شرح درس به شاگردان دیرآموز سهم بیشتر داده شود. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> درس را خاموشانه می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. به توضیحات به دقت گوش می‌دهند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. معانی آن را برتخته و در کتابچه می‌نویسند. به سؤال‌ها، جواب می‌گویند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های شاگردان و مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری . سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری . به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش « بخوانیم و بدانیم » و شرح آن سپس متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » خوانده شود و توضیحات مناسب پیرامون واژه‌های عنوانی و پایانی ارائه گردیده بر روی تخته نوشته شود. از چند شاگرد، به اساس نوبت، خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. از چند شاگرد خواسته شود که قسمت‌های مختلف « آیین نامه نگاری » را بر تخته و در کتابچه‌های خود بنویسند. برای اطمینان از یادگیری شاگردان از دو سه شاگرد خواسته شود که به صورت عملی این بخش را روی تخته کار کنند، معلم صاحب آن‌ها را کمک نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> به خواندن درس گوش می‌دهند. به خواندن و توضیحات این بخش گوش می‌دهند. متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » را می‌خوانند. قسمت‌های مختلف « آیین نامه نگاری » را بر روی تخته و کتابچه‌های خود می‌نویسند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده و همچنان سؤال‌های شاگردان پاسخ داده شود، پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری سؤال‌های در بارهٔ واژه‌های عنوانی و پایانی، نقش زنان در ادبیات و داستان نویسی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری شاگردان پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیت‌ها)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهد که درچه مواردی باهم بحث و گفتگو کرده به نتیجه برسند. درضمن یک، یک نفر از هر گروه همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند و سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. <p>املا و نگارش</p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند. از شیخ ابوالحسن خرقانی پرسیدند که اخلاص چیست. گفت هرچه برای حق کنی اخلاص است و هرچه برای خلق کنی ریاست. و هم وی گفته که روشترین دل‌ها آن بود که در آن خلق نبود و بهترین کارها آن بود که در آن اندیشهٔ مخلوق نبود و حلال‌ترین نعمت‌ها آن بود که به جهد تو بود و بهترین رفیقان آن بود که زنده‌گانش با حق بود. (نفحات الانس) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را انجام دهند. <p>خود آزمایی</p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا از یکسو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. در کتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. به سؤال‌های این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	(۳۰) دقیقه
کارخانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان در مورد طریق اجرای آن روشنی انداخته شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آنها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ هم‌چنان در مورد درس ساعت آینده روشنی انداخته شود، پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

رابعه بلخی: رابعه بنت کعب قزداری بلخی از زنان شاعر قرن چهارم و معاصر سامانیان و رودکی بوده، پدرش کعب از کارمندان بلندرتبه عصر سامانی به شمار می‌رفت. یکی از حوادث مهم در زنده گی رابعه که در تاریخ ادبیات دری شهرت دارد و نام او را در دل زمانه جاوید و بلندآوازه ساخته، عشق نافرجام وی به بکتاش غلامی از غلامان برادرش حارث بود که انجامش به عشق حقیقی پیوست و برادرش او را به بدگمانی به قتل رسانید.

عده‌یی از شاعران عشق رابعه را ناشی از غلیان عشق حقیقی الهی و لاهوتی معرفی کرده اند و آن‌را ستوده اند به خصوص ابوسعید ابوالخیر، عطار و جامی در آثار شان عشق رابعه را نه از گونه عشق مجازی؛ بلکه محبت واقعی و خداجویانه خوانده اند و هم او را از سراینده‌گان نخستین شعر عارفانه در ادبیات فارسی دری می‌دانند.

عایشه درانی: عایشه درانی از جمله شاعران برجسته دوره سدوزایی‌ها بود، که در تاریخ ادبیات دری نام جاودانی از خود به یادگار گذاشته است. وی دختر یعقوب علی خان توپچی باشی بوده است. تاریخ تولد او دقیق نیست و در این مورد نظری وجود ندارد؛ اما سال وفاتش را ۱۲۳۵ هـ. ق. می‌دانند.

پدر و جد او در دستگاه دولتی احمد شاه درانی و پسرش تیمورشاه منصب توپچی باشی را داشتند. خانواده او دراوچی باغبانان کابل زنده گی می‌کردند. عایشه در بیست سالگی به سرودن شعر آغاز کرد و اکثر علوم متداول آن روزگار را فرا گرفت. وی شاعر بلندمقامی بود که توجه تیمورشاه را به خود جلب کرد و تیمورشاه او را در قطار شاعران دربارش مورد نوازش و اعطای بخشش‌های گرانبها قرار داد.

دیوان عایشه مشتمل است بر انواع شعر از نظر شکل که در سنه ۱۳۰۵ هـ. ق. به امر امیر عبدالرحمن خان در کابل به طبع سنگی چاپ شد و نسخه‌یی از آن موجود است. این دیوان حاوی سه هزار بیت می‌باشد. در مجموع، اشعار وی به شش هزار بیت می‌رسد.

محبوبه هروی: محبوبه که نامش صفورا است دختر ابوالقاسم منشی بوده که در سال ۱۳۲۴ هـ. ق. در ولایت بادغیس به دنیا آمده و در شهر علم پرور هرات بزرگ شد، مبادی علوم عربی و ادبیات را نزد پدرش که مرد فاضلی بوده فرا گرفت. او با خواندن اشعار مستوره غوری به شاعری روی آورده است. دیوانش به پنج هزار بیت می‌رسد.

آمنه فدوی: در سال ۱۲۷۶ هـ. ق. در شهر کابل دیده به جهان گشود. پدرش نور محمد خان در زمان امیر عبدالرحمان خان نایب الحکومه قندهار بود. فدوی در اثر تشویق پدر خود قرآنکریم را آموخت و در حدیث و تفسیر مهارت خوب پیدا کرد. با این همه فضایل قریحه سرشاری از شعر نیز داشت و گاه‌گاه به سرودن آن می‌پرداخت.

این خانم سخنور و بافضیلت اکثر اوقات روزگارش را به عبادت سپری می‌کرد. وی دو بار به زیارت مکه مکرمه و مدینه منوره توفیق یافت. دفعه دوم هنگام بازگشت از سفر در سال ۱۳۳۲ هـ. ق. در اثر تصادف موتر به شهادت رسید جنازه اش به بیت المقدس انتقال یافت و طبق آرزویش آنجا مدفون گشت.

مخفی بدخشی: سعیده مخفی بدخشی شاعر و سخنور معروف قرن سیزدهم هجریست. در سال ۱۲۵۸ هـ. ق. در شهر فیض آباد بدخشان تولد شد، پدرش محمد شاه از سلسله امرای محلی بدخشان بود، و توسط امیر عبدالرحمان خان ابتدا در کابل و سپس به قندهار تبعید گردید؛ بنابراین مخفی نیز با خانواده خود یکجا بخش زیاد عمرش را در تبعید گاه‌ها گذرانید. در اخیر دوباره در زادگاه خود مسکن گزین شد.

مخفی که تحصیلات خود را در مبادی ادبیات و علوم شرعی در نزد پدرش آموخته بود به خاطر استعدادی که در سخنوری داشت در صف شاعران خوب کشور جا گرفت. اشعارش ساده، روان و در حین حال دارای استحکام و پخته گی خاص می‌باشد.

رهنمای تدریس درس (علامه صلاح الدین سلجوقی)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	علامه صلاح الدین سلجوقی و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آشنایی با دانشمندان کشور: از جمله « علامه سلجوقی » و نامه‌های اداری
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • با یکی از چهره‌های بزرگ و ماندگار علمی کشور استاد سلجوقی و کارنامه‌های علمی و ادبی او آشنایی حاصل کنند و از بحث نامه نگاری، نوشتن نامه‌های اداری را فراگیرند. • توانمند سازی درست خواندن، نوشتن، مطالعه، اندیشه و قیاس، تحلیل و برداشت مطالب در شاگردان . • زنده گانی معنوی برخی از بزرگان را سرمشق زنده گی روزانه خود قرار دهند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و کتاب؛ در صورت امکان: نشان دادن چند تصویر بزرگ از استاد سلجوقی .

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی . از یک از شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند. طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. شاگرد مذکور مورد ارزشیابی قرار بگیرد و تشویق شود. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود.) پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و ارائه کارخانه گی . یک شاگرد معرفی می‌کند، بقیه گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که متن را خاموشانه بخوانند و واژه‌های دشوار را بیرون نویس نمایند. خواندن متن کامل درس، تشریح آن و توضیح مفاهیم مشکل از شاگردان خواسته شود که متن درس را بر اساس نوبت یک یک پاراگراف به صدای بلند مقابل هم‌صنفان بخوانند، در جریان خواندن درس در تلفظ واژه‌ها مشکل کمک شوند. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. 	<ul style="list-style-type: none"> درس را خاموشانه می‌خوانند و واژه‌های دشوار را بیرون نویس می‌نمایند. بادقت به خواندن و تشریح درس دقیق می‌شوند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. معانی آن را برتخته و در کتابچه می‌نویسند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» خوانده و تشریح گردد.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی گرفتن حاضری . سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس (آیین نامه نگاری)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و تشریح آن سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده بر روی تخته نوشته شود. از چند شاگرد، بر اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. از چند شاگرد بخواهید که قسمت‌های مختلف «آیین نامه نگاری» را به روی تخته و در کتابچه‌های خود بنویسند. 	<ul style="list-style-type: none"> با دقت به خواننده و به توضیحات این بخش گوش فرا می‌دهند. دقیق شده گوش می‌دهند. متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. قسمت‌های مختلف «آیین نامه نگاری» را بر روی تخته و کتابچه‌های خود می‌نویسند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه گردد .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده و همچنان به سؤال‌های شاگردان پاسخ داده شود، پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤال‌ها دربارهٔ نامه‌های اداری و متن درسی روز اول به گونهٔ شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی: فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی باهم بحث و گفتگو کرده، به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند.</p> <p>املا و نگارش: متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند.</p> <p>درویشی مستجاب الدعوه در بغداد پدید آمد. حجاج ظالم را خبر کردند. بخواندش و گفت: دعایی خیر برمن بکن. گفت: خدایا ! جانم بستان. گفت: از بهر خدا این چه دعاست؟ گفت: این دعای خیر است ترا و جمله مسلمانان را. ای زبردست زبردست آزار گرم تاکی بماند این بازار به چه کار آیدت جهانداري مردنت به که مردم آزاری (گلستان سعدی)</p> <ul style="list-style-type: none"> به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. در کتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املایی را بر روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
فعالیتها	<p>خود آزمایی: پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا از یک سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.</p>	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش به صورت شفاهی پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کار خانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد آن توضیحات مختصر داده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ سپس ختم درس و خدا حافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

علامه سلجوقی: علامه صلاح الدین سلجوقی یک تن از شخصیت‌های علمی شہیر کشور بوده کہ در سال ۱۲۹۴ هـ ش. به کابل آمدہ و بہ حیث معلم در لیسہ استقلال وظیفہ ایفا نمود؛ سپس بہ حیث منشی دارالتحریر شاہی مقرر و از آنجا بہ حیث قونسل افغانستان بہ بمبئی گماشتہ شد و بعد از آن بہ حیث سرقونسول افغانستان در دہلی مقرر گردید. وی در ہفتمین دورہ شورای ملی کہ نہضت دموکراسی در کشور پایہ گذاری شدہ بود، بہ حیث وکیل و نمایندہ مردم ہرات بہ شورای ملی آمد و پس از آن در ۱۳۳۲ هـ ش. بار دیگر بہ سمت رئیس مستقل مطبوعات بہ کارگماشتہ شد. یک سال پس در ۱۳۳۳ هـ ش. بہ حیث سفیر افغانستان در مصر تقرر یافت. در مصر بود کہ شخصیت والا و برازندہ این اندشیمند فرہیختہ کاملاً ہویدا شد. در محافل و مجالس علمی و ادبی سخنرانی‌های سلجوقی، توجہ دانشمندان مصری را جلب کرد؛ زیرا او مسایل فلسفی، اجتماعی، فرہنگی، و سیاسی جہان اسلام را با افق‌های روشن و امیدواری‌های بزرگ مطرح می‌کرد. وی در سال ۱۳۴۹ هـ ش. وفات کرد.

اناتول فرانس: نام حقیقی وی ژاک آنا تول تیو بودہ کہ بین سال‌های (۱۸۴۴ میلادی) در پاریس متولد شد. پدرش کتاب فروش بود و او از کودکی با کتاب آشنا شد و بہ آثار ادبی علافہ نشان داد. در نوجوانی با شوق بسیار آثار کلاسیک یونان و روم را مطالعہ می‌کرد.

وی دو دیوان شعر بہ نام‌های اشعار طلایی و عروسی‌های کورنتی‌ها چاپ کرد کہ عروسی کورنتی‌ها نمایشنامہ یی منظومی است کہ در سال ۱۹۰۲ میلادی در پاریس بر صحنہ آمد. همچنان وی در نقد نویسی دست قوی داشت، از جملہ داستان‌های او می‌توان بہ بالتازار، تائیس، عقاید ژرم کوانیار و چنگ قرمز اشارہ کرد. بعدہا یک تحول فکری در او پدید آمد و عضو فرہنگستان فرانسہ شد و شروع بہ نگارش کلی تاریخ معاصر در چہار فصل کرد. بالآخرہ در سال ۱۹۲۴ میلادی در گذشت.

معلومات مختصر در مورد کتاب تجلی خدا در آفاق و انفس از صلاح الدین سلجوقی

- این کتاب در مورد راز و نیاز با خداوند ﷻ
- عقیدہ بہ وجود خدا ﷻ
- علم و معرفت خدا ﷻ
- غریزہ خودیابی و خداشناسی و تطوّر آن
- فلسفہ مولود دین
- تطوّر دین و فکرت ذات خداوند ﷻ
- دین، تصوف و فلسفہ
- باز پیوند فلسفہ بہ دین
- تجلی خدا در آفاق و در آیینہ‌های زیبای دنیا، در اشیا و در قانون و ماورای قانون

در انفس

مثلاً: در شبکہ ساختمانی طبیعی و شعوری انسان، در ضمیر، در عقل آزاد و عواطف پاک .

رهنمای تدریس درس (نقش مسلمانان در تکامل علوم)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	نقش مسلمانان در تکامل علوم و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از نقش مسلمانان در تکامل علوم و آشنایی با انواع نامه‌های اداری از نظر شکل
اهداف آموزشی	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • آگاهی از نقش مسلمانان در تکامل علوم و برخی چهره‌های برجسته در این عرصه و از بحث نامه نگاری، انواع نامه‌های اداری از نظر شکل را فراگیرند. • تقویت توانایی خواندن، نوشتن، تفکر و تحلیل، میل به مطالعه، گوش فرا دادن و برداشت مطالب شاگردان. • به مقام معنوی بزرگان احترام نموده و زنده‌گانی معنوی برخی از بزرگان را سرمشق زنده گی روزانه خود قرار دهند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و کتاب؛ در صورت امکان ۱. خواندن نمونه یی از کتاب «تاریخ تمدن اسلام» ۲. تحقیق در اینترنت ۳. نمایش چند تصویر از ابن سینا، خوارزمی، رازی، عمر خیام و خواجه نصیرالدین طوسی.

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی . از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند. طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود.) پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها از دیگر شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری، ارائه کارخانه گی و دادن اطمینان از صحت‌مندی شان . یک شاگرد معرفی می‌نماید، بقیه به درس گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل درس، با صدای بلند و طوری که همه بتوانند آن را بشنوند، آغاز شود و تا پایان ادامه یابد. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح شود. از شاگردان بخواهید که متن کامل درس را خاموشانه بخوانند و واژه‌های دشوار آن را بیرون نویس کنند. از شاگردان بخواهید که یک، یک پاراگراف متن درس را به صدای بلند، مقابل هم صنفان بخوانند، معلم در تلفظ برخی واژه‌های دشوار آن‌ها را کمک کند. پرسش‌هایی را طرح کنید تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> با دقت به خواندن درس گوش می‌دهند. به توضیح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. طبق هدایت عمل می‌کنند. به سؤال‌ها جواب می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح گردد.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان، گرفتن حاضری . سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری. به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۵) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغازگردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و تشریح آن . سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده بر روی تخته نوشته شود. از چند شاگرد، به اساس نوبت، خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. از شاگرد خواسته شود که قسمت‌های مختلف «آیین نامه نگاری» را بر روی تخته و در کتابچه‌های خود بنویسند. برای اطمینان از یادگیری شاگردان از درس این ساعت، پرسش‌های را طرح نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> به توضیحات این بخش گوش می‌دهند. با دقت گوش فرا می‌دهند. متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. قسمت‌های مختلف «آیین نامه نگاری» را بر روی تخته و کتابچه‌های خود می‌نویسند. دقت نموده، پاسخ می‌گویند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده پاسخ داده شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری طرح سؤال‌های از بخش اول و دوم درس صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری . دقت نموده پاسخ می‌دهند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیت‌ها)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی: فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی با هم بحث و گفت‌وگو کرده به نتیجه برسند؛ هم‌چنان قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند.</p>	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p>املا و نگارش: متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند.</p> <p>درویشی هندی با خواجه نیشاپوری همراه شد. آن درویش پابره‌نه راه می‌رفت. نیشاپوری را به وی رحم آمد و کفش خویش بدو بخشید. هندو دعا می‌کرد و به جد تمام می‌رفت نیشاپوری دم به دم تحکم می‌کرد که چنان رو و چنین کن، هندو ملول شد و کفش را بیرون آورده پیش وی که بستان. مرا خیر مقید نمی‌باید، سی سال است که برهنه می‌گردم بی هیچ قیدی، اکنون برای کفشی نتوانم مقید و محکوم کسی شدن و ممنون منت گشتن. (مناقب العارفین)</p> <ul style="list-style-type: none"> به شاگردان هدایت بدهید تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p>خود آزمایی: پرسش‌های بخش «خود آزمایی» را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا از یک‌سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.</p>	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌ها این بخش به صورت شفاهی پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کارخانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد طریق اجرای آن توضیحات ارائه گردد.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ هم‌چنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود. ختم درس و خدا حافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

مسلمانان در طول چند قرن در علوم مختلف؛ از جمله: ریاضیات، نجوم، کیمیا، فزیک، طب و... پیشرفت شگفتی نمودند. در ریاضیات می توان قرن های سوم و چهارم هجری را عصر زرین دانش ریاضی دانست؛ زیرا اندیش مندان مسلمان درین رشته نتایج خوبی به دست آوردند. تاریخ ریاضیات را باید با محمد بن موسی خوارزمی از دانشمندان معروف اسلامی که نخستین بار کتابی در باب جبر و مقاله تألیف نمود شروع کرد. کتابی که تا قرن شانزدهم میلادی به عنوان کتاب درسی در مکاتب اروپا رواج داشت؛ به طوری که نام او به شکل الگوریسم در اروپا معادل فن محاسبه تلقی شد و کتابش «الجبرا» به عنوان علم الجبر باقی ماند.

ایجاد و توسعه شاخه های ریاضیات؛ چون: هندسه، مثلثات و جبر توسط خوارزمی، خواجه نصیرالدین طوسی، عمر خیام و ابوالوفا محمد بوزجانی صورت گرفت، که در سایر تمدن ها سابقه نداشت؛ علاوه بر آن کشف ترتیب کسره های اعشاری، وضع و استعمال رقم صفر و تعمیم مفهوم اعداد و... از ابداعات مسلمانان بود.

در علم نجوم نیز مسلمانان با نقد نظریات هندی و آثار بطلمیوس و ارسطو عامل مخالفت با نجوم کهن شدند و با ایجاد رصد خانه های مدرن، آلات و ابزار پیشرفته و تخصصی و جدول های عددی نجومی (زیج) را ابداع کردند. درین میان رصدخانه مراغه که توسط خواجه نصیرالدین طوسی پدید آمد و بزرگ ترین رصدخانه در تمدن اسلامی است قابل ذکر می باشد.

تصحیح رصد کواکب و تعیین طول سال شمسی توسط ابو عبدالله بتانی مشهور به بطلمیوس عرب، از بزرگان ستاره شناس تاریخ نجوم شد

در علم فزیک یعقوب بن اسحاق کندی، بنوموسی، ابن هیثم، عبدالرحمان خازنی و دیگران کارهایی انجام دادند که در دنیای آن روز سابقه نداشت.

محمد بن زکریای رازی که کیمیا را از تفاسیر معنوی و متافزیکی خارج کرد، بنیانگذار علم کیمیای جدید می دانند. وی نخستین کسی بود که محصولات کیمیاوی را به سه دسته: معدنی، نباتی و حیوانی، تقسیم کرد و اعلام نمود که فعالیت هر موجود زنده مبتنی بر واکنش های پیچیده کیمیاوی است. کشف دو ماده اسید سلفوریک و الکول از یافته های علمی اوست و دست آوردهای علمی او در علم کیمیا تحولات عظیمی ایجاد کرد.

ادوارد براون انگلیسی در این رابطه می نویسد: «مسلمانان مشعل طب را از دست جانشینان ناخلف بقراط و جالینوس که به خاموش شدن آن چیزی نمانده بود، گرفتند و پس از پنج قرن آن را با فروغی بیشتر از سابق بازپس دادند.» بی دلیل نیست که درفاکولته طب پوهنتون پاریس، دو تصویر رنگه از دو طبیب مسلمان؛ یعنی رازی و ابن سینا آویخته اند.

مونت گمری وات مورخ مشهور انگلیسی می نویسد: «من مسلمانان را رقیبانی که به زور سرنیزه وارد اروپا شدند، نمی دانم؛ بلکه آن ها را نماینده گان یک تمدن با دست آوردهای بزرگ می دانم که به خاطر اعتبار منزلت شان در بخش وسیعی از کره زمین مسلط شدند و سود شان به سرزمین های مجاور نیز جریان یافت.»

اناتومی Anatomy: اناتومی از کلمه یونانی Anatemno یعنی قطع کردن یا بریدن گرفته شده است، اناتومی، کالبد شناسی یا علم تشریح علمی است که ساختار اجسام حیه و ارتباط قسمت های مختلف آن را با یکدیگر مطالعه نماید؛ یا به عباره دیگر اناتومی عبارت از مطالعه ساختمان داخلی حیوانات و نباتات می باشد.

رهنمای تدریس درس (روابط اجتماعی)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	روابط اجتماعی و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از مفهوم روابط اجتماعی، راههای رشد شخصیت در اجتماع و آشنایی با انواع نامه‌های اداری
اهداف آموزشی	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • با مفهوم روابط اجتماعی آشنایی حاصل کنند و ضرورت رشد شخصیت در اجتماع • درست خواندن، نوشتن، اندیشه و قیاس، تحلیل و برداشت و گوش فرادادن در شاگردان انکشاف یابد . • به مستحکم ساختن روابط اجتماعی علاقه مند شوند و در زنده گی روزمره آن‌را به کار گیرند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب درصورت امکان ارائه یک یا چند سرگذشت واقعی به حیث مثال.

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان، گرفتن حضری و بررسی کارخانه گی. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند، طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. شاگرد مذکور مورد تشویق قرار گیرد. پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حضری، اطمینان از صحت‌مندی و ارائه کارخانه گی. معرفی می‌کند، بقیه به درس گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که متن درس را برای مدت معین خاموشانه بخوانند، واژه‌های دشوار را بیرون نویس نموده و برداشت خود را بیان نمایند. از شاگردان بخواهید که بر اساس نوبت یک، یک پاراگراف متن درس را به صدای بلند مقابل هم‌صنفان بخوانند، در جریان خواندن درس آن‌ها را کمک شوند و مورد تشویق قرار دهند. به شاگردان دیرآموز در خواندن و شرح درس سهم بیشتر داده شود. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس بر نکات عمده و اساسی تأکید بیشتر صورت گیرد. پرسش‌هایی را طرح کنید تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> خاموشانه می‌خوانند و برداشت خود را بیان می‌دارند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. بادقت به توضیحات گوش می‌دهند. به پرسش‌ها، پاسخ می‌گویند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های شاگردان پاسخ مناسب ارائه گردد؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن اعلام پایان درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری. سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری. به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و توضیح مختصر آن. سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده بر روی تخته نوشته شود. قسمت‌های مختلف درس «انواع نامه‌های اداری از نظر موضوع و ماهیت» مشخص شود. از چند شاگرد، به اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. شاگردان را به دو گروه تقسیم نمایید از یک گروه بخواهید تا در مورد نامه‌های اداری از نظر موضوع و گروه دیگر در مورد انواع نامه‌های اداری از نظر ماهیت، با یک‌دیگر بحث و گفت‌وگو نمایند در آخر از هر گروه یک نماینده، مقابل صنف بیاید و در مورد موضوع مطرح شده صحبت نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> به خواندن و توضیحات دقت می‌نمایند. به خواندن و تشریح این بخش دقت می‌کنند. متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه درس را به شاگردان ارائه کنید.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤال‌ها در باره آیین نامه نگاری و متن روابط اجتماعی، به گونه شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری . پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیتها)	<p><u>کارگروهی و سخنرانی:</u> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی با هم بحث و گفت‌وگو کرده، به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ همچنان قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند.</p>	<ul style="list-style-type: none"> طبق هدایت، فعالیت‌های کتاب درسی را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p><u>املا و نگارش:</u> متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند.</p> <p>چون اسکندر شهری بگشاد، حکیم آن شهر را طلب کرد. او را درسایه درختی خفته یافت، که از خواب نیک گران شده بود. نزدیک او شد لگدی برو زد، او از جا بجست چون خافی و درپادشاه نگریست که بر سر او ایستاده بود. گفت: ای پادشاه مرا بترسانیدی. مرا و تو را با یک‌دیگر چه کار؟ گفت: برخیز ای حکیم که شهر تو بگرفتم. گفت: گرفتن شهر از پادشاهان عجب نبود؛ اما لگد زدن کار ستوران باشد. بر تو باد ای ملک که طبیعت پادشاهان گیری و ترک عمل چهارپایان کن. (اخلاق محتشمی)</p> <ul style="list-style-type: none"> به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p><u>خود آزمایی:</u> پرسش‌های بخش «خود آزمایی» را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا از یک سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.</p>	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌ها این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کارخانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد طریق اجرای آن توضیحات مختصر داده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آنها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ سپس ختم درس و خدا حافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

نقش دوستی در روابط اجتماعی

محبت برای انسان یک نیاز طبیعی به شمار می رود و زنده گی بدون محبت سرد و بی صفا و خسته کننده است. هر انسانی دوست دارد محبوب دیگران باشد و از اظهار محبت، دل گرم و مسرور می شود.

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ (سوره آل عمران آیه ۱۵۹) «پس به [برکت] رحمت الهی با آنان نرمخو [و پرمهر] شدی و اگر تندخو و سخت دل بودی قطعاً از پیرامون تو پراکنده می شدند. قرآن مجید سوره آل عمران» زنده گی بدون محبت سرد و بی روح است. تبادل محبت از دوران کودکی باید آغاز و بنیان گذاری شود. بهترین کسانی که می توانند این نیاز عاطفی را پایه گذاری کنند، والدین و بالاخص مادر است. کودک در دامن گرم مادر آرمیده و از نگاه های محبت آمیز و نوازش ها و بوسه های او احساس محبوبیت می کند.

یکی از روانشناسان می گوید: محبت مادر به طفل امکان تجربه جهان نورانی را به او می دهد. کیفیت تجربه این جهان از جانب طفل به وسیله چگونه گی رفتار عاطفی مادر تعیین می شود. همه ما رفتارهای عاطفی را به شکل عاطفی درک می کنیم. عکس العمل طفل نسبت به بزرگسالان رنگ عاطفی بیشتری دارد. محرومیت از محبت باعث عقب مانده گی کودکان می شود.

والدین موفق باید فرزندان شان را به گونه یی ترغیب کنند که از درون احساس خوبی نسبت به خود داشته باشند و اعتماد به نفس شان تقویت شود و احساس کنند که مورد علاقه والدین هستند. خلای عاطفی در زنده گی، انسان را با هیچ چیز دیگر نمی توان جبران کرد. بی تردید یکی از مهم ترین نقش های خانواده، پرورش عاطفی کودکان است، که برای آن جای گزینی نمی توان یافت.

درحقیقت وجود و حضور زن در کانون خانواده، حکم چراغ فروزانی را دارد که نور عاطفه را در فضای خانه می پراگند و محیط خانواده را از نظر ارزش های عاطفی غنای بیشتری می بخشد. عاطفه مادری اوج عاطفه انسانی است و نظیری برای آن نمی توان یافت. بدون تردید زن برای جامعه انسانی در حکم منبع عاطفی و معنوی پر ارجی است، که اگر جامعه در جهت رشد و اعتلای خود از این سرچشمه عواطف استفاده شایسته یی به عمل نیاورد، با فقر عاطفی و معنوی رو به رو گردیده و از ارزش های انسانی فاصله خواهد گرفت.

عاطفه را باید سرمایه معنوی نامید که نه تنها فرد؛ بلکه جامعه نیز برای رسیدن به حیات اجتماعی سالم و سعادت مند محتاج آن است؛ بنابراین اگر همه افراد جامعه دربرخورد با هم دیگر، رفتار محبت آمیز کنند و با حفظ احترام متقابل، هم دیگر را دوست بدارند، از یک سو نیازهای عاطفی آنان برآورده می شود و از سوی دیگر بسیاری از مشکلات، ناسازگاری ها، ناتوانی ها و نارسایی های اجتماعی برطرف می گردد.

ناگفته نباید گذاشت که دوست داشتن و محبت دادن، در آغاز جنبه فردی دارد؛ یعنی از شخص آغاز می شود، سپس به صورت یک گروه کوچک، شامل حال خانواده می گردد و این گروه های کوچک که خود سازنده اجتماع هستند، در خوشبختی اجتماع نقش قابل توجهی را ایفا می کنند.

رهنمای تدریس درس (علم و عقل)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	علم و عقل و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از فواید علم و به کاربردن عقل و اندازه نامه‌های اداری
اهداف آموزشی	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> از فواید علم و عقل آگاه گردند و از بحث نامه نگاری، اندازه نامه‌های اداری را فراگیرند. توانایی خواندن، نوشتن، اندیشه و قیاس، تفکر و تحلیل، رغبت به مطالعه و گوش فرا دادن در شاگردان انکشاف نماید . کاربرد عقل و دانش را در زندگانی اولویت دهند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های:</p> <ul style="list-style-type: none"> توضیح و تحلیل خواندن و نوشتن پرسش و پاسخ تمرین کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب در صورت امکان خواندن نمونه یی از کاربرد (عقل و دانش) از کتاب « گلستان سعدی».

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی . از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند؛ طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. شاگرد مذکور مورد تشویق قرار گیرد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود.) پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری، اطمینان از صحت‌مندی و ارائه کارخانه گی . درس را معرفی می‌کند، بقیه به گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌های معلم. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که متن درس را خاموشانه بخوانند. سپس از آن‌ها بخواهید که به نوبت سه سه بیت درس علم و عقل را به صدای بلند مقابل هم‌صنفان بخوانند. در جریان خواندن ابیات اگر مشکلی داشتند معلم صاحب آن‌ها را کمک نماید. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح گردد. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. معلم گرامی پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> متن را خاموشانه می‌خوانند. به نوبت می‌خوانند. به تشریح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. معانی واژه را روی تخته و در کتابچه می‌نویسند. به پرسش‌ها، جواب می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	<ul style="list-style-type: none"> متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، به صورت کامل خوانده شود و آیات مبارکه در آن دقیق تلفظ گردد و تمام متن تشریح شود. 		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	<p>در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.</p>		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> • سلام، احوال‌پرسی و دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان و گرفتن حاضری . • سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> • ادای سلام و پاسخ به حاضری . • به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و شرح آن. • سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده بر روی تخته نوشته شود. • قسمت‌های مختلف درس اندازه نامه‌های اداری مشخص شود . • از چند شاگرد بر اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. • طرح پرسش‌های کلیدی از درس این ساعت، جهت اطمینان از یادگیری شاگردان . 	<ul style="list-style-type: none"> • با دقت به این بخش گوش فرا می‌دهند. • به توضیحات این بخش دقت می‌نمایند. • دقت می‌نمایند. • متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. • دقت نموده، پاسخ می‌دهند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده و پرسش‌های شاگردان پاسخ داده شود، پس از آن اعلام پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤال‌ها دربارهٔ اندازهٔ نامه‌های اداری و اهمیت علم و عقل به گونهٔ شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیت‌ها)	<p><u>کار گروهی و سخنرانی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهد، که درچه مواردی باهم بحث و گفتگو کرده به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را دربرابرصنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگراین بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p><u>املا و نگارش</u></p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند. ارسطاطالیس بعد از سن هفتاد سالگی بریط زدن می‌آموخت. شاگردان او را ملامت کردند که شرم نداری با موی سپید بریط زدن می‌آموزی؟ گفت: شرم آنگاه دارم که درمیان جمعی باشم و ایشان هنر دانند و من ندانم. شک نیست که به وصمت چهل کسی راضی باشد که از شرف علم و دانایی خبری ندارد. (جوامع الحکایات) به شاگردان هدایت بدهید تا فعالیت دیگراین بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> درکتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. 	
	<p><u>خود آزمایی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا ازیک‌سو تحکیم درس صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کار خانه گی	قبل ازسپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد انجام آن توضیحات لازم ارائه نماید.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

افلاطون گفته است: بزرگ ترین گوهر، عقل است و بزرگترین هنر علم. هنرِ مرد از نیک‌بختی و هنرِ نیک‌بختی از فرد است و هنرِ فرد، سلامت یافتن است و هنرِ سلامت، گذاشتن این جهان است به رضای خدا. عقل رهنمونی بزرگ است و پستی قوی است و کلید دانش هاست.

چند خصلت از عاقلان:

- ترسیدن است از خدای تعالی در ظاهر و باطن.
- عقل را بر هوای نفس چیره داشتن.
- تدبیر کردن در کارها .
- گفتار خوب و زبان شیرین.
- شرم داشتن.
- رفق و مدارا کردن.
- علما و پیران را از برای شرفِ علم و پیری تواضع کردن است.

رهنمای تدریس درس (اندرزهای اخلاقی)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	اندرزهای اخلاقی و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از اندرزهای اخلاقی و راه‌های خوشبختی و طرح نامه‌های رسمی دولتی
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • با برخی از اندرزهای بزرگان آشنایی حاصل کنند، احترام به مقام معنوی بزرگان را بیاموزند و از بحث نامه نگاری، طرح نامه‌های رسمی دولتی را فراگیرند. • توانایی خواندن، نوشتن، روش‌های مطالعه، اندیشه و قیاس، تفکر و تحلیل و برداشت مطالب در شاگردان رشد نماید. • گفتار برخی از بزرگان را سرمشق زنده‌گی روزانه خود قرار دهند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب در صورت امکان ۱. خواندن چند نمونه از کتاب « گفتار بزرگان » ۲ تحقیق در اینترنت

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی . از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند؛ طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، دادن پاسخ به حاضری، اطمینان از صحت‌مندی و ارائه کارخانه گی . طبق هدایت عمل می‌نماید. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌های. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس را با نام خدای بزرگ آغاز نمایید:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که متن درس را خاموشانه بخوانند و واژه‌های دشوار را بیرون نویس نمایند. سپس از آن‌ها بخواهید که به اساس نوبت یک یک پاراگراف متن درس را به صدای بلند مقابل هم‌صنفان بخوانند، در جریان خواندن درس در تلفظ کلمه‌ها معلم صاحب آن‌ها را کمک نمایند تا اشتباه‌های شان رفع گردد. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح شود. از شاگردان بخواهید که نکات مهم درس را یادداشت نمایند. به شاگردان دیر آموز سهم بیشتر داده شود. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> خاموشانه می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. به تشریح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا میدهند. نکات مهم درس را یادداشت می‌نمایند. معانی آن را روی تخته و در کتابچه می‌نویسند. به پرسش‌ها، پاسخ می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی، گرفتن حاضری و بررسی بقیه کارخانه گی از روزهای گذشته . سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس را با نام خدای بزرگ آغاز نموده و مراحل زیرتطبيق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش « بخوانیم و بدانیم » و شرح آن. سپس متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، بر روی تخته نوشته شود. در قسمت‌های مختلف درس طرح نامه‌های رسمی دولتی مشخص شود . از چند شاگرد، بر اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. از چند شاگرد بخواهید که قسمت‌های مختلف «آیین نامه نگاری» را روی تخته و در کتابچه‌های خود بنویسند. 	<ul style="list-style-type: none"> به این بخش با دقت گوش فرا می‌دهند. متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. قسمت‌های مختلف «آیین نامه نگاری» را روی تخته و کتابچه‌های خود می‌نویسند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های شاگردان پاسخ ارائه گردد، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی ودقت در وضع جسمی و روحی شاگردان و گرفتن حاضری . طرح سؤال‌های درباره‌ی اندرزهای اخلاقی و طرح نامه‌های رسمی دولتی به گونه‌ی شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس فعالیتها	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p><u>کارگروهی و سخنرانی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی باهم بحث و گفتگو کرده، به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگراین بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. <p><u>املا و نگارش</u></p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند. حکیمی را پرسیدند: از سخاوت و شجاعت کدام بهتر است؟ گفت: آن که را سخاوتست، به شجاعت حاجت نیست. نبشته است بر گور بهرام گور که دست کرم به ز بازوی زور (گلستان سعدی) به شاگردان هدایت بدهید تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. <p><u>خود آزمایی</u></p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا ازیک سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
کارخانه گی	قبل ازسپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد طریق انجام آن معلومات داده شود.	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آنها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس ازآن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه
<p>معلومات اضافی</p> <ul style="list-style-type: none"> بایزید بسطامی: طیفور بن عیسی بن سروشان بسطامی ملقب به سلطان العارفین از مشایخ عالی مقام صوفیه که پدرش از بزرگان 			

بسطام بود. بایزید پس از کسب علم از بسطام به شام رفت و سی سال در آنجا اقامت گزید و ریاضت پیش گرفت.

• **امام جعفر صادق** علیه السلام: حضرت امام صادق در روز هفدهم ربیع الاول سال هشتاد و سه هجری قمری در مدینه منوره از دامن مادری بنام ام فروه متولد شد. پدر آن بزرگوار امام محمد باقر علیه السلام می‌باشد. وی بزرگ‌ترین مدرسه علمی را اعمار کرد که در آن بیش از ۴ هزار شاگرد درس می‌خواندند.

• **یحیی برمکی**: یحیی پسر خالد برمکی، معلم هارون الرشید بود و بعدها وزیر هارون گشت، مدت نزدیک به هفت سال فرمانروای یگانه به شمار می‌رفت، در دربار عباسی از مقام و منزلت والایی برخوردار بود.

• **بسمارک**: اولین صدراعظم آلمان بود که در سال ۱۸۱۵ میلادی تولد شده و در سال ۱۸۹۸ میلادی وفات نموده است.

• **مهاتما گاندی**: مهاتما گاندی، سیاستمدار، فیلسوف و نجات بخش کشور هند از چنگال استعمار و استثمار انگلستان، در پور بند هند به دنیا آمد. پدرش نایب الحکومه بود، پس از تحصیلات متوسطه در ۱۸۸۸ میلادی به انگلستان رفت و در شهر لندن در رشته حقوق، علوم اجتماعی و سیاسی تحصیل و در ۱۸۹۱ میلادی به کشور مراجعت و وکالت کرد و اختیارات کامل کنگره ملی هند را در دست گرفت.

وی شخصیتی بود که از زمان مبارزاتش تا امروز که حیات ندارد، در بین مردم هند از محبوبیت خاص برخوردار است.

• **نهریو**: پاندیت لعل نهریو از سیاستمداران دانشمند هند بود که بین سال‌های (۱۸۸۹-۱۹۶۴ م.) زنده گی می‌کرد و در استقلال هند تلاش‌های بسیار نمود، در سال ۱۹۲۹ م. به ریاست کنگره ملی هند و در سال ۱۹۴۷ م. به نخست وزیری هند رسید و تا پایان عمر در این مقام بود. نگاهی به تاریخ جهان از جمله آثارش می‌باشد.

• **نیچه**: فردریک ویلهلم نیچه شاعر تغزلی دوره رمانتیک آلمان در سال ۱۷۷۰ م. متولد شد، در دو سالگی پدر را از دست داد، پس از پایان دوره مکتب به تحصیل علوم الاهیات پرداخت، سرودهای روحانی نخستین مجموعه شعر اوست که اندیشه‌های آزادی خواهی نیز در آن دیده می‌شود. او تحت تأثیر شیلر نیز بود، اثر بزرگ وی «هی پریون» است.

• **ولتر**: فرانسوا ماری ارویو معروف به ولتر در خانواده متوسط تولد شد، وی در رشته حقوق تحصیل کرد. به خاطر سرودن هجویه و توهین قلمی به نماینده پادشاه زندانی شد و در زندان نمایشنامه «اودیپ» را نوشت که مورد توجه ملکه همسر پادشاه، لویی پانزدهم قرار گرفت و آزاد شد. از آثار دیگر وی به جز از نمایشنامه اودیپ که بر اساس اسطوره اودیپوس پدید آمده، می‌توان این‌ها را نام برد: بروتو که بر پایه تاریخ روم نوشته شده است و منظومه آتریاد، تاریخ شارل دوازدهم، آداب و رسوم ملل و کاندید که شاهکار او محسوب می‌شود.

• **ژان پل سارتر**: در خانواده مرفه در پاریس متولد شد، پدرش افسر نیروی دریایی بود که دو سال پس از تولد ژان بدرود زنده گی گفت. پس از گذراندن دوره لیسه به پاریس رفت و وارد پوهنتون عالی شد و به خواندن فلسفه پرداخت، پس از فراغت به تدریس مشغول شد. از آثار وی میتوان این‌ها را نام برد: نمایشنامه مگس، سه جلد رمان راه‌های آزادی، موقعیت، ادبیات چیست؛ همچنان کتابی دارد به نام اگزیستانسیالیسم و اصالت بشر که نشاندهنده تفکر و برداشت او از انسان و سر نوشت اوست. در سال ۱۹۶۴ م. برنده جایزه ادبی نوبل اعلام شد؛ اما از پذیرفتن آن امتناع کرد. بالاخره در سال ۱۹۸۰ میلادی در پاریس در گذشت.

• **جورج برنارد شاو**: در سال ۱۸۵۶ میلادی در دوبلین به دنیا آمد، مادرش زنی دانا و خواننده بود، سرانجام نخستین مجموعه نمایشنامه شاو با عنوان «نمایشنامه‌های مطبوع و نا مطبوع» انتشار یافت

• **ژول ورن**: در شهر نانت فرانسه متولد شد و تحصیلات خود را نیز در آنجا به اتمام رسانید؛ سپس به پاریس رفت و در رشته حقوق تحصیل کرد؛ اما کار تیاتر نظر او را جلب کرد و به نمایش گرایش یافت و با الکساندر دوما (پدر) که صاحب تیاتر بود آشنا شد، به تشویق او نمایشنامه «پیمان‌های گسسته را نوشت» و توسط یکی از دوستانش چاپ شد. ژول ورن ضمن رفت و آمد به کتابخانه‌ها با کشف و اختراع‌های علمی آشنا شد و به دنیای پر از اسرار علوم وارد گردید، از طریق جهان گردان به مسایل جغرافیایی و سرزمین‌ها آشنایی پیدا کرد و به نوشتن داستان‌های کوتاه و رمان پرداخت، از جمله رمان هایش این‌ها را می‌توان نام برد: مسافرت به مرکز زمین، فرزند نا خداگران، گرد کره ماه و بیست هزار فرسنگ زیر دریاها، سفرهشتاد روزه به دور دنیا، میشل استروگوف و جزیره اسرار آمیز.

مارکیز: گابریل گارسیا مارکیز نویسنده، ژورنالیست، ناشر و فعال سیاسی برازنده آمریکای جنوبی که در کولمبیا چشم به جهان گشود. تحصیلاتش در رشته حقوق و ژورنالیسم است. در سال ۱۹۹۹ میلادی به طور رسمی مرد سال آمریکای لاتین شناخته شد.

رهنمای تدریس درس (حکایت)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	حکایت و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آشنایی با نثر قدیم از جمله با کتاب « کلیله و دمنه » و بخش‌های اصلی نامه اداری
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • با نمونه نثر قدیم آشنایی حاصل کنند، با یکی از کتاب‌های ماندگار و ارزشمند ادبیات آشنا شوند و از بحث نامه نگاری، بخش‌های اصلی نامه اداری را فراگیرند. • تقویت توانایی درست خواندن، نوشتن، تفکر و تحلیل، رغبت به مطالعه، گوش فرا دادن و برداشت مطالب در شاگردان. • مفاهیم معنوی و اندرزهای کلیله و دمنه را سرمشق زنده گی روزانه خود قرار دهند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب در صورت امکان ۱. خواندن نمونه یی از کتاب « کلیله و دمنه » ۲. تحقیق در اینترنت .

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی. از یک از شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند، طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود). پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری، دادن اطمینان از صحت‌مندی و ارائه کارخانه گی معرفی می‌نماید، بقیه به درس گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس را با نام خدای بزرگ آغاز کند:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که متن درس را برای مدت معین که معلم تعیین می‌کند، خاموشانه بخوانند و واژه‌های دشوار را بیرون نویس نمایند و در آخر از معلم بپرسند. سپس از آن‌ها بخواهید که به نوبت یک، یک پاراگراف متن درس را به صدای بلند بخوانند، در جریان خواندن متن اگر شاگردان مشکل داشتند، معلم صاحب آن‌ها را کمک نماید تا مشکلات رفع گردد. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود؛ سپس مفاهیم مشکل تشریح شود و در آخر مفهوم این حکایت به شاگردان توضیح داده شود. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> درس را خاموشانه می‌خوانند و واژه‌های مشکل را بیرون نویس می‌نمایند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. بادقت به خواندن، تشریح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. معانی واژه‌ها را روی تخته و در کتابچه می‌نویسند. به پرسش‌های معلم، جواب می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> • سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری . • سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> • ادای سلام و پاسخ به حاضری . • به پرسش‌های گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۲) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز می‌کنیم و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • خواندن متن کامل بخش « بخوانیم و بدانیم » و توضیحات آن . • سپس متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، بر روی تخته نوشته شود. • از چند شاگرد، به اساس نوبت، خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند، در مقابل صنف بخوانند. • شاگردان را به دو گروه تقسیم نمایید؛ سپس از یک گروه بخواهید تا جمله‌های بخش ((بخوانیم و بدانیم)) را به صدای بلند در مقابل صنف بخوانند و گروه دیگر در مورد بخش‌های اصلی ((نامه اداری)) صحبت نمایند، آن‌ها مورد تشویق قرار گیرند. 	<ul style="list-style-type: none"> • به خواندن و توضیح این بخش دقت می‌نمایند. • با دقت به این بخش را گوش فرا می‌دهند. • متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. • طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۲۸) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به سؤال‌های شاگردان و مواردی که نا گفته مانده پاسخ داده شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری طرح سؤالات از ساعت اول و دوم درس به صورت شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری دقت نموده پاسخ می‌گویند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس	درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد: <u>کارگروهی و سخنرانی:</u> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی باهم بحث و گفت‌وگو کرده به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند.	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
فعالیت‌ها	<p><u>املا و نگارش:</u> متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند.</p> <p>بر سه چیز اعتماد مکن: بر دل، وقت و برعمر. که دل زنگ گیر است، وقت تغییر پذیر است و عمر همه تقصیر است. راست گوی و عیب مجوی، راستی که به دروغ ماند مگوی، پیران کاردیده را حرمت دار، از آموختن علم عار مدار. اصل خطا نکند، بی اصل وفا نکند، در جایگاه تهمت مرو، به ظاهر هرکس فریفته مشو، از صحبت فرومایه‌گان بهره‌یز. (رسایل خواجه عبدالله انصاری)</p> <ul style="list-style-type: none"> به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> درکتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<u>خود آزمایی:</u> پرسش‌های بخش «خود آزمایی» را به صورت شفاهی مطرح میکند، تا ازیکسو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.	<ul style="list-style-type: none"> به سؤالات این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کار خانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی در مورد طریق انجام آن به شاگردان توضیح داده شود.		(۲) دقیقه
سؤالهای شاگردان و پاسخ به آنها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، سپس خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

کلیله و دمنه کتابی هندی که در زمان انوشیروان ساسانی به وسیلهٔ برزویه طبیب از هندوستان به ایران آورده شد و از زبان سانسکریت به پهلوی نقل گردید و سپس از پهلوی به وسیلهٔ عبدالله بن مقفع به عربی ترجمه شده است. رودکی کلیله و دمنه را به فارسی منظوم ساخت که از آن جز ابیات پراکنده چیزی در دست نیست؛ پس از آن در اوایل قرن ششم ابوالمعالی نصرالله بن عبدالحمید منشی ترجمه‌ی از عربی به عبارت منشیانهٔ فارسی ترتیب داد و به نام ابولمظفر بهرامشاه نمود.

این ترجمه معروف‌ترین ترجمهٔ کلیله و دمنه است و از آثار نثر مصنوع زبان فارسی دری به‌شمار می‌رود. باید یادآور شد که کتاب «کلیله و دمنه» در سال‌های اخیر توسط شاعر شیرین کلام کشور ما آقای میربهادر واصفی به نظم درآورده شده، که این کتاب از طرف انتشارات واقفی در سال ۱۳۸۴ خورشیدی به نشر رسیده است. از منظر این کتاب، انسان مطلوب کسی است که سرشار از عشق به زنده‌گی، تحرک و پویایی باشد و با درایت از عهدهٔ حل مشکلات برآید، تا می‌تواند در رویارویی با خطرهای تعقل خود را به کار گیرد از هر واقعه تجربه‌ی بیندوزد و در واقعهٔ بعدی، آن تجربه را به کار گیرد.

کلیله و دمنه از جملهٔ کتاب‌هایی است که حکایت‌های آن از زبان حیوانات نقل شده، که این نوع حکایت‌ها را در غرب به نام (فیبل) یاد می‌کنند و یکی از فیبل نویسان معروف (لافونتین) شاعر فرانسوی است.

رهنمای تدریس درس (نقش رسانه‌ها در بیداری اذهان عامه)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	نقش رسانه‌ها در بیداری اذهان عامه و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از رسانه‌ها و نقش آن در بیداری اذهان عامه و توانایی طرز استعمال نویسی
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم:</p> <ul style="list-style-type: none"> • از نقش رسانه‌ها در بیداری اذهان عامه آگاهی حاصل نمایند و از بحث نامه نگاری، طریق نوشتن استعمال را فراگیرند. • تقویت توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به درس؛ مانند: خواندن، نوشتن، تحلیل و برداشت، سخنرانی، اندیشیدن، روش‌های مطالعه و گوش فرا دادن در شاگردان. • به اهمیت رسانه‌ها پی ببرند و به خواندن و گوش دادن که از مهارت‌های زبان است علاقه‌مند شوند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب در صورت امکان ۱. خواندن چند نمونه از رسانه‌های چاپی ۲. تحقیق در اینترنت ۳. نشان دادن چند نمونه استعمال .

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند؛ طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود). پس از پایان معرفی، پرسش‌های داخل چوکات مقدماتی درس، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری، اطمینان از صحت‌مندی و ارائه کارخانه گی. طبق هدایت عمل می‌نماید، بقیه به معرفی درس گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس را با نام خدای بزرگ آغاز نموده، و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید متن درس را خاموشانه بخوانند و واژه‌های مشکل را بیرون نموده در آخر از معلم صاحب بپرسند. سپس از شاگردان خواسته شود که به نوبت یک، یک بخش از متن درس را به صدای بلند بخوانند. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح شود. از شاگردان بخواهید که نکات مهم و عمده درس را بیان نمایند. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. 	<ul style="list-style-type: none"> متن را خاموشانه می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌کنند. با دقت به خواندن درس و تشریح و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. نکات مهم درس را بیان می‌نمایند. معانی آن را روی تخته و در کتابچه می‌نویسند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن اعلام پایان درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> • سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و حضری . • سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن در ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> • ادای سلام و پاسخ به حضری • به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و شرح آن. • سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، بر روی تخته نوشته شود. • از چند شاگرد، به اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. • از یک یا دو شاگرد خواسته شود که شکل یک استعلام را روی تخته بنویسند؛ سپس از دو، سه شاگرد دیگر بخواهید که موضوع مورد نظر را در استعلام درج نماید، معلم صاحب آن‌ها را کمک نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> • به خواندن و توضیحات این بخش دقت می‌نمایند. • با دقت این بخش را گوش کنند. • متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. • طبق هدایت معلم عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های شاگردان پاسخ مناسب ارائه گردد، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤال‌های در باره طرح سرلوحه‌های دفاتر رسمی و نقش و اهمیت رسانه ها صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری . پاسخ‌های متفاوتی به گونه شفاهی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیت ها)	درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد: کارگروهی و سخنرانی: فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهد که درچه مواردی با هم بحث و گفتگو نمایند، درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابرصنف بخواند؛ سپس قسمت‌های دیگراین بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند.	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها شاگرد را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	املا و نگارش: متن زیرین خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند. سکندر شهری بگشاد. اهل آن شهر به نزدیک او شدند. از اولاد پادشاهان ایشان بپرسید. گفتند ازیشان یک تن مانده است که به گورستان می‌نشیند و مردمان را پند می‌دهد. او را بخواند. بیامد و مثنی استخوان مردگان در دست داشت. اسکندر گفت: چرا درگورستان می‌باشی؟ و این استخوان‌ها چیست؟ مرد گفت: دیر است که می‌خواهم میان استخوان پادشاهان و بنده گان خدا از هم باز شناسم. هر دو را پس از مرگ یک‌سان می‌یابم. (اخلاق محتشمی) <ul style="list-style-type: none"> به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	خود آزمایی: پرسش‌های بخش «خودآزمایی» را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا ازیک‌سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کار خانه گی	قبل ازسپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد انجام آن معلومات داده شود.		(۲) دقیقه
سؤال های شاگردان و پاسخ به آن ها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ هم‌چنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس ازآن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

رسانه‌ها در دنیای امروز بیش از هر زمان دیگر قدرتمند و تأثیرگذار هستند. دیرگاهی است که آن‌ها را به عنوان رکن چهارم نظام دولتی می‌شناسیم و به عنوان نماینده افکار عمومی نقش نظارت بر قوای دیگر را برای آن‌ها قایل هستیم. رسانه واقعی باید حالت‌های افراد متعلق به گروه‌های مختلف اجتماعی را بشناسد، باید عقاید شخصی، ذوق و سلیقه‌های خاص خود را کنار نهاده و به حقایق کلی و آنچه مطابق به خواست همه‌گانی است گردن نهد، حقایقی که همیشه و در همه حال یکسان هستند. اگر یک رسانه به طور یکجانبه در یک جهت مشخص سیاسی کار کند باید خود را به یک‌دسته و حزب ملحق کند، به محض این که چنین کند دیگر رسانه همه‌گانی و ملی محسوب نگردیده و بایستی با روح آزاد و نظر بی‌تعصب خود برای همیشه خدا حافظی کند و کلاه تعصب و نفرت را کورکورانه بر سر کشد. یک نفر مخاطب ممکن است همیشه با یک رسانه موافق نباشد؛ اما یک رسانه خوب باعث می‌شود تا مخاطب واضح‌تر از قبل آنچه را می‌دیده، ببیند و درک کند. بهترین راه فهمیدن یک مطلب در یک رسانه فهم و درک فردی است که آن‌را خلق و درک کرده است. این‌جاست که ارائه مطلبی از روی منطق و عقل سلیم با مطلبی که دارای جنبه تقلیدی محض و عدم آگاهی است، آشکار می‌شود. هر رسانه‌ای که خود را با یک دیدگاه خاص و یک‌جانبه حزبی و یک سلسله نظریه‌های خاص تنظیمی تطبیق دهد، رسانه پیش پا افتاده و ساده می‌باشد و آنچه ساده و پیش پا افتاده باشد خواهی نخواهی اشتباه می‌نماید و مورد پذیرش همه‌گانی قرار نمی‌گیرد.

۱. **رسانه‌های چاپی:** روزنامه، مجله، کتاب، جزوه، تابلوهای تبلیغاتی و غیره که پیام را برای مردم می‌رسانند.

۲. **رسانه‌های الکترونیکی:** این رسانه‌ها بر دو دسته‌اند: یکی برنامه‌های رادیویی و صفحات گرافیک و ... که مربوط به حس شنوایی می‌شوند و نوع دیگر رسانه‌های الکترونیکی برنامه‌های تلویزیون و فیلم‌های سینمایی را شامل می‌باشند که هم به حس شنوایی و هم به حس بینایی ارتباط می‌گیرند. بدین مجموعه، اینترنت را نیز می‌توان افزود.

رهنمای تدریس درس (ادبیات دری در قرون ۱۱ و ۱۲)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	ادبیات دری در قرون ۱۱ و ۱۲ و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از ادبیات دری در قرون ۱۱ و ۱۲ و شناخت نامه‌های رسمی به شخص
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • از اوضاع ادبی در قرون یازدهم و دوازدهم هجری آگاهی حاصل نمایند، تأثیر اوضاع سیاسی و اجتماعی بر ادبیات را بدانند و از بحث نامه نگاری، نامه‌های رسمی به افراد را فراگیرند. • تقویت توانایی انجام درست فعالیت‌های مربوط به درس درس شاگردان • به خواندن کتاب‌های که در این دوره‌ها نوشته شده، علاقه مند شوند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب در صورت امکان ۱. خواندن نمونه از اشعار شاعران این دوره ۲. تحقیق در اینترنت.

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و دقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی . از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند؛ طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و ارائه کارخانه گی . درس را معرفی می‌کند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس را با نام خدای بزرگ آغاز نماید:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود که متن درس را خاموشانه بخوانند. و واژه‌ها و اصطلاحاتی را که نمی‌دانند بیرون نویس نمایند و در آخر از معلم صاحب پرسند. از شاگردان بخواهید که یک، یک پاراگراف متن درس را به اساس نوبت، به صدای بلند بخوانند. در خواندن درس به شاگردان ضعیف سهم بیشتر داده شود و معلم صاحب آن‌ها را کمک نماید. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح شود. از شاگردان بخواهید که هر کدام یک قسمت درس را تشریح نمایند. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. 	<ul style="list-style-type: none"> متن درس را خاموشانه می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. به تشریح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. درس را تشریح می‌کنند. به پرسش‌ها جواب می‌دهند. معانی آن را روی تخته و در کتابچه می‌نویسند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پاسخ به سوال‌ها ارایه نماید. پس از آن اعلام پایان درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری . سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری . به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس را با نام خدای بزرگ آغاز می‌کنیم و مراحل زیر را تطبیق می‌نمایم .</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و شرح و توضیح آن. سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، روی تخته نوشته شود. قسمت‌های مختلف درس نامه‌های رسمی به هر شاگرد مشخص شود . از چند شاگرد، به اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. از شاگردان بخواهید که به طور عملی یک یک نامه رسمی بنویسند، در آخر از دو سه شاگرد بخواهید که به صدای بلند نامه را که نوشته اند، بخوانند، معلم صاحب اشتباهات آن‌ها را اصلاح نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> به خواندن و توضیح این بخش گوش فرا می‌دهند. توضیحات این بخش را دقیق می‌شنوند. دقت می‌نمایند. متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به پرسش‌های شاگردان و مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤال‌های دربارهٔ نامه‌های رسمی به شخص و وضعیت ادبیات در قرون ۱۱ و ۱۲ به گونهٔ شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیتها)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهد، که درچه مواردی باهم بحث و گفت‌وگو کرده به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگراین بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. <p>املا و نگارش</p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند. دانش به قطرات باران ماند که برهر زمین که بارد اثری از آثار منفعت بنماید و مرد زیرک طبع با کفایت و درایت چون به جهت کار خداوندگار خویش صلاحی طلبد، اگر خود به جان خطر باید کرد از پیش برد و تحصیل آن باز نماید. (مرزبان نامه) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. <p>خود آزمایی</p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح میکند، تا ازیکسو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها شاگرد را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
کار خانه گی	قبل ازسپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد طریق انجام آن توضیح داده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت آینده روشنی انداخته شود، پس ازآن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

در اوایل قرن شانزدهم میلادی، که مقارن به اواخر سلطنت میرزا سلطان حسین بایقرا بود، شیانی‌ها در ماوراء النهر دولت خود را ایجاد و از ۱۵۰۰ میلادی تا ۱۵۹۹ مدت یکصد سال بر فرارود و صفحات شمال کشور حکمروایی کردند. پس از انقراض شیانی‌ها در بخارا و شمال افغانستان جنیدی‌ها به قدرت رسیدند. آن‌ها از سال ۱۵۹۹ م. تا ۱۷۸۵ م. مدت ۱۸۶ سال بر ماوراء النهر و شمال خراسان فرمانروایی کردند.

دو سال پس از ایجاد دولت شیانی، شاه اسماعیل صفوی در فارس سلطنت صفوی را بنیاد نهاد و در سال ۱۵۱۰ هرات و نواحی غرب خراسان را به دست آورد و تیموریهای هرات را از میان برداشت. تا قیام میرویس خان هوتک در ۱۷۱۲ و ایجاد دولت هوتکی در قندهار و پیشروی باز مانده‌گان وی (شاه محمود و شاه اشرف) به فارس، این مناطق زیر فرمان شاهان صفوی باقی ماند. در صفحات شرق کشور دولت بابری هند از ۱۵۰۱ تا هجوم نادر افشار به کابل و هندوستان ۱۷۳۸ م. مدت ۲۳۷ سال به این مناطق حکمروایی نمود. بدین ترتیب تا سال ۱۷۴۷ م. که احمد خان ابدالی در قندهار سلطنت درانی را بنیاد گذاشت و سرزمین‌های خراسان را یک‌پارچه ساخت، خراسان دیروز و افغانستان کنونی به ۳ ساحه شمال، غرب و شرق تجزیه و تقسیم گردید که برهریکی ازین ساحات دولت‌های مجاور فرمانروایی می‌کردند. این ساحات در کشمکش میان سلطنت‌های همسایه دست به دست می‌گشت و بر اثر جنگ‌های ممتد و قیام‌های مردم، شهرها ویران و اهالی تاراج می‌شد؛ چنانکه قندهار مدت زیاد میان شاهان صفوی و بابری‌های هند مورد منازعه بود. کشمکش‌ها و جنگ‌های زیادی را به خود دید تا آن که در اواخر سلطنت شاه جهان به ایران واگذار گردید. صفحات شمالی کشور نیز میان شیانی‌ها، جنیدی‌ها و بابری‌های هند شاهد جنگ‌های بی‌شماری بود که به ضرر مردم منطقه می‌انجامید. سراسر قرن ۱۱ تا نیمه اول سده ۱۲ هجری اوج این تجزیه و تقسیم بود.

پس از برقراری سلطنت احمد خان ابدالی در ۱۷۴۷ میلادی مرکزیت خراسان در قندهار تثبیت و تمامیت ارضی آن ظاهراً تأمین گردید؛ اما این امر دیری دوام نکرد. شهزاده تیمور پسر احمدشاه پس از مرگ پدرش پایتخت را در سال ۱۷۷۳ میلادی از قندهار به کابل آورد. کشمکش‌های خانواده‌گی و قبیله‌ی پس از مرگ تیمور شاه بار دیگر کشور را به خان نشین‌های کوچک تقسیم نمود. این منازعات و تجزیه و تقسیم تا دوران امیر عبدالرحمان خان در اواخر قرن ۱۹ ادامه یافت.

اوضاع اقتصادی و فرهنگی: در سراسر قرن ۱۱ تا نیمه اول قرن ۱۲ هجری که خراسان به ۳ ساحه مختلف و مخالف از جانب قدرت‌های همسایه تجزیه و تقسیم گردیده بود، وضع سیاسی و اجتماعی در بحران دائمی سیر می‌کرد. بر اثر جنگ‌های دایمی که قدرتهای سه گانه به خاطر تصاحب این مناطق بر این سرزمین تحمیل کردند؛ شهرها ویران گردید. غارت و کشتار اهالی، وضع مالیاتی سنگین، نبود بازار واحد ملی، دور بودن مراکز قدرت و اداره بخارا، اصفهان و دهلی از خراسان، عدم توجه زمامداران به آبادانی و انکشاف اقتصادی و اجتماعی این سرزمین، خراسان را که در زمان تیموری‌های هرات از پیشرفته ترین و آباد ترین سرزمین‌های شرق به شمار می‌رفت؛ به رکود و قهقرا کشانید. شهرهای آباد رو به خرابی نهاد؛ تولیدات صنعتی و کشاورزی کاهش یافت؛ مدارس از رونق افتاد و مردم به مراکز سه گانه قدرت رخت سفر بستند. دیگر ازان شکوه دیرینه در هرات، بلخ، کابلستان، قندهار و سیستان چیزی باقی نماند. دانشمندان، هنرمندان، شاعران، نویسندگان، عرفا و بازرگانان به بخارا اصفهان، آگره و دهلی به خدمت شاهان فارس، فرارود و هندوستان رو آوردند. زبان و ادب دری دران مراکز به رشد و شگوفایی خویش ادامه داد.

دربار شاهان هند؛ چون: بابر، همایون، جلال الدین اکبر، شاه جهان و اورنگزیب بیش از همه ادبا، شعرا، دانشمندان، تاجران و عارفان را به خود جلب کرد؛ تا جایی که بسیاری از آن‌ها از فارس، ماوراء النهر نیز به دهلی و آگره رهسپار گردیدند. رونق اقتصادی، تأمین نسبی امنیت و تشویق شاهان بابری هند از فرهنگیان، ادبا، هنرمندان و عرفا، مکتب نوینی در شعر و ادب فارسی - دری پدید آورد که به مکتب ادبی هندی معروف گردید.

رهنمای تدریس درس (تولستوی)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	لیون تولستوی و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آشنایی با بزرگان ادبیات جهان از جمله « لیون تولستوی » و طرز زنده‌گی نامه نویسی
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • با لیون تولستوی و کارنامه‌های علمی و ادبی او آشنایی حاصل کنند و از بحث نامه نگاری، زنده‌گی نامه نویسی را فراگیرند. • رشد توانایی درست خواندن، نوشتن، روش‌های مطالعه، اندیشه، تفکر و تحلیل در شاگردان. • به مطالعه آثار ادبیات جهان علاقه مند شوند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کارانفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب در صورت امکان ۱. خوانش نمونه یی از کتاب « جنگ و صلح » ۲ تحقیق در اینترنت ۳ چند تصویر بزرگ از تولستوی

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و دقت دروضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی . از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند، طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را درخلال تشریحات خویش جواب دهد. پس ازپایان معرفی، همین پرسش ها، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری، اطمینان از صحت‌مندی و ارائه کارخانه گی . طبق هدایت عمل می‌کنند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که درس را خاموشانه بخوانند و واژه‌ها و اصطلاحات دشوار را بیرون نویس نمایند. سپس از آن‌ها خواسته شود که به نوبت یک، یک پاراگراف متن درس را با صدای بلند، مقابل هم‌صنفان بخوانند، در جریان خواندن درس اگر در تلفظ واژه‌ها مشکل داشتند، معلم صاحب آن‌ها را کمک نماید. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود؛ سپس مفاهیم مشکل تشریح شود. از شاگردان خواسته شود که نکات مهم درس را بیان نمایند. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. معانی واژه‌های مشکل را برای شاگردان توضیح دهید. 	<ul style="list-style-type: none"> درس را خاموشانه می‌خوانند. به نوبت درس را می‌خوانند. به تشریح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. نکات مهم را بیان می‌کنند. به پرسش‌ها جواب می‌دهند. معانی آن را روی تخته و درکتابچه بنویسند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان « توضیحات » در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	دراین قسمت به مواردی که ناگفته مانده پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس ازآن اعلام پایان درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری. سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و شرح آن. سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، بر روی تخته نوشته شود. قسمت‌های مختلف «زنده‌گی‌نامه نویسی» مشخص شود. از چند شاگرد، به اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند، در مقابل صنف بخوانند. از شاگردان بخواهید که به صورت عملی هر کدام زنده‌گی‌نامه خود را در کتابچه‌های شان بنویسند. معلم در جریان نوشتن کار شان بررسی نموده، به آن‌ها کمک نماید. در آخر از یک شاگرد بخواهید که زنده‌گی‌نامه خود را که نوشته است، به صدای بلند بخواند. 	<ul style="list-style-type: none"> به این بخش با دقت گوش می‌دهند. به خواندن و تشریح این بخش، با دقت گوش می‌دهند. دقت می‌نمایند. متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده و پرسش‌های شاگردان، پاسخ داده شود. پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری طرح سؤال‌های در باره آیین نامه نگاری و زنده گی و آثار تولستوی به گونه شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس	درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد: کارگروهی و سخنرانی: فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی باهم بحث و گفت‌وگو کرده، به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند.	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
(فعالیتها)	املا و نگارش <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند. یکی را از ملوک عجم حکایت کنند که دست تپاول به مال رعیت دراز کرده بود و جور و اذیت آغاز نهاده. تا به جایی که خلق از مکاید ظلمش به جان برفتند و از کربت جورش راه غربت گرفتند. چون رعیت کم شد، ارتفاع ولایت نقصان پذیرفت و خزینه تهی ماند و دشمنان زور آوردند. هرکه فریاد رس روز مصیبت خواهد گو در ایام سلامت به جوانمردی کوش (گلستان سعدی) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. 	(۳۰) دقیقه
	خود آزمایی: پرسش‌های بخش «خود آزمایی» را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا از یک سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کار خانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد طریق انجام آن معلومات داده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آنها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

دیدگاه‌های معنویت گرایی تولستوی

مطالعه و بررسی هریک از آثار فراوان لیون تولستوی نشان می‌دهد که این نویسنده و داستان‌نویس بزرگ و نابغه، از چه افکار بلند و تصورات عمیقی برخوردار بوده و با چه دیدگاه ژرف و معنوی به مسایل زنده‌گی می‌اندیشیده است. او یک شخصیت متفکر اخلاق‌گرا است و دارای دیدگاه عرفانی، شبیه به آنچه در مکاتب عرفانی و صوفیانه شرقی دیده می‌شود، بوده است؛ اما باید دانست که تولستوی دیدگاه ژرف معنوی خود را با جان و دل و تجربه شخصی دریافتی و عوامل خوشبختی و سعادت بشریت و تباهی و ویرانی را، با چشم مشاهده نموده است و تلاش نموده در همه آثار خود با نشان دادن این تجربیات شخصی، راه رستگاری و رسیدن به سعادت را در جوامع انسانی؛ همچون چراغی فرا راه انسان‌ها قرار دهد.

تولستوی حکیمی بزرگ بود که نامش همچون دیگر شخصیت‌های بزرگ و ماندگار و چهره‌های اندیشمند و متفکر جهان، همیشه جاویدان خواهد ماند؛ اگرچه ممکن است در عرصه ترقی بشریت و پیامد افکار و دیدگاه‌های نوین و افول دوران مدرنیته و دستاورد دوران پسامدرنیسم، دیگر افکار و اندیشه‌های این فیلسوف و ادیب از سوی روشن‌فکران اقبالی نداشته باشد و برخی بر افکار اخلاقی و نظرات اجتماعی وی خرده‌گیری کنند؛ اما دو نکته در برخورد با آرا و آثار این نویسنده بزرگ حایز اهمیت است:

اول این که در زمان تولستوی و عصر او، تنها راه نجات جامعه بشری برگشت به طبیعت ساده و انسانی و اخلاقیات مرسوم دینی و عرفی و پرهیز از مفاسد اجتماعی بود، که با نوع‌دوستی و نوع پروری خود تولستوی یک‌سان بود؛ زیرا این مرد بزرگ خدمت در نظام و منصب لشکری را دقیقاً به خاطر همین ایده‌های بشر دوستانه ترک کرد و در آغوش طبیعت با زنده گی روستایی و زراعت، به کار نویسنده گی و تفکر معنوی روی آورد، تا جایی که با آفرینش آثار ارزشمند و ماندگاری چون «جنگ و صلح»، «آناکارنینا»، «هنرچیست»، «رستاخیز» و ده‌ها اثر دیگر جامعه بشری را از افکار بزرگ و اندیشه‌های ژرف و سترگ خود بهره‌مند ساخت.

دوم این که هرچند ممکن است برخی آرا و نظریات تولستوی در جامعه امروز مورد استفاده چندان نیست؛ اما سبک نویسنده گی و داستان نویسی وی از دیدگاه تاریخی، معنوی، محتوا و جامع‌الاطراف بودن و شکل بدیع آنها، همواره برای سایر نویسنده گان مفید و قابل استفاده خواهد بود و از طرفی به لحاظ محتوایی هنوز هم افکار بلند و ایده‌های معنوی این فیلسوف اخلاقی کاربرد علمی دارد. با این همه به هیچ وجه نباید تولستوی را در ردیف دانشمندان و نویسنده گانی که تنها به شرح و بسط ایده‌ها و افکار زمان خود پرداخته و فاقد نوآوری و ابتکار و خلاقیت بوده‌اند دانست؛ چرا که سراسر آثار وی مشحون از زیبایی‌های کلامی و نوآوری‌ها و اقتراحات ادبی و فلسفی است و چنین امری تنها از قریحه لطیف و هوش و استعداد ذاتی و ژرف این اندیشه منشأ می‌گیرد. اقتراح: به اندیشه و قریحه خود چیز تازه و نو آوردن.

رهنمای تدریس درس (چرس و اضرار آن)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	اضرار چرس و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از اضرار چرس و نوشتن نمونه زنده گی نامه (CV)
اهداف آموزشی	<ul style="list-style-type: none"> • آگاهی از اضرار روانی، اجتماعی، اقتصادی و صحتی چرس و از بحث نامه نگاری، نمونه زنده گی نامه (CV) را فراگیرند. • انکشاف مهارت درست خواندن، نوشتن، رغبت به مطالعه، تفکر و تحلیل در شاگردان . • با درک اضرار چرس و دیگر مواد مخدر، از آن احتراز جویند .
روشهای تدریس	<p>با استفاده از روش هایی:</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب در صورت امکان ۱. خواندن چند نمونه از اخبار مربوط به معتادان مواد مخدر در جراید و روزنامه ها. ۲ . تحقیق در اینترنت ۳. نمایش چند تصویر بزرگ از افراد معتاد به مواد مخدر .

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی ودقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند، طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را در خلال تشریحات خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده، پرسیده نشود.) پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری، اطمینان از وضعیت صحنی و ارائه کارخانه گی. یک شاگرد درس را معرفی می‌نماید، بقیه گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیر را تطبیق می‌کنیم:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که متن درس را برای مدت معین که از طرف معلم تعیین می‌شود، خاموشانه بخوانند، واژه‌های دشوار را بیرون نویس نمایند و در آخر برداشت خود را بیان دارند. از شاگردان خواسته شود که یک، یک بخش متن درس را به اساس نوبت به صدای بلند بخوانند، تا شاگردانی که در خواندن متن مشکل دارند، مشکل شان رفع گردد. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح شود و معلومات بیشتر در مورد اضرار چرس به شاگردان داده شود. از شاگردان بخواهید که نکات مهم و عمده درس را توضیح دهند. 	<ul style="list-style-type: none"> خاموشانه می‌خوانند و برداشت خود را بیان می‌دارند. با صدای بلند می‌خوانند. با دقت به توضیحات، تشریح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. نکات مهم درس را توضیح می‌دهند. به پرسش‌ها جواب می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیر عنوان «توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن اعلام پایان درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری . سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری و ارائه بقیه کارخانه گی به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس را با نام خدای بزرگ آغاز نموده و مراحل زیر را تطبیق می‌نمایم .</p> <ul style="list-style-type: none"> متن کامل بخش « بخوانیم و بدانیم » خوانده شود و توضیح گردد. از بخش « آیین نامه نگاری » نمونه زنده‌گی‌نامه (CV) را بخوانید و در مورد آن معلومات لازم ارائه نمایید. قسمت‌های مختلف درس نمونه زنده‌گی‌نامه مشخص شود. از چند شاگرد، به اساس نوبت خواسته شود که بخش‌های مختلف زنده‌گی‌نامه را با صدای بلند، در مقابل هم‌صنفان خویش بخوانند. شاگردان را به گروه‌ها تقسیم کنید؛ سپس از آن‌ها بخواهید که در کتابچه‌های خویش، یک نمونه زنده‌گی‌نامه یا (CV) را بنویسند، در آخر از هر گروه یک نماینده زنده‌گی‌نامه خویش را به صدای بلند بخواند، اشتباهاتش را معلم صاحب اصلاح نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> به خواندن و تشریح این بخش دقیق می‌شوند. بخش « آیین نامه نگاری » را به دقت می‌شنوند. دقت می‌نمایند. متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده و سؤال‌های شاگردان پاسخ داده شود، پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال پرسى و گرفتن حاضرى طرح سؤال ها درباره درخواست نویسى و اضرار چرس به گونه شفاهى پرسان شود . 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضرى پاسخ های متفاوت ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیتها)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p>کار گروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهد که درچه مواردی با هم بحث و گفت وگو کرده، به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت های کتاب را اجرا می نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p>املا و نگارش</p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند. <p>حکیمی را پرسیدند: چندین درخت نامور که خدای عزّو جلّ آفریده است و برومند، هیچ یک را آزاد نخوانده اند؛ مگر سرو را، که ثمره ای ندارد، در این چه حکمت است؟ گفت: هر درختی را ثمره معین است که به وقتی معلوم، به وجود آن تازه آید و گاهی به عدم آن پژمرده شود و سرو را هیچ از این نیست و همه وقتی خوش است و این است صفت آزادگان. (گلستان سعدی) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. </p>	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه های خویش املا می نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را روی تخته می نویسند و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می کنند. طبق هدایت عمل می نمایند. 	
	<p>خود آزمایی</p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح می کند، تا از یک سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال های این بخش به صورت شفاهی پاسخی ارائه می دارند. 	
کارخانه گی	کارخانه گی شاگردان برای شان سپرده شود و طریقه حل و انجام اش مشخص شود .		(۲) دقیقه
سؤال های شاگردان و پاسخ به آنها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترسى پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت آینده روشنی انداخته شود، تا شاگردان آماده گی بگیرند، پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

استفاده از مواد مخدر مخصوصا از طریق پیچکاری به صحت انسان بسیار مضر و خطرناک می باشد؛ علاوه بر زیان های جدی و خطرناک صحتی؛ از قبیل: ابتلا به امراض مزمن و کشنده؛ چون: انواع مختلف سرطان ها، سکت های قلبی و زردی، مشکلات بی شمار اجتماعی و اقتصادی از قبیل قتل، سرقت، فقر، گدایی و تباهی سرمایه های بزرگ مادی و بشری را به دنبال دارد.

دین مقدس اسلام، استعمال غیر مجاز مواد مخدر را به خاطر این که به صحت و سلامت انسان ضرر می رساند و جامعه را به سوی انحطاط اخلاقی می کشاند، منع قرار داده و کسانی را که به قاچاق و توزیع آن دست می زنند، دشمنان انسان و انسانیت می خواند.

اشخاصی که به طور مداوم مواد مخدر مصرف می کنند و استفاده از آن به عادت همیشه گی و وابسته گی روانی آن ها مبدل شده است، معتاد نامیده می شوند.

در وطن عزیز ما افغانستان هم بد بختانه، یک تعداد اشخاص معتاد که بیشتر آنان را جوانان بین سنین ۱۵-۳۵ تشکیل می دهد، وجود دارند که مردم آن ها را به نام هروینی یا پودری یاد می کنند. این اشخاص از جامعه منزوی شده و در نزد افراد جامعه خیلی منفور و بی قدر اند و مردم با آن ها به حیث یک مجرم برخورد می نمایند؛ زیرا آن ها دشمنان جسم و جان خود و بار دوش جامعه می باشند؛ اما در حقیقت معتادان مواد مخدر افرادی اند که بنابر مشکلات روانی، عدم آگاهی از اضرار مواد مخدر، هم نشینی با اشخاص بی بند و بار و محرومیت های اجتماعی و اقتصادی، ناخواسته به دام این هیولا افتاده اند. این مسؤولیت همه افراد جامعه، دولت و مؤسسات غیر دولتی است، تا در رفع این مشکل دست به دست هم داده و با معتادان در حد امکان همکاری و آن ها را رهنمایی نمایند؛ تا ازین منجلاب بد بختی نجات یابند.

رهنمای تدریس درس (واژه یابی در فرهنگهای زبان)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	واژه یابی در فرهنگهای زبان و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آشنایی با شیوه واژه یابی در فرهنگهای زبان و نوشتن دعوت نامه
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • با شیوه واژه یابی در فرهنگهای زبان دری آشنایی حاصل کنند، با نام برخی از فرهنگهای زبان آشنا شوند و از بحث نامه نگاری، نوشتن دعوت نامه را فراگیرند. • رشد توانایی در اجرای فعالیتهای مربوط به درس شاگردان. • با کاربرد این شیوه، در مطالعات روزمره خویش ایجاد سهولت کنند.
روشهای تدریس	<p>با استفاده از روشهای:</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	<p>تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب در صورت امکان ۱. دریافت معانی برخی از واژهها در کتاب « فرهنگ عمید » ۲.تحقیق شیوههای جدید در اینترنت ۳. نمایش چند کتاب فرهنگ لغات .</p>

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، دقت دروضع جسمی و روحی شاگردان، حضری و بررسی کارخانه‌گی درس گذشته. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند، طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را درخلال تشریحات خویش جواب دهد. پس ازپایان معرفی، پرسش‌های داخل چوکات مقدماتی، درس از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حضری، اطمینان از وضعیت صحن و روحی و ارائه کارخانه گی . طبق هدایت عمل می‌نماید. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز می‌کنیم .</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که متن درس را خاموشانه بخوانند و واژه‌های دشوار را بیرون نویس نمایند و از معلم بپرسند. از شاگردان خواسته شود که یک، یک پاراگراف متن درس را به صدای بلند بخوانند، معلم صاحب در جریان خواندن درس، آن‌ها را کمک کند تا اشتباهات شان رفع گردد، به شاگردان ضعیف در خواندن درس سهم بیشتر داده شود. ابتدا کل درس به طور مکمل توضیح داده شود؛ سپس مفاهیم مشکل تشریح شود همچنان چند مثال، برای بهتر فهمیدن شاگردان روی تخته نوشته شود که چگونه یک واژه را از فرهنگ دریافت نمایند. از شاگردان بخواهید که نکات مهم درس را بیان کنند. آن‌ها را تشویق و رهنمایی کنید . پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> درس را خاموشانه می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. به توضیحات و تشریح درس دقیق گوش می‌دهند. نکات مهم درس را بیان می‌دارند. به پرسش‌ها جواب می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	<ul style="list-style-type: none"> متنی که زیرعنوان « توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود. 		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	<p>دراین قسمت به مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس ازآن پایان درس و خداحافظی.</p>		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> • سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری. • سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> • ادای سلام و پاسخ به حاضری. • به پرسش‌های گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و تشریح آن. • سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، بر روی تخته نوشته شود. • قسمت‌های مختلف درس دعوت‌نامه مشخص شود. • از چند شاگرد، به اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند، در مقابل صنف بخوانند. • از چند شاگرد خواسته شود که قسمت‌های مختلف «آیین نامه نگاری» را روی تخته بنویسند. • شاگردان را به دو گروه تقسیم نمایید؛ سپس از یک گروه بخواهید که به مشوره هم‌دیگر دعوت‌نامه عمومی و گروه دیگر دعوت‌نامه خصوصی بنویسند در آخر از هر گروه یک نماینده پیش روی صنف بیاید و دعوت‌نامه نوشته شده گروه خویش را به صدای بلند بخوانند. معلم صاحب اشتباهات آن‌ها را اصلاح نموده و مورد تشویق قرار دهد. 	<ul style="list-style-type: none"> • دقیق به این بخش گوش فرا می‌دهند. • بخش «آیین نامه نگاری» را دقیق می‌شنوند. • متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. • قسمت‌های مختلف «آیین نامه نگاری» را بر روی تخته خود می‌نویسند. • طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آنها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤال‌های دربارهٔ دعوت‌نامه و متن درسی روز اول به گونهٔ شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری . پاسخ‌های متفاوت، به گونهٔ شفاهی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیتها)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را در صنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی باهم بحث و گفت‌وگو کرده، به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابرصنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. <p>املا و نگارش</p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند. <p>پارسایی بریکی از خداوندان نعمت گذر کرد که بنده یی را دست و پای استوار بسته، عقوبت همی کرد. گفت : ای پسر! همچو تو مخلوقی را خدای عزوجل اسیر حکم تو گردانیده است و ترا بروی فضیلت داده، شکر نعمت باری تعالی به جای آر و چندین جفا بر وی میسند، نباید که فردای قیامت به از تو باشد و شرمساری بری.</p> <p>(گلستان سعدی)</p> <ul style="list-style-type: none"> به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. <p>خود آزمایی</p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا ازیک‌سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌های کتاب را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
کارخانه گی	کارخانه گی شاگردان برای شان سپرده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آنها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احياناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

فرهنگ لغات، در واقع، به مثابه کلیدی است برای گشودن قفل زبان. فرهنگ نگاری در زبان و ادبیات دری سابقه دیرینه دارد. از قرن یازدهم میلادی تا آغاز قرن بیست فرهنگ‌های بسیاری تهیه و تدوین شد.

لغت فرس اسدی توسی، برهان قاطع محمدحسین خلف تبریزی، غیث اللغات محمد غیاث الدین و چراغ هدایت علیخان آرزو از بهترین نمونه‌های فرهنگ فارسی دری به شمار می‌آیند. آن گونه که در لغت‌نامه دهخدا آمده، شمار فرهنگ‌های فارسی دری تا به بیش از ۲۵۰ عنوان کتاب می‌رسد.

با این که فهرست کردن لغات و فرهنگ نویسی، جزء سنت‌های متداول ادب دری‌ست و ما از قدیم‌ترین زمان تاریخ ادب دری صاحب کتاب لغت و فرهنگ هستیم و روزگاری این کار چنان مروج و به اوج خود رسیده بود که در یک زمان چندین فرهنگ تهیه می‌گردید.

زبان هم دارای زنده گانی است. اجزای آن رشد می‌کند و گاهی جای خود را به اجزای تازه تر می‌دهد. اگر شما «لغت فرس» اسدی توسی را ورق بزنید، بی‌گمان این نکته را به وضوح درمی‌یابید که چه بسیار از لغات آن مرده و جامد شده و تنها به عنوان کلید برای درک معانی اشعار و آثار هم‌زمان خود می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. با این که هزار سال از عمر آن می‌گذرد. پاره‌یی از لغات نیز هست که می‌تواند عمر دوباره پیدا کند و فرهنگ نویسی با فهرست کردن و تکرار آن‌ها وجود این قبیل لغات را به نسل‌های بعد گوش‌زد می‌سازد.

کتاب فرهنگی که مورد استفاده نسل حاضر قرار می‌گیرد، باید حاوی آن لغات و اصطلاحات و تعبیرات زنده زبان باشد که می‌تواند احتیاج همین نسل را برآورده سازد و اگر مؤلف گامی پیشتر گذاشت و عمیق‌تر کار کرد، نزد نسل حاضر و نسل آینده ارج بیشتر پیدا می‌کند.

رهنمای تدریس درس (تأثیرات روانی ماینها)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	تأثیرات روانی ماینها و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از آسیب‌های روانی ماینها شیوه‌های جلوگیری از آن و درخواست نویسی
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • با تأثیرات و عوامل روانی ماینها آشنایی حاصل کنند، اصول ابتدایی شیوه‌های رفتار با قربانیان ماینها را بیاموزند و از بحث نامه نگاری، درخواست نویسی را فراگیرند. • تقویت توانایی شاگردان در اجرای فعالیت‌های مربوط به درس شان . • روش‌های برخورد با قربانیان روانی ماینها را فرا گیرند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	<p>تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب در صورت امکان ۱. نمایش یک فلم در مورد ماینها ۲. خوانش یک داستان کوتاه در مورد معلولین ماینها ۳. نمایش چند تصویر بزرگ از انواع ماینها و ساحات احتمالی موجودیت ماینها.</p>

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی ودقت دروضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری وبررسی کارخانه گی درس گذشته. از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند، طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را درخلال تشریحات خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم ازشاگرد معرفی کننده، پرسیده نشود.) پس از پایان معرفی، همین پرسش‌ها از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری، اطمینان از وضعیت جسمی و روحی و ارائه کارخانه گی . طبق هدایت عمل می‌نماید، بقیه به معرفی درس گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که متن درس را خاموشانه مطالعه کنند و واژه‌های دشوار را بیرون نویس نمایند. از شاگردان خواسته شود که به اساس نوبت یک یک بخش متن را با صدای بلند بخوانند تا شاگردان که در خواندن مشکل دارند، رفع گردد. معلم صاحب آن‌ها را کمک نماید. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود؛ سپس مفاهیم مشکل تشریح شود. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> متن را خاموشانه می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. به تشریح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. معانی آن را برتخته و درکتابچه می‌نویسند. به پرسش‌ها جواب می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	<ul style="list-style-type: none"> متنی که زیرعنوان « توضیحات» در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود. 		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	<p>دراین قسمت به مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس ازآن پایان درس و خداحافظی.</p>		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال پرسی و گرفتن حاضری . سؤال از برخی مفاهیم و واژه های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری . به پرسش ها گوش داده و پاسخ های مناسب ارائه می دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس (آیین نامه نگاری)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز نموده و مراحل زیر را تطبیق نمایم .</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش « بخوانیم و بدانیم » و تشریح آن. سپس متن کامل بخش « آیین نامه نگاری » خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، روی تخته نوشته شود. قسمت های مختلف درس (درخواست نویسی) مشخص شود . از چند شاگرد، به اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند، در مقابل صنف بخوانند. درخواست نویسی را به طور عملی بالای شاگردان روی تخته کار کنید و اشتباهات شاگردان را اصلاح نمایید. 	<ul style="list-style-type: none"> با دقت این بخش را می شنوند. به توضیحات این بخش دقیق می شنوند. متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می خوانند. به طور عملی کار می کنند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه های مشکل، خلاصه و نتیجه درس را به شاگردان ارائه کنیم.		(۲) دقیقه
سؤال های شاگردان و پاسخ به آنها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده، بپردازد پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی، ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری. طرح سؤال‌ها درباره درخواست نویسی در نوشته‌های علمی و متن درسی روز اول به گونه شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به و حاضری. پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیت‌ها)	<p>کارگروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهد که درچه مواردی باهم بحث و گفت‌وگو کرده، به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را دربرابرصنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگراین بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p>املا و نگارش</p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند. آورده اند که شیخی یک روز در نیشاپور با جمعی بسیار به کویی می‌رفتند. زنی پاره خاکستر از بام می‌انداخت. بعضی از آن برجامه شیخ افتاد. شیخ از آن متأثر نگشت. جمع در اضطراب آمدند و خواستند که حرکتی کنند. شیخ گفت: آرام گیرید! کسی که مستوجب آتش بود، او به خاکستر قناعت کند، بسیار شکر واجب آید. (اسرار التوحید) به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املایی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p>خودآزمایی</p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش «خودآزمایی» را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا ازیک‌سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کارخانه گی	کارخانه گی شاگردان برای شان سپرده شود. در مورد چگونگی اجرای آن توضیح دهد.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت بعدی روشنی انداخته شود، پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

ماین چیست و چند نوع دارد؟

افغانستان از جمله ممالکی است که زیاده‌ترین ماین‌ها و مهمات منفجرناشده در آن وجود دارد، پس از دو و نیم دهه جنگ ناامنی‌ها یکی از نشانه‌های واضح و نفرت‌انگیز منازعات در افغانستان استعمال زیاد و بی‌هدف ماین‌ها می‌باشد؛ چنانچه در حال حاضر قربانیان ماین‌ها هنوز هم به بیشتر از ۵۰ نفر در هر ماه می‌رسد. ماین‌ها به طورعموم به دو نوع تقسیم گردیده اند: ۱. ماین‌های ضد پرسونل. ۲. ماین‌های ضد تانک (ضد وسایط)

ماین‌ها اشیای مخصوصی هستند که از پلاستیک، چوب و آهن ساخته شده و در بین آن‌ها مهمات منفجرناشده، جا داده شده است. این سلاح به اثر فشار دست، پا و یا چیز دیگری منفجر می‌گردد و هرچه از انسان و حیوان که در دور و برش باشد، آن‌ها را از بین می‌برد یا زخمی می‌سازد. ماین‌ها دارای اشکال، اندازه‌ها و رنگ‌های مختلف می‌باشند؛ مثلاً: گرد، هموار، مثل توتۀ نل بخاری، توپ، صندوقچه یا بکس چرمی، رادیوی کوچک که دارای پایه‌های آهنی باشد و غیره.

اکثر ماین‌ها به منظور معلول ساختن انسان‌ها ساخته شده اند و حتی باعث مرگ هم می‌گردند. ماین‌ها سلاح‌های مروج اند که از جنگ جهانی اول به این طرف در جهان مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ اما مهمات منفجرناشده چه چیزی را می‌گویند؟ مهمات منفجرناشده عبارت از سلاح‌هایی اند که در جریان جنگ‌ها مورد استفاده قرار گرفته؛ اما منفجر نشده اند؛ مثلاً: راکت‌ها، بمب‌های دستی، مرمی‌های مختلف سلاح‌های خفیه و ثقیله، بمب‌هایی که از طیاره پرتاب شده اند و...

جلوگیری از خطرات مهمات منفجرناشده آسان‌تر است؛ زیرا آن‌ها اکثراً در روی زمین قرار دارند و به آسانی می‌توان آن‌ها را دید؛ اما ماین‌ها در زیر زمین قرار دارند و انسان‌ها را غافل‌گیر می‌سازند. مهمات منفجرناشده از فلزات، چوب و پلاستیک ساخته شده اند و مطابق آب و هوا رنگ آن‌ها تغییر می‌کند. مهماتی که از فلزات ساخته شده اند، به اثر تغییرات فصلی زنگ می‌زنند و شناخت آن‌ها مشکل می‌شود؛ بنابراین باید در ساعاتی که محل جنگ بوده است، گشت و گذار نکنیم و در صورت برخورد با پارچه‌های فلزی، چوبی یا پلاستیکی که آن‌ها را نمی‌شناسیم، به بزرگان محل یا دفتر ماین پاک‌ی خبر بدهیم تا آن‌ها را از بین ببرند.

برای شناخت نشانه‌ها و علایم ماین‌ها و مهمات منفجرناشده، همیشه به این نشانه‌ها توجه داشته باشید:

- سنگ‌های رنگ شده سرخ که نشان‌دهنده خطر ماین می‌باشند.
- سنگ‌های رنگ شده آبی که نشان‌دهنده خطر مهمات منفجرناشده و ساحه جنگ زده می‌باشند.
- سنگ‌های رنگ شده سفید که نشان‌دهنده ساحه محفوظ و پاک می‌باشد.
- علایم ذکر شده می‌توانند در دیوارها، خانه‌های مخروبه، خطوط اول جنگ، خانه‌های متروکه، پهلوی سرک‌ها و غیره جاها دیده شوند.
- تیری که از چوب یا سنگ ساخته شده و به طرف ساحه خطرناک قرار داده شده باشد.
- شاخچه‌های درختان، چوب و غیره که راه یا سرک را مسدود کرده باشند.
- سنگ‌هایی که در عرض جاده قرار داده شده باشند و یا علامه چلیپا که از چوب ساخته شده باشد.

رهنمای تدریس درس (مولانا خسته و تذکره نگاری)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	مولانا خسته و تذکره نگاری و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آگاهی از شخصیت مولانا خسته و تذکره نگاری و نوشتن نمونه درخواست
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • با مولانا خسته و کارنامه‌های علمی و ادبی او شناخت حاصل کنند، تذکره نگاری و انواع تذکره‌ها را بشناسند و از بحث نامه نگاری، نوشتن نمونه درخواست را فراگیرند. • توانایی درست خواندن، نوشتن، رغبت به مطالعه، تفکر و تحلیل، گوش فرادادن و برداشت مطالب شان تقویه گردد . • زنده گانی معنوی برخی از بزرگان را سرمشق زنده گی روزانه خود قرار دهند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کارانفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	<p>تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب در صورت امکان: ۱. خواندن نمونه یی از تذکره « معاصرین سخنور » ۲. نمایش چند تصویر بزرگ از مولانا خسته .</p>

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی ودقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، حاضری و بررسی کارخانه گی از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند؛ طوری که همه سؤال‌های آمده در چوکات مقدماتی درس را درخلال تشریحات خویش جواب دهد. پس ازپایان معرفی، پرسش‌های داخل چوکات مقدماتی درس، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری، اطمینان از صحت‌مندی و ارائه کارخانه گی . یک تن معرفی می‌کند، دیگران گوش می‌دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغازیافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان بخواهید که متن درس را خاموشانه بخوانند، واژه‌های دشوار را بیرون نویس نمایند. سپس از آن‌ها خواسته شود که به اساس نوبت یک، یک پاراگراف متن درس را با صدای بلند مقابل هم صنفان خود بخوانند، در جریان خواندن متن اگر مشکلی داشتند، معلم صاحب آن‌ها را کمک نماید. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح شود. از شاگردان بخواهید که نکات مهم درس را بیان نمایند. معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شود. 	<ul style="list-style-type: none"> درس را خاموشانه می‌خوانند. متن را می‌خوانند. با دقت گوش می‌دهند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. معانی آن را روی تخته و درکتابچه می‌نویسند. به پرسش‌ها، پاسخ می‌دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	<ul style="list-style-type: none"> متنی که زیرعنوان « توضیحات» درکتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود. 		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	<p>دراین قسمت به سؤال‌های شاگردان و مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس ازآن پایان درس و خداحافظی.</p>		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> • سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری . • سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> • ادای سلام، پاسخ به حاضری و ارائه کارخانه گی • به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه میدارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و توضیحات آن. • سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، بر روی تخته نوشته شود. • قسمت‌های مختلف بخش نمونه درخواست مشخص شود. • سپس از چندین شاگرد، به اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. • از شاگردان خواسته شود که هر کدام یک، یک نمونه درخواست طور عملی، در کتابچه‌های خود بنویسند؛ سپس چند نفر به اساس نوبت مقابل هم‌صنفان با صدای بلند بخوانند، معلم صاحب اشتباهات شان را اصلاح نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> • با دقت به درس خواندن گوش می‌دهند. • به خواندن و توضیحات این بخش گوش می‌دهند. • متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را می‌خوانند. • طبق هدایت عمل می‌کنند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود .		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آنها	در این قسمت به سؤال‌های شاگردان و مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤالات از درس ساعت اول دوم به صورت شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری . پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهد که درچه مواردی باهم بحث و گفت‌وگو کرده، به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را دربرابرصنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگراین بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌های کتاب را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
فعالیتها	<p>املا و نگارش: متن زیر خوانده شود تا شاگردان املا بنویسند.</p> <p>دوستان لقمه و خرقة جانب آرم را چندان مراعات کنند، که مال ترا منبع نفع و ضرر دانند و چون اسعاد بخت با تو نبینند و آن استعداد که داشتی باطل بینند، راستی‌های ترا دروغ شمارند و اگر خود همه کلمه ایمان گویی، به کفر بردارند؛ مثلاً: چون کوزه فقاع که تا پر باشد، برلب و دهانش بوس‌های خوش زنند و چون تهی گشت از دست بیندازند. (مرزبان نامه)</p> <ul style="list-style-type: none"> به شاگردان هدایت داده شود تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> درکتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املائی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح می‌کنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p>خود آزمایی</p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش « خود آزمایی » را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا ازیک‌سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کار خانه گی	قبل ازسپردن کارخانه گی به شاگردان در مورد طریق انجام آن توضیح داده شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احياناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان در مورد درس ساعت آینده روشنی انداخته شود، پس ازآن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

مولانا خسته و سرایش شعر

مولانا خسته ده ساله بود که به شعر گفتن آغاز کرد. همانگونه که خود گفته است:

به ده در شعر گفتن کردم آغاز

به سال پانزده گشتم سخن ساز

به بیست و پنج گردیدم سخن سنج

فلک پیما شدم اندر سی و پنج

گرباین تشویش دارد از خزان بستان ما

می کشد لذات شیر مادر از دندان ما

پوهاند عبدالحی حبیبی: فرزند عبدالحق کندهاری در سال ۱۲۸۹ هـ.ش. در ماه ثور تولد شده است، وی در سال ۱۳۰۴ هـ.ش. مکتب را به پایان رسانید؛ همچنان علم صرف، نحو، ریاضی، هیئت، فقه و اصول فقه، منطق و مبادی بلاغت، عروض و قافیه را فرا گرفت.

مرحوم پوهاند عبدالحی حبیبی در سمت‌های مختلف از جمله: مشاوریت وزارت معارف و اطلاعات و فرهنگ، مدیر مسؤول پشتو تولنه، استاد و رئیس فاکولته زبان و ادبیات ایفای وظیفه نموده است.

این عالم شهیر و نامور بنابر آثار زیادی که داشت شهرت بین المللی و منطقوی پیدا کرد، وی علاوه بر زبان پشتو به دری، عربی و انگلیسی نیز تسلط داشت، اردو نیز می‌دانست. او بنیان گذار تاریخ ادبیات پشتو نیز می‌باشد. پوهاند حبیبی از جمله دانشمندانی محدود هست که آثار زیادی از خود به جا گذاشته است.

آثار چاپی او به بیشتر از ۱۲۰ اثر می‌رسد. در حدود ۱۰۰۰ مقاله علمی تحقیقی به رشته تحریر آورده است. در اواخر عمر به اثر تکلیف قلبی در سال ۱۳۶۳ هـ. ش. چشم از جهان پوشید و در شهدای صالحین به خاک سپرده شد. جنبش مشروطیت آخرین نوشته او بود که به چاپ رسید.

بخارا: یکی از شهرهای تاریخی است که در سمت شرق رودخانه آمو در سر خط آهن مارکسپین که از عشق آباد و مرو به سمت تاشکند می‌رود واقع بوده و اکنون جزء جمهوری ازبکستان می‌باشد.

بخارا در دوره قبل از اسلام، یکی از مراکز ولایت سغدیانه دوره اسلامی و مدت طولانی پایتخت سلاطین سامانی بود. در حال حاضر بخارا با داشتن سه صد هزار نفوس پنجمین شهر عمده را در ازبکستان تشکیل داده و از مراکز عمده فرهنگی و سیاحتی در این کشور به شمار می‌رود.

ختلان: ختل، ناحیه‌ای در سمت راست رودخانه جیحون در آسیای میانه است، این ناحیه میان رودخانه‌های پنج و خوش که در قرون وسطی جریاب و وخشاب نامیده می‌شد، واقع گردیده است که امروز به نام کولاب یاد می‌گردد و ناحیه‌ای در جمهوری تاجکستان است. ختلان سرزمین حاصلخیز بوده و معادن طلا و نقره در آن فراوان است.

محمد عوفی: محمد عوفی بخاری از نویسندگان و دانشمندان بزرگ در اواخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم بوده است، وی از فرزندان عبدالرحمن بن عوف، از مشاهیر صحابه رسول اکرم ﷺ می‌باشد و به همین جهت به عوفی شهرت یافته است. در بخارا تولد شده و تحصیلات خود را همانجا به پایان رسانید، پس از آن به بلاد ماوراءالنهر، خراسان و سیستان سفر کرد و با بزرگان و دانشمندان آشنا شد. عوفی در اوایل حمله مغول به سند رفت و در خدمت ناصر الدین قباچه و التمش در دهلی اقامت گزید. از آثار مشهور او لباب الالباب و جوامع الحکایات را میتوان نام برد.

رهنمای تدریس درس (مردان پاروپامیزاد)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	مردان پارو پامیزاد و آیین نامه نگاری
هدف کلی	آشنایی با حب وطن، عبدالرحمان پژواک و نامه‌های عاطفی
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • با یکی از چهره‌های بزرگ و ماندگار ادبیات کشور آشنا شوند، مفهوم و معنای وطن‌دوستی را بدانند و نامه‌های عاطفی را فرا گیرند. • تقویت توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به درس شاگردان . • به مقام معنوی بزرگان احترام قایل شوند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های :</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	<p>تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه و کتاب؛ در صورت امکان ۱. خواندن چند نمونه از اشعار دیگر پژواک ۲ تحقیق در اینترنت ۳. نمایش چند تصویر بزرگ از استاد پژواک</p>

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> • سلام، احوال‌پرسی ودقت دروضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی . • از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده و درس امروز را مفصلاً معرفی کند؛ طوری که همه سؤال‌های آمده، در چوکات مقدماتی درس را در هنگام تشریحات خویش جواب دهد. (پرسش‌های داخل چوکات به طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود.) • پس از پایان معرفی، پرسش‌های داخل چوکات مقدماتی درس، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> • ادای سلاح، پاسخ به حاضری، اطمینان از صحت‌مندی و ارائه کارخانه گی . • به معرفی این درس می‌پردازد و بقیه گوش می‌دهند. • گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش‌ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • از شاگردان بخواهید که متن درس را خاموشانه بخوانند و واژه‌های مشکل را بیرون نویس نمایند. • سپس از آن‌ها بخواهید که به نوبت چهار، چهار بیت شعر « مردان پاراپامیزاد » را به صدای بلند مقابل هم‌صنفان بخوانند. معلم صاحب آن‌ها را در جریان خواندن و تلفظ واژه‌ها کمک کند. • پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح شود. • معانی واژه‌های مشکل برای شاگردان توضیح شود. • پرسش‌هایی را طرح کنید، تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید. 	<ul style="list-style-type: none"> • خاموشانه می‌خوانند. • به نوبت می‌خوانند. • با دقت به تشریح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می‌دهند. • معانی واژه را روی تخته و در کتابچه‌های خویش می‌نویسند. • به پرسش‌ها پاسخ می‌گویند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان « توضیحات » آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	دراین قسمت به پرسش‌های شاگردان و مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤال‌های احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن ختم درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی با شاگردان و گرفتن حاضری سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبيق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و توضیحات مربوط به آن. سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده، روی تخته نوشته شود. قسمت‌های مختلف درس «نامه‌های عاطفی» مشخص شود. از چند شاگرد، به اساس نوبت، خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند در مقابل صنف بخوانند. شاگردان را به سه گروه‌ها تقسیم نموده از یک گروه بخواهید که از جمله نامه‌های عاطفی یک تبریک‌نامه بنویسند، گروه دیگر سپاس‌نامه و گروه بعدی، دعوت‌نامه، در آخر از هر گروه یک نماینده فعالیت انجام شده گروه خود را بیان نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> به دقت می‌شنوند. به توضیحات این بخش دقیق می‌شوند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به سؤال‌های شاگردان و مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن خاتمه درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤال‌های دربارهٔ نامه‌های عاطفی و متن درسی روز اول به گونهٔ شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و دادن پاسخ به احوال‌پرسی پاسخ‌های متفاوتی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس (فعالیت‌ها)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <p>کارگروهی و سخنرانی: فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهد که در چه مواردی باهم بحث و گفت‌وگو کرده به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را دربرابرصنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگراین بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند.</p> <p>املا و نگارش: متن زیر خوانده شود، تا شاگردان املا بنویسند.</p> <p>بدان که از همه هنرها بهترین هنر سخن گفتن است. که آفریدگارمَلائِکَه از همه آفریده‌های خویش آدمی را بهتر آفرید و آدمی فزونی یافت بر دیگر جانوران به ده درجه که درتن اوست. پنج نهانی و پنج عیانی. پنج نهانی چون: اندیشه و یادگرفتن و نگاه داشتن و تخیل کردن و تمییز و گفتار. و پنج عیانی چون: سمع و بصر و طعم و لمس و ذوق. (قابوسنامه)</p> <ul style="list-style-type: none"> به شاگردان هدایت بدهید تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌ها را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p>خود آزمایی: پرسشهای بخش « خود آزمایی» را به صورت شفاهی مطرح میکند، تا از یک سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند.</p>	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کار خانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد اجرای آن به شاگردان معلومات ارائه گردد.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	دراین قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

استاد پژواک مرد اندیشه و قلم بود، عمری دراز را در عرصه دیپلوماسی کارکرد، راه را برای شناخت گسترده وطنش در سطح بین المللی باز کرد، شعر سرود، داستان‌ها آفرید، پژوهش‌های فراوان در بخش‌های گوناگون انجام داد، به مدارج ادبیات زبان فارسی دری، پشتو و انگلیسی دست یازید.

جناب پژواک در سال ۱۳۹۶ هـ.ش. در خانواده روشن فکر و دانشور مرحوم قاضی عبدالله در قریه «باغبانی» ولسوالی سرخرو ولایت ننگرهار که در گذشته‌های باستانی، مرکز منطقه «گندهارا» بود، چشم به جهان کشود. تا صنف چهارم در مکتب زادگاهش درس خواند، بعداً مکتب اندرابی کابل را ادامه داده و سپس از لیسه عالی حبیبیه فارغ گردید. استادان و هم‌صنفانش سجایای اخلاقی و ذکاوت او را تحسین می‌کردند و باور داشتند که وی آینده درخشانی را استقبال خواهد کرد.

استاد عبدالرحمن پژواک زنده‌گی کاری خود را از انجمن تاریخ آغاز کرد، که در آنجا به صفت ترجمان زبان انگلیسی شروع به کار نمود. در ضمن به نوشتن آثار ادبی و هنری نیز می‌پرداخت. چندی بعد در شعبات ریاست مستقل مطبوعات کار کرد؛ سپس به حیث مدیر مسؤول روزنامه اصلاح مقرر گردید و پسان‌ها آژانس باختر را رهبری کرد و به ریاست نهاد پشتو تولنه منسوب گشت.

بنابر اندوخته‌های ادبی و تجارب فرهنگی، در عرصه سیاست و دیپلوماسی، در سال (۱۹۵۸ م.) ابتدا به حیث وزیر مختار وبعد به حیث سفیر کبیر و نماینده دایمی افغانستان در سازمان ملل متحد تعیین و به نیویارک اعزام شد که به مدت تقریباً چهارده سال وظایف این کرسی را با موفقیت‌های چشم‌گیری پیش بُرد. وی با اهلیت و کفایت کم نظیری که در امور بین المللی از خود نشان داد، به حیث یکی از چهره‌های درخشان و قابل اعتماد سازمان ملل متحد شناخته شد، به همین دلیل در جریان انجام ماموریت، به حیث سفیر کبیر افغانستان وظایف مهم و متعدد دیگری نیز از طرف سر منشی ملل متحد به تأیید اعضای شورای امنیت به وی سپرده شده بود.

رهنمای تدریس درس (سیاستنامه)

عناوین مطالب	شرح مطالب
موضوع درس	سیاستنامه و آیین نامه نگاری
هدف کلی	شناخت خواجه نظام الملک، کتاب سیاستنامه و نمونه نامه‌های عاطفی
اهداف آموزشی <ul style="list-style-type: none"> • دانشی • مهارتی • ذهنیتی 	<p>با تدریس این درس، از شاگردان توقع داریم :</p> <ul style="list-style-type: none"> • خواجه نظام الملک را شناخته و کارنامه‌های علمی و ادبی او را بر شمارند . یکی از نمونه‌های نثر کلاسیک ادبیات دری و از بحث نامه نگاری، نوشتن نامه‌های عاطفی را فراگیرند. • تقویت توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به درس شاگردان • به مطالعه آثار کلاسیک دری علاقه مند شوند.
روش‌های تدریس	<p>با استفاده از روش‌های:</p> <ul style="list-style-type: none"> • توضیح و تحلیل • خواندن و نوشتن • پرسش و پاسخ • تمرین • کار انفرادی و گروهی
مواد ممکن و ممد درسی	تخته، تباشیر، تخته پاک، قلم، کتابچه ، کتاب در صورت امکان: ۱. خواندن چند نمونه دیگر از کتاب « سیاستنامه » ۲. تحقیق در اینترنت

ساعت درسی اول

عناوین مطالب	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال پرسی ودقت در وضع جسمی و روحی شاگردان، گرفتن حاضری و بررسی کارخانه گی درس گذشته. ۱- از یک شاگرد بخواهید که پیش روی صنف آمده ، درس امروز را طوری معرفی کند که به همه سؤال های آمده در چوکات مقدماتی در هنگام تشریح، جواب دهد . (پرسش های داخل چوکات با طور مستقیم از شاگرد معرفی کننده پرسیده نشود.) پس از پایان معرفی، پرسش های داخل چوکات مقدماتی درس، از بقیه شاگردان پرسیده شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام، پاسخ به حاضری، اطمینان از وضعیت صحتی و روحی طبق هدایت عمل می نمایند و بقیه شاگردان گوش می دهند. گوش دادن و ارائه کردن پاسخ به پرسش ها. 	(۱۵) دقیقه
قسمت اول درس (متن)	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> از شاگردان خواسته شود که به نوبت یک، یک پاراگراف متن درس را با صدای بلند مقابل هم صنفان بخوانند. پس از پایان خواندن، ابتدا کل درس توضیح داده شود و سپس مفاهیم مشکل تشریح شود. معانی واژه های مشکل برای شاگردان توضیح شود. سپس از شاگردان بخواهید که نکات مهم و عمده درس را بیان نمایند. پرسش هایی را طرح کنید تا از یادگیری شاگردان مطمئن شوید . 	<ul style="list-style-type: none"> درس را می خوانند با دقت به تشریح درس و شرح مفاهیم مشکل آن، گوش فرا می دهند. معانی آن را روی تخته و در کتابچه می نویسند. طبق هدایت عمل می کنند. به پرسش ها، پاسخ می دهند. 	(۲۵) دقیقه
خلاصه و توضیحات	متنی که زیرعنوان « توضیحات » در کتاب درسی آمده است، خوانده و تشریح شود.		(۳) دقیقه
سؤال های شاگردان و پاسخ به آن ها	در این قسمت به مواردی که ناگفته مانده، پاسخ داده شود؛ همچنان سؤالات احتمالی را که شاگردان مطرح نکرده اند، توسط خود معلم مطرح شود، پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۲) دقیقه

ساعت درسی دوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و ایجاد ارتباط عاطفی و گرفتن حاضری. سؤال از برخی مفاهیم و واژه‌های مشکل متن درس ساعت قبلی طرح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری. به پرسش‌ها گوش داده و پاسخ‌های مناسب ارائه می‌دارند. 	(۱۰) دقیقه
قسمت دوم درس آیین نامه نگاری	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز یافته و مراحل زیرتطبیق گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> خواندن متن کامل بخش «بخوانیم و بدانیم» و تشریح آن سپس متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» خوانده شود و توضیحات مناسب ارائه گردیده روی تخته نوشته شود. قسمت‌های مختلف درس نمونه (نامه‌های عاطفی) مشخص شود. از چند شاگرد، به اساس نوبت خواسته شود که متن کامل درس را با صدای بلند، در مقابل صنف بخوانند. از شاگردان خواسته شود که به صورت عملی نمونه‌های از مکاتیب عاطفی را روی تخته بنویسند. معلم صاحب آن‌ها را کمک و رهنمایی نماید. 	<ul style="list-style-type: none"> به تشریح این بخش گوش می‌دهند. با دقت به توضیحات این بخش گوش می‌دهند. چند شاگرد متن کامل بخش «آیین نامه نگاری» را با صدای بلند در مقابل صنف می‌خوانند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
خلاصه و توضیحات	پس از تشریح و توضیح معانی واژه‌های مشکل، خلاصه و نتیجه درس به شاگردان ارائه شود.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به مواردی که نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس از آن پایان درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

ساعت درسی سوم

عناوین مطالب	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان
بخش مقدماتی	<ul style="list-style-type: none"> سلام، احوال‌پرسی و گرفتن حاضری . طرح سؤالات درباره نمونه نامه‌های عاطفی و متن درسی روز اول، به گونه شفاهی صورت گیرد. 	<ul style="list-style-type: none"> ادای سلام و پاسخ به حاضری . پاسخ‌های متفاوتی به گونه شفاهی ارائه خواهند داشت. 	(۱۰) دقیقه
قسمت سوم درس	<p>درس با نام خدای بزرگ آغاز گردد:</p> <p>کار گروهی و سخنرانی</p> <ul style="list-style-type: none"> فعالیت این بخش را درصنف مطرح نموده و به شاگردان توضیح دهید که درچه مواردی باهم بحث و گفت‌وگو کرده، به نتیجه برسند. درضمن یک نفرشان همه نظریات را یادداشت کند و آن را در برابر صنف بخواند؛ سپس از شاگردان خواسته شود که قسمت‌های دیگر این بخش را مطابق هدایت کتاب شان اجرا کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> طبق برنامه، فعالیت‌های کتاب را اجرا می‌نمایند. 	(۳۰) دقیقه
	<p>املا و نگارش</p> <ul style="list-style-type: none"> متن زیر خوانده شود تا املا بنویسند. بترس از کسی که نترسد و هرچه کند از کسی نپرسد. عیب پوش باش نه عیب‌جو. اگر نیکی از کسی نگویی، باری بدش مگویی. تشنه باش و منوش و به بازار آر و مفروش. اگر درویشی تکبر چیست؟ و اگر بی‌خویشی تدبر چیست؟ دل به خلق مبنده که خسته گردی دل به خدا بنده که رسته گردی (مواعظ خواجه عبدالله انصاری) به شاگردان هدایت بدهید تا فعالیت دیگر این بخش را اجرا نمایند. 	<ul style="list-style-type: none"> در کتابچه‌های خویش املا می‌نویسند. در پایان، یک تن از شاگردان صورت درست املایی را روی تخته می‌نویسد و دیگران خطاهای خود را از روی آن اصلاح میکنند. طبق هدایت عمل می‌نمایند. 	
	<p>خود آزمایی</p> <ul style="list-style-type: none"> پرسش‌های بخش «خود آزمایی» را به صورت شفاهی مطرح می‌کند، تا از یک سو تحکیم یادگیری صورت گیرد و از سوی دیگر شاگردان از یادگیری خود اطمینان حاصل کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> به سؤال‌های این بخش پاسخ ارائه می‌دارند. 	
کارخانه گی	قبل از سپردن کارخانه گی به شاگردان، در مورد طریق انجام آن معلومات دهد.		(۲) دقیقه
سؤال‌های شاگردان و پاسخ به آن‌ها	در این قسمت به معرفی منابع قابل دسترسی پرداخته و به مواردی که احیاناً نا گفته مانده، پاسخ داده شود، پس ازان خاتمه درس و خداحافظی.		(۳) دقیقه

معلومات اضافی

نظام الملک طوسی: ابوعلی حسن ملقب به خواجه نظام الملک، یکی از علما و دانشمندان بزرگی است که در مدت ۲۹ سال وزارت خود (۱۴ سال وزیر آلپ ارسلان سلجوقی و ۱۵ سال وزیر ملک شاه سلجوقی) توانست با خردمندی، کیاست و تدبیر، سرزمین پهناوری را که از دریای مدیترانه تا نزدیک چین وسعت داشت، اداره کند.

او کتاب «سیاستنامه» یا «سیرالملوک» را برای جلال الدین ملکشاه نوشته و در آن راه و رسم سلطنت را به وی نشان داده است. این کتاب را محمد مغربی نویسنده کتابهای سلطنتی (بین سالهای ۴۹۲ و ۵۰۵)، پس از مرگ خواجه مرتب و مدون ساخته است. خواجه نظام الملک در کتاب سیاستنامه از الگوی حکومت یکپارچه مانند حکومت دوره ساسانی و دولت‌های پس از اسلام به عنوان الگوی نظام آرمانی دفاع می‌کرد.

وی در تدوین تقویم جلالی با دانشمندانی همچون خیام همکاری داشت. این تقویم در سال ۴۵۱ هجری تکمیل شد. مدرسه‌های نظامیه در هر شهری از جمله مدرسه نظامیه بغداد که امام محمد غزالی از استادان آن بود، نیز به دستور او برپا شد.

از دیگر اقدامات بی نظیر خواجه نظام الملک، که برای اولین بار در جهان معمول و مرسوم ساخته شد، پرداخت معاش ماهوار به علما و دانشمندان و تأمین زنده‌گی مادی آنان، جهت مطالعه و تحقیق است، که بعدها غربیان از این سنت حسنه پیروی نموده و پدیده «بورسیه» در پوهنتون‌ها و ممالک غربی و سپس در جهان معمول گردید.

وی در ۱۰ رمضان ۴۸۵ هنگامی که با اردوی شاهی به نهبوند می‌رفت به وسیله ابوطاهر ارانی که رخت صوفیان را پوشیده بود، با ضرب کارد زخمی شد و یک روز پس از آن درگذشت. بیست روز پس از مرگ او، ملکشاه نیز درگذشت و بر اساس برخی حدس‌های تاریخ‌نویسان به دست هواخواهان خواجه بدو زهر خورانده شده بود و از اثر آن درگذشت.

آلپ ارسلان سلجوقی: محمد داود میکائیل بن سلجوق، دومین پادشاه سلجوقی در سال ۴۵۳ هـ. به جای پدر خویش، والی خراسان شد، وی پادشاه دلیر، عادل و جنگ‌جو بود.

منابع و مأخذ

- ۱- خانلری کیا، دکتر زهرا، فرهنگ ادبیات فارسی دری، انتشارات بنیاد فرهنگ ایران، صفحات، ۳۵۴، ۳۹۸، ۳۶۲، ۲۲۶، تهران ایران.
- ۲- همان اثر صفحات، ۴۴۲، ۴۱۲، ۸۳.
- ۳- سنا غزنوی، محمد اکبر، تاریخ ادبیات دری، نوبت چاپ دوم، سال چاپ، ۱۳۸۸، انتشارات، مطبعه میوند، صفحات، ۲۸۸، ۲۸۹، ۳۰۲.
- ۴- ده بزرگی، غلامحسین، تاریخ ادبیات جهان از آغاز تا پایان سده بیستم، نوبت چاپ اول، بهار ۱۳۸۶، انتشارات، زوار، تهران ایران.
- ۵- سعیدیان، عبدالحسین، دایرة المعارف بزرگ نو، جلد ۸، چاپخانه، ایمان، نوبت چاپ، ۱۳۸۵، همان اثر جلد، ۱۰.
- ۶- اکبر پور، حبیب الله، از آدم صفی الله تا محمد رسول الله، قصه‌های شیرین قرآن، نوبت چاپ، ۱۳۸۶، انتشارات، الف، صفحه، ۴۳۰ و ۴۳۱، تهران ایران.
- ۷- نیکنام، بابک سلیمی، بهترین سخنان پند آموز بزرگان و زنده گینامه و آثار آنان، نوبت چاپ، ۱۳۸۷، چاپخانه، گهر، انتشارات سما، صفحات، ۲۶-۳۵، تهران ایران.
- ۸- سلجوقی، صلاح الدین، تجلی خدا در آفاق و انفس، ناشر، بنگاه انتشارات میوند، کابل، افغانستان.
- ۹- آریانا دایرة المعارف، جلد سوم، اکادمی علوم افغانستان، سال ۱۳۸۹، ص، ۶۴۳.
- ۱۰- رابرت لارنس ترسک، ترجمه فریار اخلاقی، مقدمات زبانشناسی، انتشارات نی، چاپ اول، ۱۳۸۰ هـ.ش. صفحه، ۱۳، تهران ایران.
- ۱۱- دایرة المعارف آریانا جلد دوم، حرف ب و پ، انتشارات، اکادمی علوم افغانستان، محل چاپ، مطبعه نبراسکا، سال چاپ، ۱۳۸۷ هـ.ش. کابل افغانستان.
- ۱۲- کاتب هزاره، سراج التواریخ جلد ۱ و ۲، مؤسسه تحقیقاتی و انتشارات بلخ، سال چاپ، ۱۳۷۲ هـ.ش. تهران ایران.
- ۱۳- امیر عبدالرحمن خان، تاج التواریخ، جلد اول و دوم،
- ۱۴- دانشنامه ادب فارسی در آسیای میانه، به سر پرستی حسن انوشه، جلد اول،